

B BLAD

RETURADRESSE:
Forsvarets
responscenter
Bygning 12
Oslo mil/Akershus
NO-0015 OSLO

Tips:
Tlf: 23 09 20 40 | Mil: 0510 2040

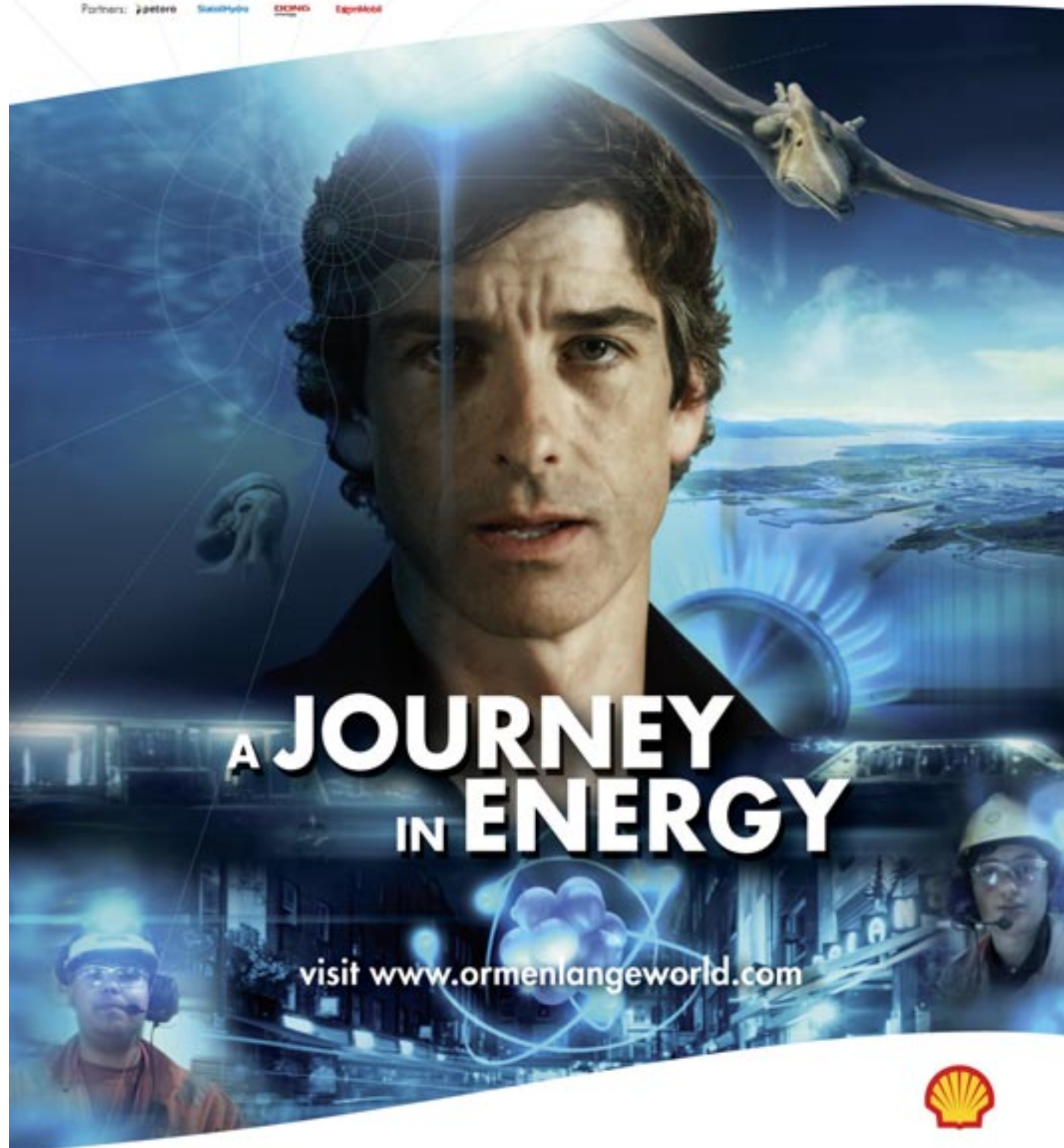
Annonser og abonnement:
Tlf: 23 09 20 30 | Mil: 0510 2030

annonse

NORWAY'S MOST SPECTACULAR INDUSTRIAL ADVENTURE

Ormen Lange er Norges nest største gassfelt og vil bidra til å møte Europas voksende energibehov de neste 40 årene. Videreutviklingen av feltet vil befeste Ormen Langes posisjon blant Norges største industri- og teknologiprojekt også i årene som kommer. A/S Norske Shell er operatør for Ormen Lange.

Partners:

FORSVARETS FORUM

F • FORSVARETS FORUM NR 9 SEPTEMBER 2009

NR 9 | 09
SEPTEMBER

TRENGER VI UBÅT?

Etter 2020 er Ula-klassen moden for utskifting.
Det er ikke sikkert Norge får nye ubåter.

SIDE 38-45

AKTUELT

Cyberangrep

SIDE 16

Krigskorset

SIDE 30

Valg 2009

SIDE 34

RETURKVE 41

INTERPRESS NORGE

ISSN 0809-845X Kr. 39,-

hvordan

MELLOM MULTINASJONAL OG MULTIROLLE,
SKJULER DET SEG ETT VIKTIG ORD: HVORDAN.

C-130J leverer multirolle kapasitet til de fjerneste og mest ugjestmilde steder på jorda. Klar til tjeneste for verdens nasjoner. Å levere oppdragskritisk last, praktisk talt overalt, er et spørsmål om hvordan klare det. Og det er nettopp hvordan som utgjør hele forskjellen.

lockheedmartin.com/c130j

HELIKOPTERPILOT

La drømmen gå i oppfyllelse!

- Utdannelse til alle helikopter sertifikater (PPL, CPL, ATPL, ME IR)
- Klasseroms undervisning (Skolestart: Februar, Mai*, August)
- Yrkesflyger på cirka 12 måneder
- Moderne hybler på skolen
- Individuell rådgiving

*Undervisning foregår på Engelsk.

Kontakt oss på tlf: +47 33 42 00 80 • Post@ehc.no • www.helikopterskolen.no

Benytt deg av fordelene...

Forsvaret har en samarbeidsavtale med DnB NOR som gir deg som ansatt gunstige betingelser

Uansett hvor du tjenestegjør i Norge, kan du benytte deg av fordelene i Forsvarets avtale: Økonomisk rådgiving, gunstige lån og lønnsom sparing.

Les mer om medlemstilbudet ditt på www.mil.no/felles/fbot
Du kan også ringe 04800 eller komme innom et av våre kontorer.

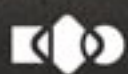
Visste du at...

Vi i året som har gått har hatt fokus på å forbedre våre leveranser til deg som kunde.

Vi står nå beredt og venter på din tilbakemelding på våre leveranser i 2009. I september får du igjen muligheten til å svare på vår kundeundersøkelse.

Din mening teller!

 Forsvarsbygg

www.forsvarsbygg.no • 815 70 445

aktuelt

Spioner angriper via cyberspace

Hver dag angripes Forsvaret datanettverk av fremmed etterretning eller datakriminelle. **16**

Foto: TORGEIR HAUGAARD/FMS

Foto: CHRISTIAN NØRSTED

«Rake- og telleøvelsen»

Ikke alle i Heimevernet er fornøyd med tjenesten under Landskytterstevnet. Men endringer er på gang. **20**

aktuelt

Foto: ARNE FLATEN

portrett

Litt hemmelig

Geir Gade forteller at ikke alt er hemmelig hos Forsvarets sikkerhetstjeneste. **46**

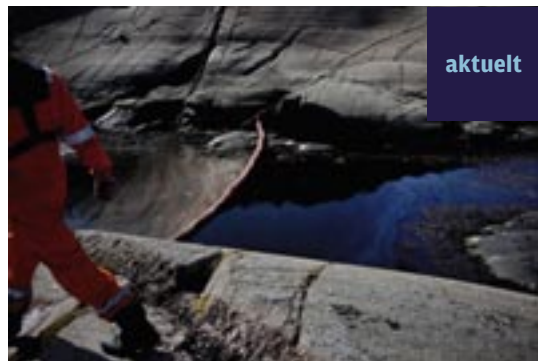

Foto: ADRIAN ØHRN JOHANSEN

aktuelt

Skjærgårdens redningsmenn

Innsatsen fra Forsvaret har vært uvurderlig etter oljesølet ved Langesund. **22**

FORSIDEN:
Skipssjef
Espen
Johnsen i
KNM Uthaug.
Foto:
CHRISTIAN
NØRSTEBØ

redaksjonelt

innhold

■ AKTUELT

- 10 Må vente lenge på HV-lønn
- 10 Ønsker færre soldater på kontor
- 12 Krigsadvokaten på plass i nord
- 12 Vil verne mot reklame
- 14 Gode søkertall
- 26 På patrulje med Kystvakten
- 34 Valg 2009
- 38 Dokument: Ubåtvåpenet

■ UTLAND

- 53 Al-Qaida i kulissene

■ MENINGER

- 13 Kommentar nå: Et demokratisk problem, av Ivan Kristoffersen
- 52 Utsyn: Fremtiden for Iran, av Daniel Heradstveit
- 33 Livet: Fredrik Øverland
- 61 TMO-kommentar: Annerledes i Forsvaret, av Lasse Fornes

■ SPORT OG FRILUFT

- 62 Afghansk glede på norsk gress

■ KULTUR

- 64 Forsvarets fyrverkerikonsserter

■ FASTE SPALTER

- 6 Sideblikk
- 8 Nyhetsbildet
- 8 20 og 50 år siden
- 9 Det skjer i september
- 11 Fire kjappe: Per Rønning
- 54 Forsvaret og jeg: Frank Aarebrot
- 56 Holdt! Hvem der?
- 57 Miniportrett: Gisle Norheim
- 60 Svar skyldig
- 63 Helsetips
- 68 Miks
- 71 Hodebry
- 72 Kryssord
- 73 Forsvarets informasjonssider

DETTE BLADET GIKK I TRYKKEN 24. AUGUST

Skitten jobb – viktig jobb

Sommaridyllen tok brått slutt då bulkskipet MV Full City havarerte utanfor Langesund i Telemark. Etter ein kraftig storm i Skagerrak grunnstøytte skipet natt til 31. juli. Store mengder tungolje rann i sjøen. Forureiningskatastrofen var eit faktum. Hundretals sjøfugl døyde, milevis av strender vart tilgrisa.

Saman med frivillige og Kystverket deltok Forsvaret frå dag éin i arbeidet med å avgrense skadane. Styrker frå Heimevernet har vore med på å gjere rein strender og naturreservat. Berre frå Landheimevernet var 700 soldatar med på å fjerne oljen frå fjæra. I tillegg kom Sjøheimevernet, som tok opp olje frå sjøen. Kystvakt-skipet KV Nornen organiserte oljevernaksjonen på staden.

Forsvaret sine folk la ned rundt 3000 dagsverk for å fjerne oljen frå sjø og land. Så vel forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen som fiskeri- og kystminister Helga Pedersen har lovprist innsatsen. Hamnedirektør Finn Flogstad omtalar dette, i ein reportasje i denne utgåva av F, som eit lysande eksempel på totalforsvar.

Forsvaret skal gi støtte når politiet ber om det og det sivile samfunnet sine ressursar ikkje strekk til. I den akutte situasjonen etter havariet var det tilfelle. No er den kritiske fasen over, og Heimevernet sine soldatar er trekte ut.

Kystvakta fekk tidlegare i år Forsvarsdepartementet sin miljøvernpris. I grunngevinga var innsatsen for å ta vare på nasjonale naturverdiar og naturressursar vektlagt. Kystvakta er ein sentral part i oljevernberedskapen langs kysten.

Dette er en skitten jobb, men ein viktig jobb – også for Forsvaret. Innsatsen i området rundt Langesund viser at Forsvaret sine folk både kan og vil brette opp ermene når det trengst.

«FORSVARET
SINE FOLK BÅDE
KAN OG VIL»

Tor Eigil Stordahl

Ansvarlig redaktør: TOR EIGIL STORDAHL

Redaktør: ERLING EIKLI Kontorleder: GUNN-HILDE KOLSTAD

F er utgitt av Forsvarets forum på oppdrag fra Forsvarsstaben. Bladet har som oppgave å formidle informasjon og debatt. Redaksjonen har en fri og uavhengig stilling i henhold til lov om redaksjonell fridom i media og Redaktørplakaten. Innholdet behøver derfor ikke være et uttrykk for hva den politiske eller militære ledelsen måtte mene.

F • Forsvarets forum ønsker å rette seg etter regler for god presseskikk slik disse er nedfelt i Vær Varsom-plakaten. Den som mener seg rammet av urettmessig omtale i bladet, oppfordres til å kontakte redaksjonen. Det er også anledning å reise klage til:

Pressens Faglige Utvalg,
Rådhusgt. 14, 0158 Oslo,
Tlf.: 22 40 50 40.

pressens faglige utvalg
PFU

MEDLEM AV

Fagpressen

European Military
Press Association

Datoen var 10. mai 2005, og det japanske keiserparet var underveis på offisielt besøk. Soldater fra flere avdelinger var utkommandert til å ta oppstilling langs Karl Johan og helt opp til Slottsplassen. Det var utenfor Slottet kong Harald og keiserparet skulle møtes.

- Været til å begynne med var bra og jeg, som selv var i uniform, hadde ikke utstyrt meg med noe regntøy eller beskyttelse av kameraene

der jeg var på jakt etter ulike motiver, forteller fotograf Mariann Dybdahl. Hun var dengang vernepliktig i Forsvarets mediesenter og skulle være med på å dekke begivenheten for Forsvaret.

- Jeg husker ikke alt i detalj, men uværet kom plutselig, det var som om himmelen åpnet seg. Tilskuermengden nærmest forsvant i forsøk på å finne ly. Det ikke bare høljet ned, det haglet i strie strømm-

er. Tilbake var bare fotografer og soldater. Jeg gjorde alt for å beskytte fotoutstyret. Om jeg selv ble gjennomvåt, var ikke så viktig. Sånn sett var det greit å være i uniform, forklarer fotograf Dybdahl, som i dag er fast fotograf i Adresseavisa.

- Jeg falt for ham som var oppstilt i paraden rett ved Narvesen vis à vis Grand hotell. Han stod der trofast, tilsynelatende uanfektet av været. Om det skjeve smilet var ret-

tet mot min aktivitet eller om det var uttrykk for en slags munter oppgittethet over forholdene, det vet jeg ikke, sier hun. Hun takker førstegangstjenesten i Forsvarets mediesenter for at hun er blitt fotograf på heltid. Bakgrunnen hun hadde var folkehøyskole. Nå hadde hun fått et springbrett til sommerjobb i VG og fotojournalistutdanning.

JAHN RØNNE jr@fofo.no

Mens
vaksoldaten
ventet på
det japanske
keiserparet,
startet uværet.

Kongens klær i hardt vær

FOTOGRAFEN

Mariann Dybdahl (24)

Vernepliktig fotograf i Forsvarets
mediesenter 2004/05.

nyhets- bildet

IKKE AKKURAT GRISEFLAKS. Her sitter noen av de 30 soldatene som sent i august var isolert med symptomer på svineinfluensa ved Garnisonen i Sør-Varanger. Kasernen de befinner seg på, ble raskt kjent som «grisebingen» blant soldatene i leiren.

– Totalt har vi hatt 90 soldater innom, forteller avdelingslege major Geirmund Furnes. På det meste har det vært 60 personer på en gang, men tallet er synkende, og i dag er det bare halvparten. Det kan virke som om den verste bølgen er over og at tiltakene vi har satt inn, er effektive. Vi har skjerpet inn hygien med desinfisering av hender og romvask med klor. Vi har også hatt lav terskel for å legge inn soldater med symptomer som hoste, feber, hodepine og tett nese. Soldatene blir behandlet med Tamiflu og skrevet ut cirka en uke etter at symptomene meldte seg og de føler seg friske, forteller han. – Det ble noen lange dager inne på kasserna, sier kadett Jeanett Hauge (22). Hun tilbrakte i underkant av én uke i «grisebingen». Takket være et godt velferdstilbud var det overkommelig, men det er veldig godt å være tilbake i full tjeneste, sier hun. (sa)

20 år siden

■ Nærmere 250 vernepliktige løytnanter ville miste lønna si fra 1990. Forsvarsminister Johan Jørgen Holst gikk inn for at akademikere inne til førstegangstjeneste som befal skulle ha de samme økonomiske vilkårene som øvrige soldater. – Hovedprinsippet må være at de økonomiske vilkår er like for alle inne til førstegangstjeneste, sa Holst.

■ Stortingsvalget fikk lederne i Befalens Fellesorganisasjon (BFO) og Norges offisersforbund (NOF) til å etterlyse offiserer i politikken. Kun én av 165 stortingsrepresentanter tilhørte offisersstanden. – Generalene og oberstene må tørre å snakke politikk. Det må bli slutt på at politisk engasjerte offiserer frykter for sine avansementsmuligheter, sa BFO-leder Morten Buan og NOF-leder Jan Bråten.

FAKSIMILE: Forsvarets forum nr 20, 23. september 1989

50 år siden

■ Det ble betraktet som en stor sensasjon da Sola flystasjon vant fotballcupen og ble Forsvarets fotballmester i 1959. Soldater fra Skjold garnison hadde tatt turen til Sandnes stadion utenfor Stavanger for å spille finale. Kampen endte med 4-1-seier til Sola. Finalen var visstnok jevnspilt, til tross for resultatet. Hele 2000 tilskuere fikk med seg oppgjøret.

■ Den såkalte «Folkegassmasken» ble prøvd på Løvenskioldbanen. – Det understrekes at Folkegassmasken ikke er konstruert til Forsvarets bruk, men det skulle imidlertid ikke bære noe til hinder for at man med letthet kunne forandre konstruksjonen slik at den ville tilfredsstillende de krav man her vil sette, sa direktør Lars Jørgensen.

FAKSIMILE: Mannskapsavisen nr 19, 21. september 1959

NORSK BISTAND:

Sea King og tre kystvaktfarty er med på Barents Rescue. Her frå same øving i Nord-Finland for to år sia.

Foto: TORBJØRN LØVLAND

Øver i Russland

Eitt hundre militære og 70 norske sivile er i neste månad med i Barents Rescue, ei øving som for fyrste gong blir halden i Russland.

Forutan ei alarmøving på papiret, der varslingsrutinar på Nordkalotten vert testa, vert fire scenar spelt inn på Kolahalvøya: fyrst ein søkje- og redningsaksjon ytst i Varangerfjorden der tre norske kystvaktfarty og ein Sea King-maskin deltek, samt fem russiske farty. Dernest ein kollisjon mellom to bussar og ein spesialtransport med radioaktivt

materiale i Murmansk; her vil eit helikopter, ein ambulanse og ein politibil teste grensepassering ved Kirkenes.

Så skal det vera ein skogbrann i grensetraktene mellom Finland og Russland, der blir ingen norske med. Derimot kjem to norske kystvaktfarty – under leining av Kystverket – til unnsetning etter ein kollisjon mellom to tankskip i Murmanskfjorden. Her vert også eit brannsløkkingsfly brukt.

– Heile øvinga handlar om militært og sivilt samarbeid vedulykker og katastrofar. Øving Barents er ein del av i Barents Rescue i år, og vi er spente på den russiske måten å operere på. Språket er jo òg ei utfordring, men under planlegginga har det gått greitt. Vi har hatt to møter i

Murmansk og eitt i Bodø, seier oberstløytnant Eirik Solem, norsk prosjektoffiser.

I desember i fjor vart det skriva ei ny avtale med russarane om redning på landjorda, og ho blir no testa ut. Dei militære står for dei store ressursane, men øvingsmomenta er nok mest av sivil karakter. Frå sivil norsk side er alle «blålys-etatane» med, men noko helsepersonell vil truleg halde seg heime på grunn av pandemiomsyn.

– Barents Rescue er ei viktig sivil-militær øving for Barentssamarbeidet, legg Solem til. Øvinga går frå 8. til 10. september.

TORBJØRN LØVLAND tl@fofo.no

MØTER & SEMINARER

2-3/9: Forsvarsindustriens leverandørmesse i Oslo.

8/9: Allmøte på Haakonsværn med statsråden.

18-20/9: Militærkomiteen sin konferanse i Portugal.

23/9: 29/9: FFI-forum i Oslo.

28/9: Uformelt EU-forsvarsministermøte i Gøteborg.

KULTUR

3/9: Humor, Flørt og Lidenskap i Håkonshallen med Forsvarets Musikk Vestlandet.

5/9: Stabsmusikken med konsert ved Karpedammen, Akershus festning.

10/9: Unge operatalentar, Elizabeth Norberg-Schulz og Stabsmusikken i Ridehuset Akershus festning.

11/9: Stabsmusikken møter Nils Landgren i Ridehuset.

17/9: Sesongopning Vandalenes Inntog, Ridehuset Akershus festning.

17/9: Luftforsvarets musikkorps med Blåserne på Banen i Olavshallen.

17/9: Klassisk konsert med Divisjonsmusikken i Harstad kulturhus; dagen etter i Tromsø domkyrkje.

20/9: Bilete frå ei utstilling, Vestlandsmusikken i Grieghallen.

24/9: Treblåsarkonsert med Divisjonsmusikken i Trondenes kyrkje.

25/9: Opningskonsert med Vestlandsmusikken på Brasswindfestivalen, Logen.

IDRETT

2-3/9: NM feltidrett/orientering på Rygge.

4-10/9: Militært VM i femkamp München.

16-19/9: Militært VM i orientering Estland.

17-19/9: NM flytrekamp Trondheim.

ANDRE HENDINGAR

4/9: Opning av alliert trenings-senter Garnisonen i Porsanger

8-9/9: Hålogaland lagmannsrett, skjønns bruk av Blåtind-feltet.

8-10/9: Barents Rescue, Murmansk

8-10/9: KNM Otto Sverdrup besøker Severomorsk.

13-14/9: Val 2009.

17/9: Open leir Sessvollmoen.

22/9: SAR-øving Vestfjorden

22-24/9: NSM sin konferanse IT-sikkerheit Tromsø

24-27/9: Commando Raid i Sveits

HUGS: Frå sjefsskiftet 1. oktober på Akershus festning heiter vår nye forsvarssjef Harald Sunde.

tall

2 dager har Hålogaland lagmannsrett satt av til de etterlattes krav om oppreisning etter flyulykken på Grytøya i 1972, der 17 mennesker med tilknytning til Forsvaret omkom. Det var en militær Twin Otter som styrtet. De etterlatte tapte i Trondenes tingrett i vår, men har anket. Deres påstand er at Forsvaret holdt hemmelig granskningsrapporten som avdekket flygerens alkoholproblemer, og at arbeidsgiveren ikke burde latt ham fly.

Nå skal de tre fagdommerne i Tromsø avgjøre om kravet om oppreisning likevel bør kunne reises 37 år etter ulykken. 6. og 7. oktober går saken i lagmannsretten.

26 prosent av de spurte soldatene i Telemark bataljon visste ikke at sanitetspersonell ikke skal bemanne maskingevær. Likevel viser undersøkelsen en betydelig bedring i kunnskapene til krigens folkerett siden 2004.

– Undersøkelsen viser at satsingen på krigens folkerett som fag i Forsvaret de siste årene har gitt resultater. Spesielt gledelig er det at undersøkelsen viser at norske soldater som har deltatt i internasjonale operasjoner, blant annet i Afghanistan, har meget gode kunnskaper om og holdninger til krigens folkerett, sier forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen. De fleste soldatene vurderer den grunnleggende soldatopplæringen i krigens folkerett som middels god.

53 avdelingsbefal hadde i sommer midlertidig høyere grad – fire av dem majors distinksjoner. Og nå reagerer Forsvarets personelltjenester (FPT) fordi avdelingsbefalet skal være i spennet sersjant/kvartermester – løytnant.

– Avdelinger som har syndet, må rydde opp innen 1. oktober. Det betyr i praksis at noen må rykke ned igjen til sin faste grad. Men hvis det dokumenteres særlig gode grunner for midlertidig høyere grad, kan det være at vi godkjenner det, sier orlogskaptein John Erling Johansen i FPT.

Avdelingsbefalsordningen ble innført i 2005 for å sikre spesialisert kompetanse på lavere nivå og bidra til balanse i personellstrukturen.

40 000 000

kroner koster 300 meter ny betong i hver ende av rullebanen på Ørland flystasjon, med steinlagte oppstillingsplasser for fly og helikoptre og nye banelys. Den 25 år gamle betongen er knust og ny vil i løpet av september være støpt, totalt 26.000 kvadratmeter nytt dekke i 30 centimeters tykkelse.

– Vi har benyttet ekspertise fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet for å komme fram til en sterk betong som varer lenger enn den vi fjernet, forteller prosjektleder Randi-Grete Pedersen i Forsvarsbygg.

Færre kontorsoldater

Forsvarsledelsen er innstilt på å ha færre soldater på kontor.

Nå utredes det hvilke stillinger vernepliktige bør holdes unna.

Da Forsvarets logistikkorganisasjon (Flo) ble opprettet, ble mange soldater i støttefunksjoner borte. Men fortsatt er det mange vernepliktige i såkalte grå stillinger. I fjor kom det mange reaksjoner da soldater ble satt til å tas inn data i det forsinkede økonomiprojektet.

Glad for grep. – Men historikken går lengre tilbake i tid. Når soldater kalles inn til tjeneste

med loven i hånd, så skal de være soldater og ikke billig arbeidskraft. Tillitsmannsordningen (TMO) har hatt en intern arbeidsgruppe for å se på hva som bør endres, sier landstillitsvalgt Steffen Rogstad.

Han sier det fortsatt er flere soldater i støttestillinger enn mange tror. Og gir eksempler: transportassistenter, lagersoldater, vaskerisoldater, postassistenter, trykkeriassistenter.

– Jeg er fornøyd med at Forsvarsstaben nå tar grep. Det trenger heller ikke bli dyrere å la fast tilsatte gjøre jobben. For det brukes mye ressurser på å utdanne soldater, i snitt koster en soldat 250 000 kroner. Da er det bedre å la en ansatt ha jobben i noen år. Soldatene skal være mest mulig ute i skogen, fastslår Rogstad.

PROBLEM: I mer enn et halvt år har Karl Even Lande ventet på sin HV-lønn.

Endringer foreslått. Orlogskaptein Vidar Kopperud i personellstaben sier sjefsmøtet 29. mai anbefalte nedsatt en arbeidsgruppe for å se på hvilke stillinger soldater ikke bør ha. Her er både styrkeprodusenter og de tillitsvalgte med, og de skal komme med innspill i høst.

– I forbindelse med den nye sesjonsordning er det allerede foreslått å gjøre de 30 sesjonsassistentene om til faste stillinger. Nå fullfører nærmere 9000 soldater verneplikten. Selv om det ikke er snakk om store mengder, kan det nok bli noen færre som følge av at grå stillinger gjøres om, sier Kopperud.

TORBJØRN LØVLAND t1@fofo.no

LITE GRØNN: Slik tjeneste vil de tillitsvalgte ha mindre av. Arkivfoto: TORBJØRN LØVLAND

Foto: TORGEN HAUGAARD

4 kjenner om:

Kongo-oppgavet

Navn: Per Rønning (50)

Stilling: Oberst

Aktuell: Nk SRR i MONUC i Kongo

– Du er eneste norske i FN-operasjonen MONUC, hvorfor søkte du Kongo?

– Etter forsvarsministerens besøk i Kongo i januar ba Norge om å få jobben i den forsvarsrelaterede sikkerhetssektoren. En betingelse for å dra til Kongo var å kunne fransk, og det behersker jeg. Jeg og familien ble fortrolige med at jeg skulle søke for ett år. Jeg har ISAF, men ikke FN-erfaring fra før.

– Hva går jobben ut på?

– SRR - Security Sector Reform hvor jeg er nestkommanderende - opererer på strategisk nivå mot det politiske miljøet og regjeringen i Kongo. Målet er å få Hæren, politiet og justisvesenet opp på en akseptabel standard for å bedre sikkerhetssituasjonen. MONUC har 19 000 kvinner og menn i Kongo for å gi råd, beskytte befolkningen og monitorere situasjonen. Men kongoleserne selv må bygge landet.

– Vi leser om voldtekt og ran også fra regjeringshærens folk?

– Ja, det er en stor oppgave å lære kongoleserne grunnleggende menneskerettigheter, internasjonal lov og rett, disiplin og å gi soldatene grunnleggende militær trening. Det legges ikke skjul på negative gjerninger, både fra politi, regjeringshæren og de mange illegale militærgruppene, særlig øst i landet. Inkluder bruk av barnesoldater og utøvelse av seksualisert vold.

– Det mangler tydeligvis ikke arbeidsoppgaver?

– Nei, her er nok å gripe fatt i. Radio, tv, mobiltelefon og Internett fungerer greit, og jeg må rundt for å se på det som nå bygges opp av treningssentre. Det skjer mye, ikke bare av den negative arten, i den kongolesiske hæren. Men det må politisk vilje til for å forbedre forholdene.

TORBJØRN LØVLAND t1@fofo.no

Venter måneder på lønn

Karl Even Lande venter fortsatt på lønn for gamle HV-oppgaver.

– Det holder ikke mål, sier Lande.

Byggingeniøren er dykker i Heimevernets innsatsstyrke i Stavern. Han har tidligere ventet i mer enn et halvt år på lønn for HV-oppgaver.

– Konsekvensen er at folk ikke får betalt regningene sine.

– Har det vært tilfeller hvor det har skjedd?

– Ja, jeg klarer meg, men jeg kjenner dykkere som ikke har hatt råd til å betale husleia fordi de ikke har fått betalt for oppdrag de har vært på, sier han.

– Når vi drar på forsvarsoppgaver, trekker arbeidsgiveren oss i lønn – med én gang. Heimevernet sa først at de skal betale i løpet av 14 dager, nå har vi fått beskjed om at det kan ta mer enn to måneder, sier han.

Hele Heimevernet. Kommandørkaptein Rune Furevik, som er sjef for Sjøheimevernet, skulle gjerne sett at de klarte å betale folk lønn raskere.

– Det er ingen tvil om at det er uheldig ventetid, sier han.

– Vi har klart å komme oss ned i halvannen til to måneder, men jeg vil helst at vi kommer oss ned til 14 dager, sier han.

– Men dette er ikke et problem som bare gjelder Sjøheimevernet, dette angår hele Heimevernet.

Opplæring. I et brev til de ansatte har Furevik skrevet at det er uakseptabelt at personell ikke får utbetalt lønn og tillegg «innen rimelig tid». Han har også skrevet at de har et godt stykke å gå før de er i mål. Problemet er sammensatt, forklarer han.

– Det handler om systemet vi bruker. All lønnsadministrasjon i Forsvaret er knyttet opp mot et internt nettverk som våre folk ute på

oppgaver ikke har tilgang til. Vi har iverksatt en del tiltak, men på sikt må vi få et system som også er tilpasset Heimevernet.

– Hvilke tiltak er det snakk om?

– Vi skal drive opplæring i forbindelse med lønnsrapportering og organisering. I tillegg må vi sørge for at alle har riktig utstyr – det vil føre til lavere saksbehandlingstid.

Treårskontrakt. Lande er lei av å vente. Han ble med på grunn av miljøet i dykkergruppa og fordi han savnet å dykke. Tidligere i år tegnet han ny treårskontrakt. Det binder ham til Forsvaret ut 2011. Selv har han 50 000 kroner utestående. Store deler av beløpet skulle han få for mer enn to måneder siden.

– Det er et irritasjonsmoment. Hvis folk ikke får lønn, kommer de på sikt ikke til å møte opp.

Han ønsker seg raskere betaling – og lønns-slipp. Nå får soldatene en simulert lønns-slipp – som ikke stemmer på dato og som er vanskelig å dobbeltsjekke. Lande tok først opp problemet med de sene utbetalingene tjenestevei. Så klaget han skriftlig. Nå har Sjøheimevernet lovet at et utvalg skal se nærmere på problemet. Lande synes ikke det er godt nok.

– For meg virker Heimevernet rett og slett amatørmessig.

Tilbyr forskudd. Også fungerende stabssjef i Heimevernet, oberst Karl-Henrik Fossmann, mener at situasjonen har vært uakseptabel. Han er likevel fornøyd med de tiltakene som Sjøheimevernet har iverksatt.

– Der det er nødvendig vil Sjøheimevernet tilby forskuddsutbetaling inntil den rutinemessige lønnsavregningen er i full drift, sier han.

Ifølge både Fossmann og Furevik har tiltakene hjulpet. Lønnsutbetalingene skjer i det F går i trykken fra to til fire uker etter at oppdraget fant sted.

OLE KÅRE EIDE oke@fofo.no

Foto: ARNE FLAATEN

I NORD: Krigsadvokatene Gunnar Johnsen og Stine Maria Åsvestad. Foto: TORBJØRN LØVLAND

På plass i Bodø

Krigsadvokatene for Nord-Norge er nå lokalisert i Bodø.

For første gang på lenge er alle tre stillingene besatt: førstekrigsadvokat Gunnar Johnsen, krigsadvokat Stine Maria Åsvestad og krigsadvokatfullmektig Synnøve Ek Havnevik.

Pendler. – Vi håper også å få en vernepliktig kontorhjelp, sier førstekrigsadvokat Gunnar Johnsen.

Han har hatt stillingen i snart 15 år. Først med kontor på DKN i Harstad, fra 2001 på Olavsvern marinebase i Tromsø. Nå ukependler han mellom Bodø og Tromsø.

– Våre hovedansvarsområder er påtale i militære straffesaker samt kontroll og rådgivning i disiplinærsaker. I dette har vi et tett og godt samarbeid med militærpolitiet og militære sjefer på alle nivåer. Så langt kapasiteten rekker, stiller vi på forespørsel opp og gir informasjon og undervisning innenfor våre fagfelter, inkludert krigens folkerett, sier Johnsen.

Tillit. Samarbeid og gjensidig tillit er viktig for å utføre vårt oppdrag. I så måte er lokalisering i Bodø, med sitt militære tyngdepunkt og sin infrastruktur midt i blinken.

– Den militære påtalemyndigheten ledes av Generaladvokaten og lønnes av Justisdepartementet. I krigstid - eller ved utenlandsoppdrag når Kongen bestemmer - blir vi påtalemessig direkte underlagt Riksadvokaten, påpeker Johnsen.

TORBJØRN LØVLAND tl@fofo.no

Olje-vibber. I vår første vibrasjoner i turbinene på de nye MTB-ene til at båtene måtte gå med redusert fart. Men nå er løsningen på problemet sannsynligvis funnet slik at fartøyene endelig kan bli friskmeldt. Det viste seg at noen små oljedråper har havnet i hulrom i turbinene. Dette førte til vibrasjoner når turbinene spinner med opptil 20 000 omdreininger i minuttet, ifølge Geir H. Mykleby, prosjektleder MTB i Forsvarets logistikkorganisasjon. En endring i rutinene for rengjøring kan være den endelige løsningen. I løpet av de neste ukene vil testing gi en bekreftelse på om dette tiltaket er tilstrekkelig. Etter forsøkene håper sjøforsvaret å ha den første MTB-en på plass før jul og de fem neste i løpet av 2010. (sa)

Vil ha slutt på sol

Forsvaret vil verne soldater mot reklame. Det synes ikke Finn Magnus Torall i Milrab AS henger på greip.

På Sessvollmoen viser Torall frem det han kaller en fjernstyrt tigertanks.

– Med en slik en er du fortsatt kongen i gata. Den er litt av et leketøy.

Milrab AS er derimot mer enn bare leketøy. Det er pc-er. Drikkeflasker. Stridssekker. Kameraer. GPS-er. Kort fortalt: en nettbutikk for forsvarsfolk.

På Milrabs nettsider fristes med momsfri levering til ansatte i utlandet – og «unike» betalingsvilkår: «Få pc-en nå – betal med dimisjonsgodtgjørelsen.»

Viser seg frem. Torall reiser Norge rundt for å vise frem produktene sine. Han har innledet en samarbeidsavtale med Befalets Fellesorganisasjon (BFO). Deres medlemmer får rabatter på Milrabs produkter. Og for ham er det gull verdt å komme inn på leirene – å få lov til å vise seg frem, som på Sessvollmoen. Ifølge Dagens Næringsliv hadde Torall, som også har startet Studrab, en omsetning på ti millioner kroner i 2008. Nå vil derimot soldatenes tillitsvalgte nekte Milrab å vise frem

produktene sine på militært område.

– Vi kan ikke nekte soldater å kjøpe varer, men vi ønsker ikke at militære leirer skal brukes som profileringsarena for dyre kredittkjøpsordninger som i verste fall kan føre til økonomiske problemer for de vernepliktige, sier landstillitsvalgt Odd-Einar Tenden.

Det var i fjor sommer at landsstyret for Tillitsmannsordningen vedtok et forbud mot markedsføring av kredittkjøpsordninger. Forsvarsstaben iverksatte forbudet i høst.

– Vi vil rett og slett ha klarere retningslinjer for markedsføring på militært område, sier Tenden.

Unge forbrukere. Det betyr at sivile bedrifter ikke kan sette opp stand på militært område. De kan heller ikke henger opp plakater eller dele ut brosjyrer. Et slikt forbud rammer flere sivile bedrifter som retter seg mot et militært publikum, som for eksempel Milrab og Miltrad. Tenden forteller at Tillitsmannsordningen er skeptiske til at vernepliktige uten fast inntekt tilbys kredittkjøpsordninger.

– Vernepliktige mannskaper inne til førstegangstjeneste er ofte i ung alder, og for mange av dem er det første gang de disponerer egne midler og inngår økonomiske avtaler uten tilsyn fra foreldre og foresatte, sier Tenden.

GADGET MAN:

Finn Magnus Torall startet opp nettbutikk da han var vernepliktig. I fremtiden kan han bli nektet å markedsføre produktene sine på militært område.

datreklame

Han er ikke positiv til at soldater betaler med dimisjonsgodtgjørelsen.
– Godtgjørelsen er ment å komme soldatene til gode etter førstegangs-tjenesten – ikke for å betale ned gjeld, sier han.

– Det er svært uheldig dersom soldater får økonomiske problemer som en direkte følge av tjenester og produkter som er markedsført i Forsvarets avdelinger.

Støtter tillitsvalgte. – Det er de tillitsvalgte – gjennom Tillitsmannsordningen – som har ønsket dette forbudet, sier orlogskaptein Vidar Kopperud. Han jobber i personellavdelingen i Forsvarsstaben, med ansvar for vernepliktige saker.

– Det har vært tilfeller der soldater har brukt dimisjonsgodtgjørelsen til å betale ned gjeld. Slik ønsker vi ikke at det skal være, sier Kopperud.

– Vi ønsker ikke reklame rettet mot soldater. Det er bare kantinen som vil være unntatt dette forbudet.

Uenig. Torall tror ikke at et forbud vil bety all verden for Milrab.

– Vi har mange medier å stille på, som Twitter og Facebook. Når det er sagt, så mener jeg at det å kunne reklamere for noe er en bra ting. Det gir økt konkurranse, og soldatene får

gode tilbud. Det gjør det billigere å være soldat.

Han er ikke enig i at soldater er mer sårbare enn andre forbrukere.

– Dagens 18–19-åringene har blitt eksponert for reklame i mange år allerede, sier Torall.

– Jeg mener at det blir feil å verne dem. Da forskyver man bare problemet. Og så må man jo gjøre det samme på universiteter og videregående skoler også.

– Har dere hatt tilfeller der soldater ikke har klart å betale for seg?

– Vi har hatt hundrevis av ordrer siden vi begynte i 2006, men vi har ikke registrert at noen har hatt problemer med å betale ennå, sier han.

OLE KÅRE EIDE oke@fofo.no

Foto: ARNE FLAATEN

Bestemmer selv. Ifølge Lars Grøndal i Forbrukerombudet bestemmer Forsvaret selv hvilke markedsføringstiltak de tillater på sitt område. Når det gjelder kredittkjøpsordninger og lånetilbud, krever Forbrukerombudet at det skal gis korrekt og fullstendig informasjon om renter og andre vilkår. Dette skal sikre at alle forbrukere, og da særlig unge forbrukere, ikke pådrar seg gjeld de ikke kan håndtere.

kommentar

nå

■ F inviterer gode skribenter fra norsk presse til å kommentere aktuelle temaer. Denne gang tidligere redaktør i Nordlys, Ivan Kristoffersen.

Forsvaret blir neppe tema i valgkampen, skriver Ivan Kristoffersen.

Et demokratisk problem?

Forsvaret har ikke vært noe tema i valgkampen foran valgdagen i september. Det er lite som tyder på at spørsmål som angår Forsvaret, vil tvinge seg adgang til valgkampens sluttfase og legge noen nye rammer om norsk sikkerhets- og forsvarspolitik. Er det et godt tegn eller er det et demokratisk problem?

Det kan være begge deler. Noen vil si det er et godt tegn. Det er politisk enighet om norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk og følgelig også om forsvarspolitikken. Mange er bekymret for norsk deltakelse i Nato-styrkene i Afghanistan. Men lite tyder på at krigens virkelighet vil sprengte seg inn i en valgkamp som trolig vil handle om gamle, håndfaste problemstillinger, helse og omsorg, distriktspolitikk og olje og miljø. Andre vil medgi at Forsvarets fravær som valgtema er et demokratisk problem. Forsvaret tar over 30 milliarder av statens utgifter. Det har ansvaret for nasjonens sikkerhet og har soldater i Afghanistan. Hvordan kan vi unngå å diskutere spørsmål som gjelder krig, fred og utvikling i en norsk valgkamp?

«FORSVARET OG NATO VIL NEPPE VÆRE I STAND TIL Å KONKURRERE MED ALLE FØLELSENE I KAMPEN OM OLJEBORING»

Forklaringen er ikke bare enigheten som omgir utenriks- og forsvarsspørsmål. Det har også sammenheng med den politiske utviklingen. I 1960-årene ble Sosialistisk Folkeparti dannet på en sikkerhetspolitisk opposisjon mot norsk Nato-medlemskap. Utbrytere fra Arbeiderpartiet skapte et nytt venstreparti og la grunnlaget for opposisjonen i utenriks- og sikkerhetspolitikken langt inn i 1980-årene.

Men den opposisjonen har dunstet vekk med Sovjetunionens oppløsning og de nye trender i internasjonal politikk. En måling fra mai i år viser at 86

prosent av SV-velgerne støtter norsk Nato-medlemskap. SV har slått inn på nye politiske beitemarker. Forsvaret og Nato vil neppe være i stand til å konkurrere med alle følelsene i kampen om oljeboring i lofottorskens tusenårige fødehjem utenfor Lofoten og Vesterålen.

Det historiske oppgjøret mellom olje og fisk er så langt den heite poteten som koker i valgkampgryta. Det er neppe et demokratisk problem. Snarere er kollisjonen på lofottorskens gamle enemerker det tema som kan få velgerne til å kvitte seg med gammelt politisk tankegods og kaste seg over et nytt. Det er velgernes eget valg. Da får vi heller svelge det faktum at Forsvaret med sitt forbruk av samfunnets ressurser, med sin innsats i andre verdensdel og med ansvaret for nasjonens sikkerhet er et ikke-tema foran valget. Det er et tegn i tida.

Ivan Kristoffersen

Doblet søkerantall

Det kan se ut til at årene med dårlige søkertall til befalskolene er over.

Til Felles opptak og seleksjon (Fos) 2007 søkte 2589 personer på befalsskole. I år var tilsvarende tall 4836. Med andre ord en økning på 87 prosent.

– Dette er selvfølgelig en meget gledelig utvikling for oss. Med større konkurranse om plassene får vi bedre kvalitet på de som får skoleplass, sier oberstløytnant Sven Olav Berg (bildet). Han ledet sommerens befalsskoleopptak på Kjevik og i Evje.

Vil bli ledere. – Jeg har alltid ønsket å ta en lederutdanning, og jeg ville gjøre noe helt annet etter videregående. I Forsvaret får vi tett oppfølging av veiledere nærmest «twenty-four-seven», derfor søkte jeg meg heller til Forsvaret enn en sivil skole, fortalte Runar Bach (20) fra Lierne til F under sommerens opptak.

Han er i dag befalelev ved Garnisonen i Sør-Varanger (GSV).

Tora Lind Berg (19) fra Kvæfjord ville også få utdanning- og ledererfaring.

– Det er mye jeg vil, men jeg har tenkt på å søke krigsskole etter hvert, selv om det er litt skummelt å binde seg for så lang tid. Samtidig er det jo litt trygt også, sier hun.

Den enes død... Nettopp tryggheten Forsvaret innebærer, i en tid med et ustabil og uforutsigbart arbeidsmarked, blir av mange trukket frem som en viktig årsak til de gode søkertallene.

– Konjunktorene har nok sitt å si, mener Fos-sjef Berg.

– Går man befalsskole eller krigsskole, har man en sikker jobb å gå til, og det er viktig for mange i usikre tider.

Men han vil ikke gi finanskrisen æren alene for søkerøkningen.

– Jeg opplever at mange av ungdommene ønsker utfordringer og spenning på en måte som er vanskelig innenfor sivile utdanninger.

Mange vil utenlands. – Dessuten tror jeg mange fristes av muligheten til å bidra i internasjonale operasjoner med Forsvaret, sier Berg.

Han får sine antakelser bekreftet av Befalsskoleundersøkelsen 2009 som ble gjennomført under årets opptak. Den viser at seks av ti søkere er interessert i å delta i utenlandsoperasjoner. Den viser også at etter befalutdanningen ønsker 16 prosent å søke seg utenlands, en økning på 11 prosent i forhold til 2008.

Hardere konkurranse. Den største av skolene som deltok under årets Fos, Hærens befalsskole (HBS), fikk inn cirka 1500 søknader i år. Dette er om lag 400 flere enn i 2008.

VIL VIDERE: Runar Bach (20) er nå befalelev ved Garnisonen i Sør-Varanger.

Foto: LEIF INGE SKAGEMO

– Det er flere årsaker, men Hæren som helhet har gjort en mye bedre jobb på rekrutteringsfronten enn på lenge, sier oberstløytnant Jostein Borkhus som er sjef ved HBS.

Totalt ble 235 elever tatt opp ved skolen, noe som betyr at det var hard konkurranse om plassene.

– Jeg har ansatte i min stab som har jobbet ved skolen lenge, og de er helt tydelige på at

kvaliteten på de som møtte til opptak i år, var betydelig bedre enn før. Det betyr at vi igjen kan drive et slags «negativt uttak», altså at vi kan si at den og den trenger vi ikke ha med videre. I en del år har vi vært mye mer nødt til å jobbe hardt for å beholde folk, sier befalsskole-sjefen.

LEIF INGE SKAGEMO

Styrker forsvarsledelsen ute i landet

Natt til 1. august ble Fellesoperative hovedkvarter (FOHK) formelt nedlagt og det nye Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) opprettet på Reitan. Jeg er overbevist om at FOH blir et meget slagkraftig og kompetent operativt hovedkvarter.

Det finnes en betydelig kompetanse fra både FOHK og Landsdelskommando Nord-Norge (LDKN), og det har vært viktig for oss å videreføre denne kompetansen i FOH. Jeg er således glad for at mange har valgt å følge med fra den tidligere organisasjonen og inn i det nye hovedkvarteret. Jeg har også registrert stor interesse fra Forsvarets øvrige ansatte for å søke jobb ved FOH. Dette borger for fremtiden til FOH, som skal være selve hjertet i enhver operasjon for norske militære styrker – hjemme og ute.

Forsvaret har også viktige oppgaver med å støtte det sivile samfunnet ved ulykker, når mennesker er forsvunnet eller i ytterste konsekvens ved terrorhandlinger. Derfor blir en av de viktigste oppgavene å videreutvikle vårt gode nettverk og samarbeide med våre allierte, norske sivile myndigheter og våre naboland.

I begynnelsen av august var også alle de tre forsvarsgrenstabene og generalinspektørene på plass på henholdsvis Haakonsvern, Bardufoss og Rygge. Generalinspektøren for Heimevernet og HV-staben var på plass i de gamle lokalene til Forsvarsdepartementet i Myntgaten allerede før sommeren. Hovedhensikten med flyttingen har vært å plassere forsvarsgrensjefene der hvor hovedaktivitetene deres foregår og oppdragene utføres.

«JEG ER GLAD FOR AT SÅ MANGE HAR VALGT Å FØLGE MED FRA DEN TIDLIGERE ORGANISASJONEN OG INN I DET NYE HOVEDKVARTERET»

Generalinspektørene kan nå daglig ha «fingeren på pulsen» og følge personellet og soldatene sine fra dag til dag. Samtidig styrker og synliggjør Forsvaret sin tilstedeværelse og rolle i disse landsdelene.

Utfordringen blir blant annet å videreføre det tette samarbeidet mellom grenstabene internt og – ikke minst – i forhold til forsvarssjefen og Forsvarsstaben. Forsvarsgrenene deltar som vanlig i de daglige morgenbrifene og forsvarssjefens morgenmøte – nå via videokonferanse. Selv om vi fortsatt vil ha personlige møter – her i Oslo eller ute hos grenstabene – vil vi fortsette å effektivisere møtevirksomheten via video- og telefonkonferanser. Generalinspektørene skal fortsatt være forsvarssjefens nærmeste militære rådgiver for egen forsvarsgren.

klipp

Den nye tid

Tidligere utdannet vi soldater for å legge dem på lager til mobiliseringshæren. Nå er det fokus på et innsatsforsvar. Vi bruker hele Forsvaret mer intensivt enn tidligere. Det slites hardt på mindre avdelinger. Vi må være gripbare og operative hver eneste dag.

Generalløytnant **Harald Sunde**, fra 1. oktober Norges nye forsvarssjef, til Ringsaker Blad

Millimeterpresisjon

Jeg har aldri brukt så mye tid til å pusse sko, stryke skjorter og brette tøy som det året her. Alt skal være på millimeteren. Men så ser det bra ut til slutt også da.

Ole Erik Skotterud Rasmussen, 20, til bladet Hadeland om sitt år Garden

Mangfold

Realiteten er at Mangfolds-Norge har bedre vekstvilkår i politiet, bankvesenet eller Forsvaret enn i kulturlivet.

Anders Heger, forlegger, spaltist, i Dagsavisen

Omstillingsmester

Generalinspektør for Heimevernet, Bernt I. Brovold, mener HV fortjener gullmedaljen i offentlig omstilling.

Sågat

Til Somalia

Om vi reiser hjem og ikke har gjort noen ting, da har vi ikke utført jobben vår. Jeg håper på seks travle måneder, da trives i best.

Ole Morten Sandquist, skipssjef på KNM «Fridtjof Nansen» til Bergensavisen

Norden

Det nordiske samarbeidet innen sikkerhets- og forsvarspolitikken er viktig. Så langt er man enige. Men konkrete avgjørelser blir fattet i forsiktighet.

Hufvudstadsbladet

Lengst erfaring

19 år gamle Martin Ingebrigtsen fra Storfjord i Nord-Troms har fått ei utfordring denne sommeren som ikke er mange på hans alder forunt. For en måneds tid kan han titulere seg som sjef på Vardøhus festning...

– Vi er fire menige som avtjener verneplikt på festninga, og det var egentlig helt naturlig at valget falt på meg, sier han.

Finnmarken

Ikke noe problem

Å være sunnmøring i Marinen er ifølge Robin ikke noe problem.

Sunnmørsposten intervjuer menig **Robin Reiten**

Nato

Jeg er leder av en allianse som beskytter muslimer mot undertrykkelse.

Anders Fogh Rasmussen, Natos nye generalsekretær, til Politiken

Adrenalin

Ein får høgt adrenalin av å henge i ein vaier 20 meter under eit helikopter. Anestesilege **Robert Brennersted** (37) til Firda

Umulig forklaring

– Du, forresten, hva var det som skjedde med håret ditt? Plutselig en dag hadde det falt av!
– Vet du, jeg ikke i stand til å fortelle deg hva det var som hendte.
– Hadde du for mye å gjøre på jobben, kanskje?
– Nei, forsvarskomiteen blir jo nå lagt ned fordi den har for lite å gjøre, så det kan ikke ha vært det.

Jan Petersen til Klassekampen (håret kom tilbake)

Større enn Narvik

Narvik var større enn Pearl Harbor, målt i falne soldater og sunkne skip.

Håvard Altern, kommentator, i Bygdeposten

Lærdom

Én ting jeg lærte i Forsvaret, er at små enheter ofte gir bedre resultater enn store bataljoner.

Gunnar Anthun, 40, kokk og daglig leder i bedriften Det Gode Selskap, til Bergensavisen

aktuelt

DAGLIGE SPION- ANGREP

I flere år har fremmed etterretning angrepet Forsvarets lukkede datanettverk.

Los Angeles Norfolk (Va) New York UTC/Zulu London Europe
03:56:00 06:56:00 06:56:00 10:56:00 11:56:00 12:56:00

Network Defence
Alert State

HP
Patch **2**

- Security
- Latest Threats**
- 1 08-02-09 [Bloodhound, Explo...](#)
 - 1 07-29-09 [Suspicious, Cimeng](#)
 - 1 07-28-09 [Hacktool, Stonedbootkit](#)
 - 1 07-28-09 [Boot, Stonedbootkit](#)
 - 1 07-27-09 [Trojan, Downexec, Finf](#)
- [More...](#)

s Map

Latest Tool Versions

Wireshark	20Jul09
Nmap	16Jul09
Kismet	24Juny09
Cain & Abel	27May09
Nessus	27May09
Snort	24Apr09
Metasploit	19Nov08

Latest IDS Signatures

Cisco IPS NEW	04Aug09
Juniper IDP DI NEW	03Aug09
Intrushield NEW	31Jul09
Sourcefire IPS NEW	31Jul09
Proventia NEW	28Jul09
Symantec IPS NEW	17Jun09

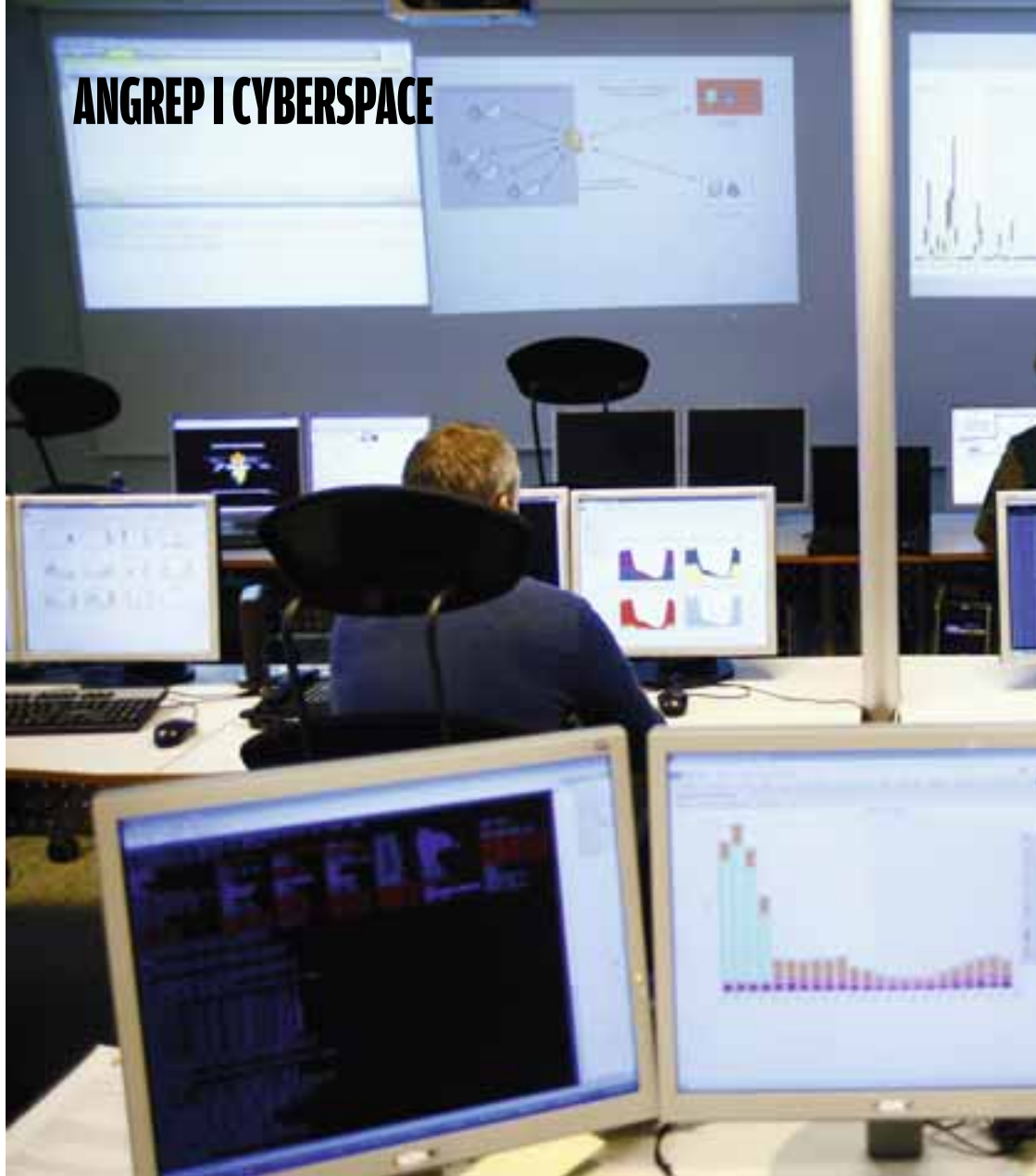
Baghdad 13:56 SS OS Kandahar 15:26 SS OS Sydney 20:56 SS OS

ANGREP I CYBERSPACE

Forsvarets senter for beskyttelse av kritisk informasjon (FSKI)

- Holder til på Jørstadmoen utenfor Lillehammer
- 33 stillinger, derav åtte sivile
- Rapporterer til forsvarssjefen via sjef FOST
- Etablerer i disse tider Forsvarets alarmsentral
- Har direkte krypterte linjer til forsvarssjefen, Forsvarsstaben og Forsvarets operative hovedkvarter
- Har kommunikasjonsløsninger for hemmelige data i Forsvaret

→ **Angrepene mot Forsvarets** datanettverk har vært sofistikerte og nytenkende i datasammenheng. De er utført på en helt ny måte, uten at Forsvarets sikkerhetstjeneste (FOST) vil utdype hvordan angrepene har fortonet seg. FOST følger fortløpende angrepene.

Forsvarssjef Sverre Diesen, Forsvarsstaben og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) er holdt orientert om dataangrepene.

Har kontroll. Major Ivar Kjærem er fungerende seksjonssjef i ved Forsvarets senter for beskyttelse av kritisk informasjon (FSKI) i FOST. Han bekrefter overfor F at angrepene mot Forsvarets datanettverk har pågått over lengre tid.

– Men jeg kan ikke kommentere innholdet i den saken vi nå jobber med. Det jeg kan si, er at vi har kontroll over situasjonen, sier han. FOST ser svært alvorlig på saken og mye av organisasjonens virksomhet på Jørstadmoen har vært fokusert mot inntrengerne. Etter det F kjenner til, skal angriperne ikke ha fått tak i verken dokumenter eller vital informasjon fra Forsvarets interne datanettverk.

Storebror? Tekst, tall og grafikk ruller over de 23 dataskjermene i analyse-senteret til ved FSKI på Jørstadmoen utenfor Lillehammer. Stille sitter fire-fem ansatte å kliprer på tastaturene.

Hva er det de gjør?

Overvåker de e-post landet over? Ser de hva du og jeg gjør når vi er ute og surfer på nettet? Finner de ut om du og jeg bevisst eller ubevisst be-

søker en internettside med lite flatterende innhold?

Vi har jo friskt i minne alt oppstusset da media avslørte det som ble kalt overvåking av e-post fra både Slottet, Statsministerens kontor og justisdepartementet. FOST fikk razzia av Kripos, og saken er fremdeles under etterforskning, uten at Kjærem frykter resultatet.

– Jeg kan ikke uttale meg om den saken da den er under etterforskning, sier Kjærem, men han regner med at Kripos gjør en grundig jobb i saken.

Ser trafikken. Tilbake til deg og meg. Og vår datatrafikk.

– Ser dere hva vi gjør på Internett?

– Nei, vi kan ikke se hva den enkelte bruker i Forsvaret gjør på Internett. Ei heller lese noen e-post-forsendelser, forsikrer han.

– Vår jobb er å detektere og håndtere angrep fra utsiden mot Forsvarets datanettverk, det være seg fra fremmed etterretning, spam eller ondsinnet programvare.

↑ **ANALYSE:** Her analyseres data-traffic som er unormal i Forsvaret.

– Men det kan være en e-post som trigger våre sensorer til å gi alarm, legger han til.

For, det er ikke uvanlig at alarmen går ved FSKI hos FOST. Hver dag skjer det flere titalls ganger.

Sensoralarm. Spesielle sensorer overvåker internettrafikken rett på utsiden av Forsvarets brannmurer. Sensorene fungerer slik at FSKI ikke kan se hvem brukeren er, men kun hvilke avdelinger som bruker linje gjennom den aktuelle sensoren. Oppdages det unormal mengde såkalt metadatatrafikk, trigges sensorene og alarmen går, i form av en farget linje på stor dataskjerm i FSKI. Jobben til de ansatte på FSKIs analysesenter er da å vurdere om de står overfor inn-trengningsforsøk fra fremmed etterretning, angrep fra datakriminelle, spam eller ondsinnet programvare, det siste oftest gjemt på internettsider som kan ha vært troverdige nok.

Men i de aller fleste tilfellene er det falsk alarm.

«VÅR JOBB ER Å DETEKTERE OG HÅNDBERE ANGREP FRA UTSIDEN MOT FORSVARETS DATANETTVERK»

IVAR KJÆREM, MAJOR

Slik ser FOST datatrafikken

FOST bruker to forskjellige typer nettverkssensorer for å detektere mulige angrep på informasjonssystemene.

■ 1. Den ene typen sensor kalles inntrengningsdeteksjonssystem (IDS). En IDS søker automatisk gjennom nettverkstrafikken og ser etter bestemte mønstre i datatrafikken. På denne måten kan den oppdage virus og andre former for angrep. Når IDS-en finner mistenkelig nettverkstrafikk, gir den en alarm som formidles videre til en av operatørene i FOST sitt analyse-senter.

■ 2. Den andre typen sensor benyttes for å samle inn statistiske data om nettverkstrafikken, såkalte trafikkdata. Trafikkdata er den delen av en nettverksstrøm som inneholder informasjon om hvilke adresser som kommuniserer, hvilke tjenester som benyttes

og hvor mye informasjon som oversendes. Ved å analysere trafikkdata er det mulig å fastslå hvilket land og hvilken organisasjon en nettverksstrøm går mot.

FOST har oversikt over svært mange adresser som benyttes av organiserte kriminelle miljøer og andre ondsinnede aktører.

PS! Alle datamaskiner i Forsvaret benytter samme adresse når de bruker Internett. Det er derfor ikke mulig å spore en enkeltperson uten å slå opp i andre logger.

Disse loggene samles inn og lagres av driftsorganisasjonen og utleveres til FOST bare i tilfeller der det foreligger mistanke om sikkerhetstruende hendelser og der det er nødvendig å lokalisere en datamaskin for å håndtere hendelsen.

Mange cyber-angrep

Angrep mot nasjonale infrastrukturer, som enkeltlands forsvar eller store offentlige organisasjoner, er flere ganger oppdaget før de har slått ut datanettverkene.

Men noen ganger har angrepene virket etter hensikten til dem som gjennomfører dem.

Det første IT-ekspert og forsker ved institutt for informatikk ved Universitetet i Oslo, Gisle Hannemyr, tenker på, er Estland-historien fra 2007.

– Landet var så å si offline i flere dager etter at kriminelle eller etterretning fra et annet land slo til mot store offentlige institusjoner, forteller Hannemyr.

Angrepet ble satt i sammenheng med flyttingen av et gammel sovjetisk krigsmonument, og få var i tvil om at russiske krefter sto bak. Senere ble en 20 år gammel Kremli-tilhenger tatt for angrepet. Han fikk 9000 kroner i bot.

Han nevner også et eksempel fra USA, der ondsinnede koder ble oppdaget i nettverket som forsyner store deler av USA med strøm:

– Kodene ble plassert ut av cyberkriminelle og kunne bli aktivisert nærmest med fjernkontroll ved en eventuell konflikt. De ble oppdaget og fjernet, forteller Hannemyr. Han kaller cyberkrigen for «offensive og bevisste trekk som går ut på å ramme infrastruktur».

– Hva med Forsvaret i Norge, har de noe å bekymre seg for?

– Forsvaret har et lukket datanettverk, men kan likevel bli utsatt for angrep. Det er viktig at man har en organisasjon som passer på og monitorerer datatrafikken for å oppdage unormal aktivitet. Når overvåkingen av datatrafikken skjer med dette som formål, vil jeg ikke kalle dette for utilbørlig overvåking, sier Hannemyr.

Han advarer spesielt mot sider som inneholder pornografisk materiale, kriminalitet eller såkalte «cracks» – sider som viser hvordan men knekker koder, kopisperrer og lignende.

– Et besøk på slike sider, kan føre til at brukeren får sin datamaskin infisert - uten at vedkommende vet noe som helst.

HAR KONTROLL:
Major Ivar Kjærem.

inn gjennom brannmuren, forteller Kjærem. Brukeren vet ikke selv om dataangrepet – for på vedkommendes skjerm lyser alt som vanlig.

– Når alarmen går, er angrepet på gang. Derfor følger vi opp alle alarmer kontinuerlig for å håndtere slike angrep, sier Kjærem

– Kan vi få spørre hvor mange slike sensorer FOST har utplassert i Forsvaret i dag?

– Nei, men det er mer enn én.

Det er vanskelig å pågripe noen som helst for ugjerninger mot datanettverk. Som oftest kommer det fra servere plassert i utlandet – og der gjerningspersonen er ukjent.

– Vi har aldri sett våre fiender i hvitøyet. Så langt har vi ikke kommet. Men vi jobber for å oppdage hva de gjør og dermed nekte dem å ødelegge noe som helst, sier Kjærem.

PAAL RAVNAAS pr@fofo.no
Foto: TORGEIR HAUGAARD/FMS

– Men det er fullt mulig for etterretningstjenester og datakriminelle å legge inn skjulte ondsinnede programmer på en helt vanlig brukt internettside. Den som surfer, vet ikke selv om angrepet, men våre sensorer kan bli trigget av at ondsinnede programmer og spam forsøker å ta seg

Den store telleøvelsen

På Landsskytterstevnet i Evje telte HV-soldater poeng, raket grus og var guider. I fremtiden kan de få andre oppgaver.

Lars Butveit myser mot blink nummer 27. Han finner seks treff, tre av dem er innertreff.

– 27, 6 3! roper han mot blinken.
– 27, 6 3, gjentar Helge Martin Markussen, og noterer tallene på et ark.

Vi er på Landsskytterstevnet i Evje. Butveit og Markussen er på HV-øvelse. Deres oppgave er å telle kulehull i skivene på en av skytebanene og rappor-

tere til standplass.

– Jeg får ikke noe øvingsutbytte av å være her. Hvis jeg virkelig legger godviljen til, så får vi kanskje litt trening på samband. Også kan det jo minne om en øvelse, fordi det er mye venting, sier Butveit.

Han beskriver tjenesten mer som en dugnad:

– Det er som om arbeidsgiveren min ufrivillig sponser Landsskytterstevnet.

Markussen har valgt å bruke sin egen ferie under øvelsen:

– Dette er den første uken i ferien min, sier han, som jobber i lokalradioen i Kristiansand.

Men når de først er på plass, gjør de jobben de er satt til:

– Vi kan banne og steike før og etter stevnet, men når vi er her, prøver vi å gjøre det beste ut av det og ha det gøy. Vi merker jo at vi blir satt pris på, sier Butveit.

– Ikke en øvelse. På standplass noen hundre meter unna går Kjetil Johan Iversen. Han raker i grusen og gjør klar

til at neste pulje med skyttere skal dukke opp. Han har også ansvar for å plukke tomhylser, kontrollere våpene etter skyting og rope opp resultatene som kommer over samband fra Markussen.

– Alt er ordnet greit her, men man kan ikke kalle dette en øvelse. Jeg synes det er en dårlig utnyttelse av våre ressurser, sier Iversen.

– Jeg ser ingen hensikt med at vi raker og leser opp poeng i seks dager, i forhold til det HV skal drive med, fortsetter han.

Iversen får full lønn fra arbeidsgiveren sin under øvelsen:

– Jeg taper ingen penger her, men bedriften jeg jobber for, gjør jo det. Når de må avgi meg til et skytterstevne, synes de det blir urimelig, sier han.

Medregnet to dager med militært NM, varte stevnet ni dager. Et mann-

skap på rundt 500 HV-soldater ble i to puljer kalt inn fra Agder Heimevernsdistrikt.

– **Nyttig.** I 2009 får ingen vanlige HV-soldater øve med gevær. I Evje er de kalt inn for å anviser for andre skyttere.

På Landsskytterstevnet møter vi fungerende generalispektør for Heimevernet, Ketil Olsen (bildet). Han mener soldatene får militært utbytte av å være i Evje:

– For det første får vi satt avdelinger sammen, og de får møte hverandre. Videre får de bruke noe tid på samband. Landsskytterstevnet gir også mannskapet god trening i planlegging og gjennomføring, ledelse og skytebanetjeneste, sier Olsen.

↑ **ØVELSE:** Kjetil Johan Iversen mener dette er misbruk av ressurser. Foto: CHRISTIAN NØRSTEBØ

Han mener det er viktig å se utbyttet ut over hver enkelt soldat:

– Vi skulle selvsagt ønske å få øvet et bredere spekter av HV-oppgaver enn det vi får øvd her. Men Forsvaret får mye igjen for dette: Omdømmet og synligheten i lokalsamfunnet er svært viktig, sier han.

Heimevernets støtte til Landsskytterstevnet bygger på en tiårsavtale mellom Forsvaret og Det frivillige skyttervesen (DFS):

– Vi i HV får mye igjen for samarbeidet med DFS. Blant annet får vi bruke skytebanene deres. Forsvaret har ikke råd til å ha skytebaner på hvert sted. Jeg mener vi er avhengig av samarbeidet med DFS for å opprettholde et desentralisert HV, sier Olsen.

← **ANVISNING:** Lars Butveit er én av rundt 500 HV-soldater kalt inn til for å bistå på Landsskytterstevnet i Evje.

Foto: CHRISTIAN NØRSTEBØ

Elektronisk fra 2011. Gjeldende avtale går ut i slutten av 2010, og Forsvarsdepartementet er nå i gang med å forhandle frem en ny med DFS.

FD er foreløpig sparsomme med opplysninger:

– Vi vil foreløpig ikke si noe om hva innholdet i den nye avtalen blir. Forhandlingene er i gang, og vi tar sikte på å være ferdige i god tid, sier seniorrådgiver Asgeir Spange Brekke i FD.

Olsen tror de vil finne bedre løsninger:

– Anvisning på skivene er ikke akkurat en kjerneoppgave i HV, så mitt ønske er at vi får inn mer sikker elektronikk. Det er elektronisk anvisning på en del skytebaner allerede. Vi har en gruppe fra Forsvarets logistikkorganisasjon her nede som jobber med elektronisk målmateriell, og planen er å erstatte personell med elektronisk anvisning på opp til 12 nye skytebaner på Landsskytterstevnet i Bodø i 2011, sier Olsen.

Han er meget fornøyd med innsatsen til mannskapene på landsskytterstevnet:

– Jeg synes det er bra at de sier ifra. Det viser at de bryr seg om sin egen trening, og er ansvarlige. Og mens de er her, gjør de jobben sin og fremstår som utrolig profesjonelle, sier han.

CHRISTIAN NØRSTEBØ cn@fofo.no

Les om skytterkongen på HVs sider.

SKITTEN FOR

SVARSJORB

Full Citys havari har **kostet hundrevis av fugleliv og forårsaket store ødeleggelser i miljøet.** Omfanget hadde likevel vært større uten Forsvarets innsats.

→ **Svabergene er farget svarte**, og tykk tungtflytende giftig væske siver mellom rullesteinene i fjæra. Det som bare noen uker tilbake var en yndet badeplass for lokale og tilreisende, er tilgriset av tungolje. Skjærgårdsidyllen er brått blitt forandret til ugjestmildt område – både for mennesker og dyr. Trolig vil havariet Full City prege skjærgården utenfor Langesund og badeplassen Steinvika i lang tid framover, også etter at det Panama-registrerte skipet nå er fjernet.

Men Forsvaret, i samarbeid med frivillige og Kystverket, har gjort det de kan for å bøte på skadene. Grovrensingen av strender og naturreservater er godt i gang, og tonnevis olje er allerede fjernet – mye takket være Landheimvernets og resten av Forsvarets innsats.

Tøff jobb. – Selv om du gjør et fornuftig arbeid, føler du av og til at du kjemper mot overmakten. Men hver bøtte med tjære som vi fjerner, er en bøtte mindre i skjærgården, sier Ole Morten Holm sittende på huk ikledd en svartflekket vernedrakt.

I likhet med drøyt hundre andre fra Landheimvernets innsatsstyrke, har han brukt den første uken i august til å rydde opp etter havariet. Knesatt i olje, insausede steiner og sand gjør Holm og de andre soldatene fra HV-03 den utakknemlige jobben som til nå har ført til hodepine for noen få etter at de pustet inn avgasser etter oljesølet. Mange har også fått avkortet ferie etter å ha blitt beordret til innsats.

– De første dagene etter forliset tok det bare minutter å fylle en bøtte med tjære – arbeidet går langt tregere nå, sier Håvard Dahl fra Langesund.

HV-mannen, som er født og oppvokst i nærområdet, har brukt deler av ferien til å fjerne olje fra fjæra. Forhåpentlig vil arbeidet han og kollegaene gjør, bidra til at Steinvika igjen blir et yndet tilholdssted.

– Dette var en av de fineste badeplassene vi hadde, det har også blitt holdt flere konserter her, sukker Dahl.

Roser innsatsen. Helt siden Full City grunnstøtte like etter midnatt 31. juli, har Forsvaret bidratt til å begrense miljødeleggelene. Kystvakten ved KV Nornen har organisert oljevernaksjonen som skadestedsleder, Sjøheimvernet har mobilisert sine styrker og båter for å fjerne olje fra sjøen. Bare fra Landheimvernet har 700 deltatt for å fjerne tungoljen på land

og i fjæra. Ifølge leder av Interkommunalt utvalg mot akutt forurensning Telemark, Finn Flogstad, er innsatsen til Forsvaret uvurderlig.

– Det som har imponert meg mest, er den menneskelige delen. Her har du alle typer som besitter forskjellige posisjoner i samfunnet som har jobbet for ett mål, og det er ingen som har pekt på distinksjoner når de har blitt tildelt oppgavene sine, sier Flogstad.

Havnedirektøren, som den siste tiden har ikledd seg hvit vernedrakt, kan ikke få fullrost innsatsen fra Forsvaret.

– Forsvaret har en ressurstilgang er uten sidestykke, både når det gjelder beordring av mannskap og logistikk. Dette er et lysende eksempel på totalforsvar.

Til tross for rosende ord vil det ta

↑ **RESTER:** Innsatsstyrken fra HV-03 har gått todagersskift for å begrense påkjenningen av opprydningsarbeidet. Tonnevis av bark har blitt brukt for å binde oljen slik at den var lettere å fjerne.

lang tid å før naturen er tilbake til sin opprinnelige stand, tror Flogstad. Det ble med all tydelighet illustrert da F senere på dagen ble med Kystvakten på patrulje.

Fløt fritt. Da Full City grunnstøtte ved Såstein utenfor Langesund, ble bulkskipet gjennomført av spisse steiner. Sterk vind og bølger på opp til seks meter førte til at oljen som seiv ut raskt, ble spredd langs kysten – i 12 mil – fra Grimstad til like utenfor Larvik.

– Det er dette som er risikoen ved å ha skipstrafikk rett utenfor kysten, sier skipssjef om bord kystvaktfartøyet KV Nornen, Walter Ahlgren. Han var med på bergingsaksjonen av det kinesiske mannskapet fra Full City.

På en holme like utenfor Larvik blir omfanget av oljesølet tydelig. Fjæresteinene er tilgriset, og en svart

↑ **MILJØTRUSSEL:** Siden Full City gikk på grunn 31. juli, har lasteskipet lekket tonnevis med olje i skjærgården. Paal Strand fra Kystvakten tok F med på en inspeksjonsrunde.

↑ **ORGANISERTE AKSJONEN:** Ifølge skipssjef på KV Nornen, Walter Ahlgren, er det bare et tidsspørsmål før vi igjen får en lignende ulykke. – Det er prisen for å ha skipstrafikk utenfor kysten, sier Ahlgren.

masse duver opp og ned i vannskorpen. Hundrevis av lenser har likevel gjort at mye av oljen er inngjerdet slik at den ikke siver til fastlandet. De fungerer som en svamp som suger til seg olje, noe som letter mye av arbeidet med å fjerne massen.

– Er det nok olje her til at vi kan få pumpet det ut? spør Ahlgren en representant fra Kystverket, og får et bekreftende svar.

Lang aksjon. Over 700 kubikkmeter olje har blitt fjernet fra strand, sjø og havaristen, forteller rådgiver i Kystverket Kjetil Aasebø. Han mener oljevernaksjonen har gått etter planen og skryter av samarbeidet med Forsvaret. Likevel vi det ta lang tid å rydde opp etter Full City.

– Målsettingen er at naturen skal tilbake til sin opprinnelige stand. Det

kommer til å ta flere måneder, og hvis vi er ferdig til jul, er vi heldige, sier Aasebø.

Det resterende arbeidet med å rydde opp etter forliset er nå overtatt av sivile myndigheter etter at Forsvaret trakk seg ut i slutten av august. Ordføreren i Bamble kommune, som er en av de hardest rammede kommunene, har tidligere sagt at Forsvaret trakk seg ut for tidlig. Til tross for at Forsvaret ikke lenger er involvert, mener Kjetil Aasebø at innsatsen til Forsvaret har sørget for å gi fart på opprydningen.

– Uten hjelpen fra Forsvaret hadde vi ikke kunnet gjennomføre denne oljevernaksjonen – den har vært helt utslagsgivende, sier Aasebø, som understreker at Forsvaret er dominerende del i Norges oljevernberedskap.

Takker av. Idet vi setter kursen for Langesund, passerer vi Steinvika som nå er tømt for folk. Soldatene fra HV-03 har tatt en velfortjent pause. Siste innsatsområde for Landheimvernet bidro til å renske, var naturreservatet Stråholmen hvor arktiske fugler hekker. Oberstløytnant i HV-03, Kjell Enberget, skryter av innsatsen til sine underordnede som har lagt ned 2200 dagsverk gjennom oljevernaksjonen. Det har tider vært en stor påkjenning.

– Man får en mental reaksjon etter en slik operasjon vi nå har gjennomført. Noen blir lei seg, mens andre bare blir forbanna når de ser omfanget av skadene på naturen. Vi har brukt mye galgenhumor for å takle dette, sier Enberget.

«HVER BØTTE MED TJÆRE SOM VI FJERNER, ER EN BØTTE MINDRE I SKJÆRGÅRDEN»

OLE MORTEN HOLM

ØYVIND FØRLAND OLSEN ofo@fofo.no
Foto: ADRIAN ØHRN JOHANSEN

BLÅSTE GRØNT: Selv om politiet og Kystvakten tok mange syndere på sjøen, hadde disse jentene ikke noe å bekymre seg for. Politiførstebetjent Herbjørn Odden dimitterte dem uten forelegg. Foto: ØYVIND FØRLAND OLSEN

Napp i fjæra

Fart, fyll og narkotika.

F fulgte Kystvakten på patrulje en sommernatt.

Fire tenåringsjenter lager lyd som bare fjortiser kan. De blir stoppet, og føreren av båten blir bedt om å blåse i en promillemåler. Null promille, bare et rop om oppmerksomhet.

– Jeg bare er så blid til vanlig, sier en av jentene, og smiler fra øre til øre

etter avlagt alkoholtest.

Mens kveldssolen sakte senker seg mot svabergene, tøffer de ufortrødent videre i en liten jolle, enda blidere enn de var for få minutter siden. Likevel var det ikke alle som satt pris på å bli stoppet av Kystvakten en sommernatt sent i juni.

Villmannskjøring. – Jeg håper du er fornøyd nå! Du har tatt fra meg muligheten til å studere de neste tre årene.

Frustrasjonen står å lese i ansiktet på den knapt 20 år gamle, og nå 9000 kroner fattigere, mannen. Han er ikke lenger like medgjørilig som han var på tomannshånd med politiet.

Fartssynder i alkoholrus svir i sommervarmen. En halv time tidligere, nesten fire timer etter midnatt, hadde han, sammen med fire passasjerer, er-tet på seg patruljebåten Nornen II til en båtjakt i skjærgården. Over 30 knop mellom svaberg og småskjær i skumringen – med en promille på

nesten 1,5 – kunne gått fryktelig galt. Heldig for føreren resulterte villmannskjøringen bare i bøteleggelse.

– Ingen av de om bord hadde redningsvester heller. Håpløst, konkluderer kapteinløytnant og styrmann Knut Ramsland, tydelig forbannet etter jakten på farts- og alkoholsynderen.

Det kostet en allerede fortvilet båtfører 500 kroner ekstra. Forelegget ble vedtatt på stedet, men ikke uten forsikring om bot og bedring etterfulgt av anklager om urettferdig behandling.

– Nesten alle sier de er godt kjent i skjærgården som unnskyldning, sier politiførstebetjent Herbjørn Odden etter nattens siste bot.

Fart og fyll. I juni og juli aksjonerte Kystvakten og politiet i Telemark. Målet var blant annet å rette søkelyset mot rus på sjøen og å signalisere at alkohol utgjør en stor risiko for sjøsikkerheten. Ifølge nestkommanderende, Per Morten Ellingsen på Kystvaktfartøyet KV Nornen, er det fortsatt mye å ta tak i.

Ifølge Ellingsen hadde åtte av ti av de Kystvakten kontrollerte etter klokka 22.00 i 2005, promille – flere av dem over den tillatte grensen på 0,8. Den negative utviklingen ser ikke ut til å ha stoppet.

– Operasjonene vi foretar, viser at det hvert år blir flere og flere som seiler i beruset tilstand, sier Ellingsen.

Mange ulykker. I 2008 omkom 30 personer på sjøen som følge av ulykker med fritidsbåter, viser tall fra Sjøfartsdirektoratet. Samtlige var menn, og fire av disse var påviselig alkoholpåvirket. Likevel er det store mørketall, og trolig er det langt flere av de omkomne som har drukket alkohol, sier underdirektør i Sjøfartsdirektoratet, Bjørn Reppen.

– Det er nok flere enn de fire som omkom på sjøen i fjor, som var beruset. Likevel er det vår erfaring at de fleste dødsulykkene ikke kan relateres til alkoholbruk.

Til tross for at det er færre omkomne nå enn tidligere år, mener Reppen at det fortsatt gjenstår mye holdnings-skapende arbeid for å bedre sjøtettet – og særlig blant middelaldrende menn.

– Både når det gjelder redningsvest og alkoholbruk har eldre menn mye å lære av de yngre. Menn over 40 år er overrepresentert i dødsulykker på sjøen, sier Reppen.

Ut på sjøen. Før politiet og Kystvaktla fra kai i Kragerø, ble de brifet om målsettingen ved aksjonen: stoppe flest mulig av fartøyene som vekker oppsikt, kontrollere båtene og passa-

LA PLANER: I operasjonsrommet på kystvaktskipet KV Nornen la koordinator for sommerpatruljen, Terje Sandik, fra Telemark politidistrikt fram planene for kvelden. Foto: ØYVIND FØRLAND OLSEN

BALANSEKUNSTER: Skipssjef om bord i KV Nornen, Tore Gabrielsen, mener sommerpatruljer som den utenfor Kragerø har avskrekkende effekt på mulige alkohol- og fartssyndere. Til høyre politimester fra Telemark politidistrikt, Anne Rygh Pedersen.

«VI LÆRER MASSE AV AKSJONER SOM DETTE»

TOMAS RUUD-HALVORSEN,
NAVIGASJONSOFFISER

som også følger sommerpatruljen.
– Jeg så med en gang at de hadde gjort noe mer enn bare å drikke. Du lærer etter hvert å tolke tegnene, sier Herbjørn Odde.

Rus på sjøen er mer omfattende enn bare med alkohol, bekrefter førstebe-
tjenten som så langt har sluppet å taue inn mistenkte på land for avhør og omfattende rustesting.

– Vi håper at flest mulig vedtar fore-
legget på stedet sånn at vi slipper eks-
traarbeidet med å få folk på land.

Lite bråk. Kystvakten og politiet har etter hvert utviklet et tett og godt sam-
arbeid for å trygge kystnære farvann.

→ sjerene hvis det er mistanke om rus eller om kriminelle forhold. Redningsvester om bord og fungerende lanterner var også en del av sjekklisten.

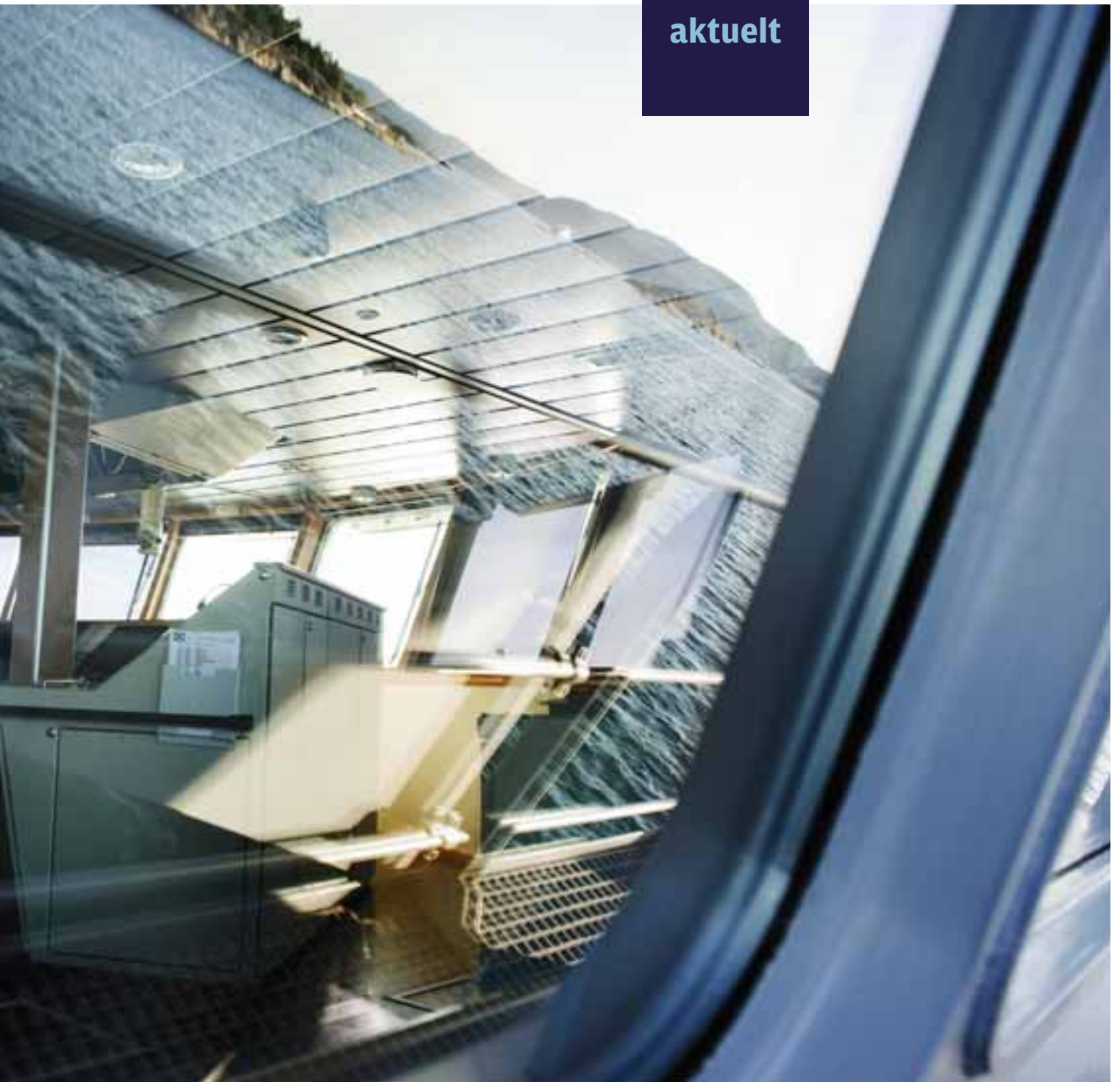
– Ryktet sprer seg fort når vi gjennomfører kontroller. Det er veldig preventivt, skyter KV Nornens skips-
sjef Tore Gabrielsen inn under brifen.

«Aksjon mot rus på sjøen» trer i kraft like etter møtet et par timer før midnatt. Forløpig er det stille på sjøen, men det er tydelig at den koksgrå patruljebåten har sin umiddelbare virkning på båtfolket. En hvit skjærgårdsjeep stoppes for så å bli sluppet videre. Båten tøffer videre langt under den tillatte farten, smygende på van-

net mellom svabergene. Fartsgrensen er fem knop, båten holder knapt to. Likevel tar det ikke lang tid før Nornen II får kveldens første napp.

Hasjsommer. En dresskledd og åpenbart beruset mann gestikulerer i retning båten. Ikke smart, og han får oppmerksomhet som han strengt tatt kunne vært foruten.

Etter et kort forhør og ransaking av båten blir det gjort et beslag på rundt to gram hasj som ligger gjemt i en snusboks. Etter en kort diskusjon vedgår de fire om bord bruk av hasj. De ber innstendig om å ikke bli fotografert, verken av Fs ustendte eller journalisten fra lokalavisa Kragerø Blad

De trekker på kompetanse hos hverandre. Politiet får innsikt i hvordan Kystvakten opererer og patruljerer, mens sistnevnte får trening i konflikthåndtering.

– Vi lærer mye av aksjoner som dette, blant annet hvordan vi skal forholde oss til berusede mennesker og ikke eskalere situasjonen unødvendig, sier kapteinløytnant og navigasjonsoffiser på KV Nornen, Tomas Ruud-Halvorsen.

Heldigvis var det ingen voldelige episoder på sjøen da F fulgte Kystvakta. Bare én gang ble det brukt håndjern, da en mann tidlig i 20-årene kastet en liten gjennomsliktig pose

med amfetamin i sjøen – rett foran politiet.

– Kan jeg ikke bare stikke bort og kjøpe en 20-pakning, 'a? Herbjørn, please! trygler en 19 år gammel røyksugen jente i det førstebetjent Odden ransaker båten som ligger fortoyed ved bådhavna innerst i Kragerøundet.

Politiets gjennom søking av båten resulterer ikke i flere beslag. Turen går igjen ut i skjærgården. Klokkas har passert 02.00 natt til lørdag, og forsatt gjenstår drøyt to timer før besetningen om bord i Nornen II kan legge til kai. Og Herbjørn Odden har ennå ikke skrevet sitt siste forelegg.

GODT SAMARBEID: Tomas

Ruud-Halvorsen har god oversikt over hva som skjer på sjøen.

– Vi lærer mye når vi samarbeider med politiet – særlig hvordan vi skal løse konflikter, sier navigasjonsoffiseren.

Blåser rødt. Napp igjen! En mann i trettiårene blir stoppet etter en kort og udramatisk båtjakt. Blåsetesten viser 1,2 i promille, noe som er langt over den tillatte grensen 0,8. Per Morten Ellingsen fra Kystvakten stiger om bord og tar over styringen. Det er andre gang i løpet av kvelden han fungerer som styrmann for berusede båtførere. Eskortetjenesten koster 5000 kroner. Nest siste og ellefte kontroll i rekken er over. Klokkas er blitt tre timer over midnatt. Snart er nattpatruljen over, men først skal Kystvakten fange nattens yngste og siste skjærgårdssynder.

ØYVIND FØRLAND OLSEN ofo@fofo.no
Foto: CHRISTIAN NØRSTEBØ

To norske marinejegere **kan bli de første som tildeles Krigskorset med sverd på 60 år.** Inge Steensland (85) fikk det som 23-åring.

GJEN- OPPSTÅR

Krigskorset

■ Norges høyeste dekorasjon ble innstiftet i 1941. Det ble siste gang delt ut i 1949.

■ Krigskorset kan utdeles for personlig innsats eller lignende bedrift til norske eller utenlandske sivile og militære som under krig eller væpnet konflikt på særlig fremragende måte har utmerket seg ved personlig tapperhet eller ved ledelsen av en troppavdeling, fartøy eller flyvdeling under kamp.

■ Deles ut av Kongen i statsråd etter innstilling. For norske statsborgere fremmes denne av Forsvarsdepartementet, for utlendinger av Utenriksdepartementet.

■ Medaljen blir utdelt med ett sverd. En person som har Krigskorset og gjør seg fortjent til en ny utmerkelse mottar et nytt sverd som festes på båndet til medaljen.

■ Krigskorset er delt ut til 273 personer.

■ Nasjonaliteter som har mottatt krigskorset:

- Norge:	147
- Frankrike:	66
- England:	43
- Polen:	13
- USA:	2
- Danmark:	1*
- Hellas:	1

(*Danske Kaj Birksted fløy for det norske flyvåpenet)

■ Gunnar Sønsteby er den eneste som har mottatt Krigskorset med tre sverd.

■ Ni nordmenn og en danske har fått Krigskorset med to sverd.

■ Personell ved følgende norske avdelinger har fått Krigskorset:

- Kongelige	2
- Kompani Linge	44
- Flyvåpenet	30
- Handelsflåten	19
- Marinen	19
- Shetlandsgjengen	12
- Special Intelligence Service	12
- Hæren	7
- Kystartilleriet	2
- Hjemmestyrkene	1

Til sammen 148

OSCARSBORG: De kaprede båtene oppankret i Sverige. Nummer tre fra høyre er Oscarsborg, som Inge Steensland tok kontroll over.

På bordet foran oss ligger et fotografi fra vinteren 1945. Det viser et snøkledd landskap og en rekke båter på et islagt vann.

– Jeg var om bord i denne slepebåten, forteller Steensland, og peker på fotografiet. På hekken kan man skimte navnet Oscarsborg. Fotografiet skjuler en viktig militærhistorisk begivenhet. Den såkalte slepebåtaksjonen blir omtalt som en av krigens dristigste aksjoner i Norge. Steensland ledet operasjonen som gjorde ham til en av landets høyest dekorerte personer da han mottok Krigskorset med sverd i 1946.

Eksklusivt. I juni i år vedtok regjeringen å gjeninnføre utmerkelsen. Tidligere har medaljen vært forbeholdt innsats under 2. verdenskrig. Men nå kan personell som har deltatt i utenlandsoperasjoner etter krigen, også motta den.

To norske marinejegerne er innstilt til Krigskorset og kan bli de første som tildeles utmerkelsen siden 1949. Kaptein Eiliv Austlid fra Stange er også innstilt av forsvarssjefen. Austlid ofret livet i kamp mot

tyske fallskjermssoldater ved Dovre i april 1940. Nye opplysninger etter krigen gjør ham til en kandidat for å motta utmerkelsen – 69 år etter sin død.

I så fall havner han i en eksklusiv forsamling. Blant de 273 personene som har mottatt medaljen, finner man navn som Joachim Rønneberg,

Max Manus og Gunnar Sønsteby. Og vestlendingen Inge Steensland.

Operasjon Polar Bear. Historien om den dramatiske slepebåtaksjonen startet da Steensland krysset Nordsjøen som 17-åring for å melde seg til tjeneste for norske styrker i Storbritannia.

– Jeg ønsket å ta aktivt del i krigsinnsatsen og ble derfor plukket ut til å delta i en operasjon som gikk ut på å beskytte havnene. Man fryktet at tyskerne ville sabotere havnene og dermed hindre allierte forsyningskip i å anløpe. I Frankrike ble handelsskip slept inn i flere havner og senket – noe som gjorde kaianleggene ubrukelige.

Derfor ble det utarbeidet en plan for å fjerne slepebåtene fra havnene i Fredrikstad og Moss. Operasjonen var ledet av britiske Special Operations Executive, og aksjonen i Østfold fikk navnet Polar Bear VI East.

Endret planen. – Den opprinnelige planen var at jeg skulle operere i hjemtraktene rundt Stavanger. Men ettersom jeg lett kunne bli gjenkjent, ble jeg i stedet sendt til Østfold. Jeg hadde bare vært på Østlandet én gang tidligere, i forbindelse med en speidlerleir i 1936, så jeg var ikke akkurat lokalkjent, forteller Steensland.

Turen gikk fra England via Stockholm før grensen ble krysset

→ med en liten snekke i slutten av januar 1945. Kort tid etter fikk Steensland kontakt med distrikts-sjefen i Milorg og plukket ut folkene som skulle delta på aksjonen. Slepebåtene skulle senkes på grunt vann. Men Steensland sendte et telegram til London. Han ville heller kapre båtene og føre dem til Sverige.

Operasjonen fikk grønt lys. – Det var tolv fartøy som skulle kapres. På hver av disse trengte vi minst to mann bevæpnet med køller og skytevåpen. I tillegg utstyrte jeg dem med en falsk operasjonsordre fra Forsvarets overkommando som de skulle vise skipperen om bord.

Havnen i Fredrikstad var strengt bevoktet og patruljert av tyske fartøyer. Operasjonen måtte foregå i dagslys. Etter klokken fem på ettermiddagen var det nemlig ferdselsforbud i havnen, forklarer Steensland.

Forstod ingenting. Tidlig på morgenen 8. februar starter aksjonen. Blant tungt bevæpnede tyske soldater på kaia i Fredrikstad blir flere slepebåter kapret. Kapteinene om bord ble vist den falske operasjonsordren og fikk klar beskjed av de bevæpnede Milorg-karene om å sette kursen mot Sverige.

Snart var båtene på vei ut fjorden til møtestedet. Men idet mørket senker seg, kommer en tysk motortorpedobåt fossende mot slepebåtene. Heldigvis fortsetter den forbi uten å senke farten – like uvitende som to tyske soldater som vinket til slepebåtene da de gled ut fra havnen på vei til nøytralt farvann.

En av de mest vellykkede motstandsoperasjoner i Norge ble dermed avsluttet uten at ett skudd var løsnet. Allerede neste dag var de fleste av mennene som hadde deltatt på operasjonen tilbake på jobb for ikke å vekke mistanke.

– Jeg føler meg ikke som noen helt. Jeg forsøkte bare å gjøre så godt jeg kunne, oppsummerer Steensland, og forteller at han støtter forslaget om å gjeninnføre utdelingen av Krigskorset.

– Jeg synes det er naturlig at man bruker denne utmerkelsen også for innsats etter 2. verdenskrig. Det er absolutt positivt, sier han.

Uenige. Men vedtaket om å gjeninnføre utdelingen av Krigskorset har vært kontroversielt. Både innad i regjeringen og blant veteraner har meningene vært delte.

– Jeg synes det blir feil å dele ut krigskorset uten at politikerne erkjenner at landet er i krig, sier generalløytnant Wilhelm Mohr. Han var sjef for den norske 332. skvadronen og mottok Krigskorset i 1942.

– Det finnes andre dekorasjoner man kan bruke eller så kunne man eventuelt opprette en egen utmerkelse for fredsoperasjoner. Krigskorset skulle vært forbeholdt 2. verdenskrig, sier Mohr.

Landets høyest dekorerte borger, Gunnar Sønsteby, har på den andre siden vært en av de viktigste pådriverne for å gjeninnføre Krigskorset.

– Det er nødvendig å bygge tradisjoner i Forsvaret. I denne sammenheng står Krigskorset i en særstilling. Nesten samtlige av våre allierte har videreført bruken av tilsvarende utmerkelse. Det er derfor ingen grunn til at Norge skal skille seg ut ved å bryte med denne tradisjonen. Dersom bruken av Krigskorset opphører, kan dessuten en uheldig konsekvens være at den nærmest reduseres til en kampanjemedalje, argumenterer Sønsteby.

– For våre soldater som opererer i utlandet i dag, er kun det beste godt nok. Jeg ser derfor fram til dagen da det første Krigskorset deles ut til en soldat som har tjenestegjort i Afghanistan, sier han.

↑ PÅ SLOTTET: Steensland ble overrakt Krigskorset av kong Haakon på slottet i 1946.

Viktig. Også forsvarssjef Sverre Diesen håper at det snarest mulig tas stilling til de konkrete sakene som er oversendt Krigsdekorasjonsrådet. Han argumenterer med at Krigskorset, i likhet med andre dekorasjoner, er en viktig anerkjennelse av den tjenesten norske soldater utfører.

– Beslutningen om å gjeninnføre Krigskorset er meget gledelig og noe jeg har arbeidet for i mer enn to år. Krigskorset er vår viktigste dekorasjon, ifølge Diesen.

– Til en militær profesjonskultur hører et system for å dekorere de som utmerker seg i tjenesten, både i strid og under andre omstendigheter. Dekorasjoner har i den sammenheng flere funksjoner – det er en takk og anerkjennelse til de som mottar utmerkelsen, samtidig som man fremhever dem som eksempler for de øvrige. Det kan gjerne være politisk uenighet om et militært engasjement i utlandet er riktig – men soldaten som drar ut og legger livet i vektskålen, har krav på alles respekt, sier forsvarssjefen.

– Utmerkelse gitt av staten enten det er av militære eller sivile myndigheter, er en synlig forsikring om at den tjeneste soldatene utfører er legitim. På den måten er dekorasjoner også med på å forebygge eventuelle psykiske senskader hos dem som ellers kunne komme til å stille seg spørsmål i ettertid om det de har vært med på var riktig. Når regjeringen gjeninnfører – og tar i bruk – landets høyeste utmerkelse, kan det vanskelig gis noe klarere eller sterkere uttrykk for dette, sier Diesen.

Ps!

Tilsvarende utmerkelse i andre land:

■ **Storbritannia:**

Victoria Cross

■ **USA:**

Medal of Honor

■ **Frankrike:**

Croix de Guerre

■ **Sverige:**

For tapperhet i felt

SVEIN ARSTAD sa@fofo.no
Foto: ARNE FLAATEN

I denne spalten inviterer vi ulike bidragsyttere til å skrive om det å være menneske. Har du spørsmål om tro, etikk, filosofi eller andre områder, send dem gjerne til oss. E-post: desken@fofo.no eller: F - Forsvarets forum, Oslo mil/Akershus. 0015 Oslo.

livet

FREDRIK ØVERLAND
OM: VALG

■ Fredrik Øverland, prest ved Garnisonen i Sør-Varanger

Eksistensielle valg

Hvis målet er å bli et bedre menneske, så forutsetter det ofte hardt arbeid.

Det er med andre ord ikke gratis, selv om enkelte tilsynelatende lever i den vrangforestillingen. Alle har et ønske om å bli bedre, også våre mennskaper og befall.

Jeg prøver også å bli et bedre menneske og prøver hele tiden å tenke nytt og annerledes for på den måten å kunne utvikle både meg selv og de jeg er satt til å tjene. Som prest har jeg svært mange samtaler med både enkeltmennesker og i grupper. Slike «møter» kan ikke måles, men er dog ikke mindre betydningsfulle av den grunn. Heller definitivt tvert om – de er ofte eksistensielle og svært viktige. Det som er felles for de aller fleste av disse samtalen, er at de oftest handler om valg. Det kan være faglige utfordringer, personellsaker, kriser eller menneskelige eksistensielle valg. Det meningsfulle og spennende med slike samtaler, er å kunne bidra med å kunne utfordre, grave i materien og finne mening. Men løsningen sitter vi med selv. Menneskets søken etter mening, er som kjent ikke av nyere dato og kan sies å være av høyst eksistensiell karakter.

Et japansk ordtak lyder: «Å vite og dog ikke handle, er slettes ikke å vite.» Erkjennelse av ansvar er med andre ord ikke ensbetydende med forandring. Den er kun første steg i forandlingsprosessen. I Forsvaret omformer, nydanner og forandrer vi hele tiden. Det er nødvendig, men også tidvis slitsomt.

For å forandre seg, må man først ta ansvar. Man må forplikte seg på en handling. Det ligger i selve ordet «ansvar», at man «svarer på» – forholder seg til – noe; og det engelske ordet for «ansvar», responsibility, angir enda tydeligere denne beslutningsdimensjonen: response og ability, dvs «evne til å reagere». Eksistensielle valg, enten i militære operasjoner eller i livet som sådan, handler altså om forandring. Det går som en rød tråd gjennom nær sagt alle mine samtaler, definitivt de kliniske samtalen.

Illustrasjonsfoto: TORGER HAUGAARD/FMS

Vårt mål er jo hele tiden å bli bedre mennesker, soldater og offiserer. Målet er altså en forandring (handling). Jeg tenker at ansvarlig handling begynner ikke med valget, men med ønsket. Ønsket kan defineres som fantasiens lek med muligheten av en fremtidig handling eller tilstand. Alle ønsker seg jo noe. For å oppnå dette noe, kreves handling. Prosessen mellom ønske og handling impliserer engasjement og forpliktelse. Den impliserer at «vi ovenfor oss selv forplikter oss til å bestrebe oss på å gjøre det». Å velge noe er altså ensbetydende med å følge det opp i handling. Uteblir handlingen, er det ikke truffet noen reell beslutning eller valg. Viljen til forandring har da heller ikke vært tilstede.

La oss sammenligne livet med et fly som flyr i «pattern», med innlagte touch and go. Når man flyr «pattern», så flyr man i ring. Livet leves ikke i ring. Det har en begynnelse og en ende. Hva kan vi lære av denne patternflygingen? Det er verdifull og nødvendig trening. De korte landingene/touchene er nødvendige, for der etableres både en mental skjerpelse og en trygghet i å vite at du behersker kritiske utfordringer og øyeblikk. Disse små landingene

kan i overført betydning ses på som nødvendige pauser, der vi kan hente oss inn igjen, reflektere og prøve å være til stede i oss selv. Klarer vi det, klarer vi også å være tilstede hos andre og være skjerpet i møtet med andre. Da er slike små landinger både eksistensielle og livsviktige, for hvordan vi velger å navigere videre på en god og klok måte. Å navigere i livet er en kontinuerlig bevegelse. Fra «touch» (refleksjon/valg/skjerpelse) til «og» (bevegelse/handling) igjen og igjen. Mellom disse to, har vi transitflygingen, som er nødvendige transportetapper, der vi hviler litt og der livet leves på det jevne. Vi beveges i touchen, - det er vårt springbrett ut i horsionten. Hvor kompasspila og høydemåleren peker, velger du (oftest) selv.

Vi kan lære mye av andre, men en del må vi erfare selv for å bli klokere og ta de rette valg. Den kjente amerikanske «filosofen» Frank Sinatra sang om det en gang: «I did it my way». Han hadde skjönt noe, ikke alle har skjönt – ennå.

*In omnia paratus, padre Fredrik
(Forberedt på alt)*

Paneldebatt med ungdomspolitikere skal lede de vernepliktige til stemmeurnene.

SOLDATKAMP

– **Det skulle rett og slett** bare mangle at vi ikke brukte stemmeretten. Det er en rett og plikt, og hvis du ikke stemmer kan du ikke komme å klage senere, sier Nicolai Hobæk Jacobsen.

Gardeaspiranten har sett seg lei på den nåværende regjeringen og uttrykte det tydelig da ungdomspolitikere fra

stortingspartiene gjestet Huseby leir. Jacobsen er ikke i tvil om hvilket parti han skal stemme på ved valget om knappe to uker.

– Den viktigste saken for meg dette året er innvandring og integrering, sier 21-åringen som har vært medlem av Frp i to år.

I likhet med drøyt 100 andre solda-

ter fra Gardeleiren fikk han mulighet til å stille spørsmål til vordrende toppolitikere under paneldebatten.

I tillegg til de sedvanlige temaene om skattepolitikk og utdanning var norsk forsvarspolitik – blant annet det norske Afghanistanbidraget – også på agendaen.

Bruk stemmen.

Valgkampen har inntatt militærleire rundt om landet, og ungdomspolitikere har de siste ukene i august kappet om de vernepliktiges gunst. I tillegg til gardeleiren på Huseby har det blitt arrangert paneldebatt i Bardufoss, Haakonsværn, Madla og Setermoen. Vernepliktsrådet ønsker at flest mulig skal bruke stemmeretten.

VALG

↑ STEMMEFISKE:

Ungdomspolitikere fra sju partier kjempet om soldatenes gunst da drøyt 100 fremmøtte overvar paneldebatten i Huseby leir.

SPURTE: Nicolai Hobæk Jacobsen var en av de som grep mikrofonen da det ble åpnet for spørsmål.

PEN

– Demokratiet er det viktigste vi forsvare, og da er det av stor betydning at vi bruker stemmeretten. Vi kan forvente at vi skal bli hørt hvis vi er sofaveligere, sier landstillitvalgt i Vernepliktsrådet, Styrk Norstrand.

Ifølge Norstrand er målet å gi alle soldater i førstegangstjenesten muligheten til å stemme.

– Vi har hatt et tett samarbeid med kommunene slik at soldatene kan avgi stemmer på leire hvor det er langt til andre stemmelokaler.

En av to. Ungdommer ligger langt under landsgjennomsnittet i valgoppslutning. Ifølge tall fra Institutt for samfunnsforskning (ISF) var oppslutningen blant førstegangsvelgere ved forrige stortingsvalg i 2005,

55 prosent. Det er drøyt 20 prosent under den samlede valgdeltakelsen. Statsviter og forsker ved ISF, Jo Saglie, mener det er to forklaringer som peker seg ut for at så få ungdommer bruker stemmeretten.

– Førstegangsvelgere er ikke etablert med familie og bosted i samme grad som eldre velgere, og da vekker ikke nødvendigvis like mange av valgkampsakene interesse. Yngre velgere har heller ikke den samme oppfatningen av at det å stemme er en borgerplikt som tidligere generasjoner, sier Saglie.

Han mener det er for tidlig å spørre om oppslutningen blant førstegangsvelgerne vil øke ved valget og hvordan det vil slå ut for partiene.

– De fleste av de politiske partiene

URFOLK: Rådgiver Liss-Ellen Ramstad er spent på hvem som blir sittende i de 39 stolene i Sametinget de neste fire årene. Foto: TORBJØRN LØVLAND

Også sametingsvalg

13 700 personer kan avgi stemme både ved stortingsvalget og sametingsvalget. Det er 1200 flere enn for fire år siden. Sametinget fyller 20 år i høst, og kongen er til stede under åpningen 13. oktober i Karasjok. Sametinget har sju valgkretser som til sammen dekker hele landet, og i hver krets er det fra fem til elleve lister.

I dag har Arbeiderpartiet presidenten, Egil Olli, men de sitter i mindretall under Norske samers riksforbund (NSR). Disse to er de eneste som stiller lister i alle kretser.

Sametingets 39 representanter har avgjørende myndighet i noen spørsmål, som samisk kulturminnevern. I alle saker som berører det samiske folk skal Sametinget konsulteres. Det er 115 ansatte ved det norske Sametinget, de fleste i hovedadministrasjonen i Karasjok. Fem heltidspolitikere utgjør sametingsrådet, en slags urfolksregjering. Sammen med Kautokeino og Tana er Karasjok de største samekommunene i Norge.

– Ved siste sametingsvalg gikk det ti dager før valgresultatet var klart. Nå skal vi prøve å få valgresultatet klart samtidig med stortingsvalget. Overgangen fra 13 til 7 valgkretser gir litt ekstra spenning, forklarer valgkoordinator Liss-Ellen Ramstad.

Forsvaret er sjelden tema i den samiske valgkampen, men arealkonflikter oppstår lett når skytefelt eller andre naturinngrep møter reinbeiter i Sápmi, landområdet som strekker seg over fire stater fra Røros til Kolahalvøya. (tl)

ser på ungdommer som en interessant velgergruppe. Historisk har likevel de yngste velgerne trukket mot ytterpunktene i politikken, og i mindre grad vært lojale mot ett parti.

– **Bli engasjert.** Alexander Etsy Jensen håper debatten på Huseby leir får ringvirkninger for soldatene i førstegangstjenesten.

– Min målsetting er at folk skal få opp øynene for betydningen av demokratiet og få soldatene her til å engasjere seg. Hvis vi i tillegg får folk til å begynne med politikk, er det en bonus, sier tidligere hovedstillitsvalgt ved Gardeleiren som var med å organisere debatten ved Huseby.

Landtillitsvalgt i Vernepliktsrådet, Styrk Nordstrand, er overbevist om flere førstegangsvelgere vil stemme etter debattene med ungdomspolitikere.

– Politikk er ikke bare grått og kjedelig, og når vi får politikere hit, tror vi rett og slett at vi gir soldatene litt god underholdning, sier Nordstrand.

«DEMOKRATIET ER DET VIKTIGSTE VI FORSVARER OG DA ER DET AV STOR BETYDNING AT VI BRUKER STEMMERETTEN»

STYRK NORDSTRAND

ØYVIND FØRLAND OLSEN ofo@fofo.no
Foto: CHRISTIAN NØRSTEBØ

Les hva politikere mener om Forsvaret → → →

F har stilt syv ungdomspartier fem spørsmål om Forsvaret. Her kan du lese deres svar.

1. Hvilke tre forsvars-saker er viktigst for ditt parti? Hvilken sak betyr mest for deg – og hvorfor?

2. 1. oktober tar Harald Sunde over som ny forsvarssjef. **Hva blir hans største utfordring?**

3. Mener ditt parti at den vedtatte langtidsplanen, der Forsvaret tildeles drøye 32 milliarder kroner det neste året, er tilstrekkelig?

4. Hvor mye tror du forsvarsspørsmål betyr for valg av parti?

5. Er det internasjonale engasjementet til Forsvaret slik ditt parti ønsker at det skal være? Hva bør eventuelt endres?

Henrik Asheim (26), leder i Unge Høyre

1. At det ikke er samsvar mellom ressurser og oppgaver. At soldatene har skikkelig materiell og ressurser i utenlandsoperasjonene. Innholdet i verneplikten. Den viktigste blir å få politikerne til å se en sammenheng mellom ressurser og oppgaver.

2. Han må få fram budskapet om at det må bevilges mer penger og skape forståelse hos politikerne for dette. Jeg håper han lykkes.

3. Det er ikke nok, men jeg skal være forsiktig med å tallfeste hva som er nok. Dette henger sammen med hva som skal være Forsvarets oppgaver.

4. Jeg er redd for at det ikke betyr nok, men det ligger i bevisstheten til folk – med de viktige nordområdene og utenlandsoperasjonene. Forsvarssaker er nok viktigere i noen lokalmiljøer. Forsvaret burde vært tema i et folkemøte på tv.

5. Jeg tror at det ville vært bra om vi i større grad fokuserte på Afghanistan i stedet for å gape over for mye. Personellet har en voldsom belastning. Skal vi hjelpe til i Afghanistan, må restriksjonene mot å sende soldatene sør i landet fjernes.

Ove A. Vanebo (26), formann Fremskrittspartiets Ungdom

1. Vi vil heve budsjettet slik at man får større handlingsrom, ha en stor styrking av Hæren og sikre ressurser til de operative avdelingene. Personlig betyr det mest at vi finner gode rekrutteringsmåter for å sikre et fortsatt levedyktig forsvar.

2. Han må foreta en ny vurdering av Forsvarets rolle og ressursituasjon. De siste årene har de militærfaglige sidene ved Forsvaret blitt neglisjert fordi man har tilpasset seg de politiske kravene.

3. Nei, det er ikke nok. Forsvaret ivaretar en av samfunnets viktigste oppgaver. Mannskapet bør derfor ha bedre utstyr og nok ressurser. Frp har derfor foreslått å bevilge årlig to milliarder mer enn dagens regjering til Forsvaret.

4. Jeg tror dessverre at andre spørsmål overdøver de utfordringene Forsvaret står overfor. Men for dem som er opptatt av sikkerhetspolitikk, vil jeg tro at blant annet Frp får mange velgere fra denne gruppen.

5. Vi gjør mye bra på det internasjonale plan. Men Norge bør bli flinkere til å prioritere. Vi ønsker en større konsentrasjon om Afghanistan for å sørge for en forsvarlig situasjon der.

Martin Henriksen (30), leder i Arbeidernes Ungdomsfylking

1. Viktigheten av at vi beholder verneplikten som selve bærebjelken for Forsvarets forankring i folket. Styrket tilstedeværelse i Nord-områdene. Arbeidet med å rekruttere og beholde kvalifisert personell i Forsvaret.

2. Sundes største utfordring vil bli å beholde et forsvar med en sterk forankring i folket. For å få til det må han blant annet sørge for at det er balanse i Forsvarets drift.

3. Ja, i langtidsplanen legges det opp til en styrking av forsvarsbudsjettet. Innenfor det må det selvsagt prioriteres.

4. Jeg tror Forsvaret er viktig for folk i Norge. Særlig i «forsvarskommuner» vil forsvarsspørsmål bety mye når folk skal avgi sin stemme.

5. Internasjonale operasjoner er et viktig arbeid som må gjøres av soldater og sivile med den best mulige utdanningen. Jeg mener det er viktig at de internasjonale operasjonene vi deltar i har en klar forankring i folkeretten og FN-mandat.

Kjell Ingolf Ropstad (24), leder av Kristelig Folkepartis Ungdom

1. Vi må ha et sterkt nok forsvar til å håndtere krise og krig - med evne til krisehåndtering i norske områder og deltakelse ute etter klare, folkerettslige mandater. Og vi må ha allianse-tilhørighet. Ved siden av forsvarrets internasjonale engasjement er jeg særlig opptatt av at forsvarsets evne til krisehåndtering i norske farvann er tilstrekkelig, og da tenker jeg ikke minst på nord-områdene.

2. Utfordringen blir å lede gjennomføringen av langtidsplanen innenfor de ressursene som gis, med strenge prioriteringer og effektiv utnyttelse.

3. Ut fra oppgavene er beløpet i snaueste laget og ikke helt i samsvar med ambisjonene. Beløpet er mindre enn optimalt.

4. Mange KrF-velgere er opp-tatt av militært forsvar, og jeg tror det er viktig for dem at partiet satser på dette. Ettersom de fleste partiene står på den samme forsvar-splattformen, tror jeg likevel ikke temaet vil ha betydning nå.

5. I utgangspunktet er vi ganske fornøyde med innsatsen, men vi gaper kanskje over mye. Vår innsats i Afghanistan og Chad er viktig. Fremover er vi opp-tatt av å få et sterkere FN, slik at vi kan gjøre bedre arbeid innenfor fredsbevaring.

Anne Solsvik (28), leder i Unge Venstre

1. Vi ønsker at Norge fortsatt skal delta i internasjonale operasjoner, og særlig fortsette i Afghanistan. Unge Venstre ønsker å styrke det europeiske forsvarssamarbeidet gjennom EU. Vi vil også avskaffe verneplikten og erstatte den med en profesjonalisert hær.

2. Den norske tilstedeværelsen i Afghanistan vil bli en av de største utfordringene forsvars-sjefen står overfor. Moderniseringen av Forsvaret vil også føre med seg en del utfordringer.

3. Nei, det er ikke nok. Selv om vi ikke har vedtatt en presis sum, mener vi at forsvarsbudsjettet ikke gir tilstrekkelig handlingsrom i forhold Forsvarets målsettinger. Rundt to milliarder kroner mer bør det legges opp til.

4. Det er ikke det som betyr mest for folk i valg av parti, og det vil ikke være utslagsgivende når folk går for å stemme. Men mange vil nok fortsatt være opptatt av forsvarsspørsmål - særlig de som jobber i Forsvaret eller har familie som gjør det.

5. Når vi først har forpliktet oss til å bidra med norske styrker til Afghanistan, er det vår holdning at vi ikke kan skifte fokus til det afrikanske kontinent over natta. Samtidig ønsker vi å forholde oss til det FN mener med tanke på deltakelse i andre internasjonale operasjoner.

Christina Ramsøy (22), leder av Senterungdommen

1. Folkeforsvaret skal bevares, Heimevernet styrkes og verneplikten kjønnsnøytraliseres. Vi vil styrke det nordiske forsvarssamarbeidet som et tilskudd til Nato. Folkeforsvaret den viktigste saken fordi det har gitt grunnlaget for det fors-varet vi har i dag.

2. Det vil være utfordringen ved å føre Forsvaret gjennom omorganiseringen og få en større operativ evne. Det vil innbære at det må være sam-svar mellom ambisjoner og bevilgninger, pluss at det blir prioritert riktig.

3. Vi har kommet et stykke lenger enn den forrige regje-ringen, men det er fortsatt et gap mellom målsettingene vi har og bevilgningene som blir gitt. Det betyr at vi må justere ambisjonsnivået til Forsvaret, alternativt gi mer penger.

4. Spørsmålet om Nato og andre hovedlinjer i Forsvaret betyr mye, og det er stort sett enighet om den sikkerhets-politikken Norge fører. På grunn av dette vil ikke for-svarsspørsmål være utslags-givende i valgkampen.

5. Vi burde ha flere operasjo-ner i FN-regi og færre sammen med EU. Samarbeidet med Nato og norsk tilstedeværelse i Afghanistan bør fortsette. Videre vil vi kjempe for et tettere nordisk samarbeid og nordområdene.

Mali Steiro Tronsmoen (25), leder for Sosialistisk Ungdom

1. Vi ønsker et sterkt folkelig forankret defensivt forsvar der både kvinner og menn skal avtjene verneplikten. Vi vil styrke det nordiske forsvars-samarbeidet fordi nordområ-dene blir stadig viktigere. Det viktigste er at vi at Norge av-slutter engasjementet i Afghanistan.

2. Å styrke det nordiske for-svarssamarbeidet er kanskje den største utfordringen. Vi håper det blir mer fokus på det hjemlige Forsvaret enn opera-sjoner i utlandet. Et forsvars-samarbeid kan erstatte Nato.

3. Vi har ikke noe standpunkt om hvor mye penger Forsvaret trenger. Likevel må Forsvaret ha en forutsigbarhet, og det bør være en sammenheng mellom målsettingene Forsvaret setter og de bevilgningene de blir tildelt.

4. Jeg tror de aller fleste har et forhold til Forsvaret og at alle er opptatt av norsk sikker-het. Forsvarsspørsmål ligger nok i bunnen og betyr noe for de aller fleste. Men det vil ikke være det viktigste spørsmålet i valgkampen.

5. Vi mener at norske styrker ikke skal delta i Nato-operasjoner, og de bør heller ikke spesialisere seg på inter-nasjonale operasjoner. Fokuset må være på det hjemlige for-svaret av Norge. Internasjonale operasjoner må uansett være innenfor folkeretten.

dokument

UTEN

Ubåtene i Forsvaret **skal snart pensjoneres**
- enn så lenge uten garanti for at de erstattes.

GARANTI

KLARE BESKJEDER: Løytnant og operasjonsoffiser Linda Ronæs er én av tre kvinner om bord i KNM Uthaug. Under operasjonen Northern Sun hadde hun kontakt med det svenske redningsfartøyet Belos.

MATPAUSE: Besetningen har benket seg

«DET ER EN DEL

hårfin balanse, sier Johnsen.

Han forteller at de til slutt tok regien og filmet journalistene fra den arabiske kanalen, på kloss hold.

– De skjønte tegninga da og forsto at de hadde vært vel nærgående, humrer Johnsen.

Egenreklame. Ubåtvåpenet har lenge hatt et slør av mystikk rundt seg – både når det gjelder mannskapets egen kodeks, men også hvilke operasjoner de utfører. I anledning 100-årsjubileet har de likevel åpnet seg for offentligheten. Politikere, presse og andre nysgjerrige har fått anledning til å tre ned i de smale gangene til Ula-klassen. De tyskproduserte ubåtene fra Thyssen Nordseewerke i Emden nærmer seg ubønnhørlig sine siste virkeår. Etter milliardinnkjøpene av nye fregatter og MTB-er i Skjold-klassen, mener ubåtfolket at Norge skal skaffe seg nye undervannsbåter. Ula-klassen blir trolig foreldet

→ **Seksti meter sigarformet** metall på drøyt 1000 tonn forsvinner i bølgene utenfor Arendal.

Nytt treningsoppgdrag venter.

– Vi dykker, vi dykker, vi dykker.

Skipssjef Espen Johnsens utrop vekker besetningen fra en døsig tilstand og er startskuddet for hektisk aktivitet i hjertet av ubåten: sentralen. Besetningen finner sine plasser på det som ligner skinnkledd flystoler og utfører pliktene de kjenner til punkt og prikke. Sonaren følges med et årvåkent blikk, periskopene senkes, og det kontrolleres for lekkasjer med lommelykt. Små vanndråper drypper fra taket. Men det er ikke hull i skroget, bare kondens. Noen korte beskjeder og bekræftende svar senere viser at alt er i orden. Ballasttankene fylles med hundrevis liter vann – og snart er KNM Uthaug på vei mot havbunnen drøyt 80 meter under skroget. Minuttene går, og det er overraskende stille om bord i ubåten som ble sjøsatt høsten for 19 år siden. Ubåten vi gjester deltar i redningsoperasjonen Northern Sun – noen få nautiske mil utenfor Arendals kystlinje en grå og kjølig sommerdag.

– Seks, fem, fire, tre, to, en og en halv.

Operasjonsoffiser Linda Ronæs teler ned idet ubåten legger seg sakte på sandbunnen.

Likblek. Litt tidligere morer de seg på min bekostning – besetningen som inntar frokost i messa. Jeg har mistet all farge i ansiktet og bruker 20 minutter på å spise én brødskeiv. Vi sitter tett i tett på trebenker i det smale oppholdsrommet. Jeg klarer så vidt å grynte fram et spørsmål om hvordan de takler gyngingen som spiller balansenerven et puss. Opp og ned, side til side uten begrep om hvor vi er. På overflaten før vi dykker – i stiv kuling og to meter høye bølger – er ubåt ubehagelig.

– Det er en del om bord som fortsatt blir sjøsyke – jeg også, sier Eirik Bonnerud.

– Bortsett fra Brynlund, da, som ble født og unnfanget på en sjark, fortsetter løytnanten, og ser i retning av Uthaug nordnorske elektriker som virker å være i uforskammet god form – bølgene tatt i betraktning.

Stemningen om bord er upåklagelig, til tross for at KNM Uthaug i sommer har vært ubåtvåpenets ansikt utad. Det tærer på tålmodigheten til besetningen, innrømmer Espen Johnsen.

– Al Jazeera (arabisk tv-kanal) var ekstremt «pushy». De ville ha oss til å spille ut ulike scenarier, noe som etter hvert ble veldig slitsomt. Likevel må vi benytte den muligheten vi har til å vise oss frem og samtidig ta vare på vår egen sikkerhet. Det er en

sammen for å spise middag, og mange sultne blikk går i retning desserten. Det er trangt om plassen.

OM BORD SOM FORTSATT BLIR SJØSYKE - JEG OGSÅ»

etter 2020. Hva som skjer etter det, er fortsatt et åpent spørsmål. Likevel er de F har vært i kontakt med, overbevist om at ubåtene vil fortsette å patruljere norskekysten i flere tiår framover. Statssekretær Espen Barth-Eide har tidligere framhevet ubåtenes viktige rolle. Forsvarssjef Sverre Diesen har gjort det samme.

– Vi skal gjøre vårt ytterste for at Norge har ubåter også i tiden framover, sier Diesen.

Framtidsfrykt. Likevel er verken støtte fra politikere eller fagmilitære en garanti for nye ubåter. Det vet besetningen om bord KNM Uthaug så altfor godt. De frykter konsekvensene hvis Norge følger Danmarks eksempel og legger ned ubåtvåpenet.

– Hvis vi hadde lagt ned ubåtvåpenet i for eksempel fem år, ville det tatt minst 10–15 år før vi hadde fått kompetansen opp på det samme ni-

vået som tidligere, sier skipssjef Espen Johnsen.

Han føler seg ikke trygg på at Norge vil gå til anskaffelse av nye ubåter.

– Det finnes sikkert andre våpensystemer som kan gjøre noen av våre oppgaver, men ikke i like lang tid, og heller ikke så skjult som vi kan. Likevel er det vanskelig å spå hvilke kapasiteter som kan komme i fremtiden, sier han.

Ståle Ulriksen ved Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI) mener det vil være en stor feil å følge danskenes eksempel og fjerne ubåtvåpenet.

– Norge er i en særstilling sammenlignet med andre når de gjelder kystlinje og territoriell situasjon. For å skaffe oss evnen til å operere på egenhånd, er vi nødt til å satse på ubåtvåpenet også, sier han før han utdyper.

– Ubåtvåpenet er det mest avskrekkelige forsvarsmiddelet Norge har som opererer i våre nærområder.

ERIK BONNERUD, LØYTNANT

Uten ubåter vil vi i mye større grad være prisgitt andres hjelp.

Ifølge Ulriksen vil det være «uklokt» å utfase ubåtvåpenet samtidig som det hersker uklarhet i fordelingen av havområder i nærheten av Nordpolen.

– Hvis vi ikke har militære midler til å forsvare våre interesser, vil andre land kunne presse oss militært, sier avdelingslederen i NUPI som mener ubåtene vil kunne tvinge andre parter til forhandlingsbordet.

Sjekker behovet. I disse dager utarbeider Forsvarsdepartementet (FD) en utredning som kan bli utslagsgivende. Den skal konkludere om Norge skal ha

→ → → → UBÅTVÅPENET

BIKKEPAUSE: Elektrooffiser Svein Bjørnar Selstad nyter en hvil etter vekten. Om bord i ubåter deler de på skiftene og det er aldri helt stille.

MAT TIL ALLE: Tidligere gourmetkock Bjørnar Waage har ikke stor boltreplass i byssa. – Det er en utfordring å lage mat til 25 mann her, sier Waage.

→ ubåter etter 2020. Tidlig neste år er utredningen ferdigstilt, ifølge leder for avdeling for forsvarspolitik og langtidspanlegging i FD, Arne Røksund.

– Den kapasiteten ubåtvåpenet er, vil fortsatt være av betydning i framtiden. Ubåtene er et av de viktigste våpensystemene vi har. De har enorm ildkraft og kapasitet til å operere skjult over lengre tid, sier han.

Ifølge kontreadmiral Røksund jobber de nå med tre ulike alternativer:

■ Kjøpe nye ubåter.

■ Forlenge levetiden til Ula-klassen. Den har allerede blitt tilført 1,9 milliarder kroner for oppdatering, med blant annet nytt sonar- og navigasjonssystem.

■ Undersøke alternativer som erstatning for ubåten.

Det kan også være aktuelt å legge ned ubåtvåpenet uten noen som helst erstatning – det såkalte «nullalternativet». Nye ubåter vil uansett være en enorm investering, omtrent i samme størrelsesorden som nye kampfly (uten våpensystemer). Prislappen per ubåt vil trolig være 3–4 milliarder kroner – avhengig av hvor omfattende utrustningen blir. Ifølge generalinspektøren for Sjøforsvaret, Haakon Bruun-Hanssen, bør Norge ha minst seks ubåter, noe som innebærer at den totale kostnaden kan bli 18–24 milliarder.

Leter etter alternativ. Arne Røksund mener at det er for tidlig å konkludere med hva utfallet av utredningen vil bli. Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) er imidlertid godt i gang med å kartlegge alternativer til ubåter – et prosjekt som startet for drøyt to år siden.

– Det som er en stor utfordring når vi kartlegger det som er én av de viktigste plattformene i Sjøforsvaret, er at vi fort kan komme til å jobbe på et forsvarsanalytisk nivå. Men vi skal ikke gjøre en forsvarsanalyse, sier Nils Ulrik Andresen, som er seniorforsker ved FFI.

Ifølge Andresen nærmer prosjektet seg snart slutten. Han kan ikke garantere hva alternativet blir.

– Å finne et fullgodt alternativ vil

USIKKER PÅ FRAMTIDEN: I sentralen har skipssjef Espen Johnsen (28) oversikt over arbeidsoppgavene besetningen utfører. – Vi kan ikke vite hvilke våpensystemer som kommer i framtiden, sier Johnsen, som er usikker på ubåtens framtid i Norge.

vært det beste, men det er ikke sikkert vi finner det. Likevel må vi komme med et alternativ, sier han.

Strukturelementer som blir vurdert er blant annet fregatt, helikopter, maritime patruljefly og jagerfly.

Uberørte. Nede på sandbunnen utenfor Arendal virker brorparten av besetningen på 25 uberørt av den politiske beslutningsprosessen på overflaten. De gjør sine daglige arbeidsoppgaver, bikker (sover) sine tilmålte timer mellom skiftene i små køyesenger – kort avbrutt av smakfulle matpauser i messa. Opp til flere ganger får vi vite at kokken kan trylle fram de mest fantastiske retter. Det krever planlegging og

matteft da gulvet i byssa knapt måler én kvadratmeter.

– Tirsdag og torsdag er fiskedager. Men det gjør ikke noe, fordi det smaker mye bedre her enn andre steder, sier menig Eirik Pettersen – en av fem vernepliktige på KNM Uthaug.

– Det er mye logistikk involvert når du skal lage mat til en besetning på over 20 personer, og jeg må tenke på hver bevegelse jeg gjør her inne. Likevel har vi et mål om å ha den beste maten i Marinen, sier Waage.

Han erkjenner at det mildt sagt var en overgang å lage mat for sultne besetningsmedlemmer, sammenlignet med hans tidligere jobb på en fransk gourmetrestaurant i Stavanger.

«JEG TROR FLERE HAR FÅTT ØYNENE OPP FOR HVA UBÅTENE KAN UTFØRE»

ERIK BØE, KOMMANDØR

Likevel har han blitt om bord i fem år. Det vet besetningen å verdsette.

– Det er to som skaper miljøet på ubåten: kokken og skipssjefen, sier nestkommanderende om bord – som insisterer på å videreføre en tradisjon der mannlige besetningsmedlemmer går under navnet «Jim Hansen».

Særegen justis. Selv om ubåtvåpenet kanskje er det mest operative våpensystemet i Forsvaret, er det mye informasjon som ikke offentligheten vet om. Ubåtfolk er heller ikke kjent for å være løsmunnet med opplysninger som kan sette det taktiske overtaket i fare.

Danmark klarer seg uten. I

2004 besluttet danske myndigheter å legge ned ubåtvåpenet. Ifølge orlogskaptein i Forsvarskommandoen, Niels Markussen, var det to årsaker til det. For det første kunne ikke Danmark opprettholde alle kapasiteter på bakgrunn av forsvarsbudsjettets størrelse. Den viktigste grunnen til at Danmark valgte bort ubåter var likevel at trusselen for å bli invadert forsvant etter den kalde krigens slutt. Orlogskapteinen mener imidlertid at Norge bør beholde sine, også i framtiden.

– Litt spøkefullt vil jeg nevne at siden Danmark ikke lenger har ubåter, blir det desto viktigere at Norge bevarer sine.

Ubåtekspertisen med konvensjonelle ubåter blir mindre og mindre i Nato, og da er det viktig at Norge bevarer sin ekspertise, mener Markussen.

Han understreker at Norge står overfor helt andre sikkerhetsmessige og geografiske utfordringer enn Danmark.

– Norge er tettere på en potensiell trussel hvor ubåter er det beste forsvar. I tillegg kan ubåter beskytte oljeplattformer og ressursområder i arktiske områder, sier han.

– Hvor dypt kan Ula-klassen dykke?
– Dypere enn 200 meter.
– Hva er det dypeste du har vært med ubåt?

Jeg forsøker igjen.

– Det var i hvert fall under 200 meter, parerer sjefsingeniør Torbjørn Soltvedt.

Mange av de tekniske dataene – enten av skips- eller våpenteknisk karakter – er graderte. Hvilke operasjoner de utfører i nord, er det heller ikke stor åpenhet rundt.

– Nærværet i nordområdene har liten verdi hvis vi ikke sier fra at vi er der. Det er jo ingen hemmelighet at vi er der. Men hva gjør vi der, går vi ikke ut med, sier ubåtvåpenets yngste skipssjef, Espen Johnsen (28).

Lojaliteten overfor interne hemmeligheter er stor, og selvjustisen enda større. Å nevne et travdyr som vrinsker og rimer på «pest», vil medføre et utlegg på en flaske brunt brennevin eller en kasse øl – en såkalt messebot. Sekk med bæremeis er ikke bra, og verken paraplyer eller gummi-

støvler er velkomne. Og Gud forby om en prest kom om bord. Plystring er faktisk den eneste advarselen som virker noenlunde logisk. Den irriterende hvislelyden kan i verste fall høres ut som en lekkasje – og i beste fall bringe dårlig vær, ifølge myten.

Ubåter og nordområdene. Ubåtens viktigste oppgave er å avskrekke, ifølge generalinspektøren for Sjøforsvaret, kontreadmiral Haakon Bruun-Hanssen.

– Norge må ha kapasitet til å avskrekke potensielle militære motstandere, og båtene må kunne operere i alle områder der vi har strategiske interesser eller naturressurser.

Ubåter har historisk vært et anti-invasjonsforsvar. Frykten for sovjetisk aggresjon spilte en rolle ved innkjøpet av Ula-klassen, men selv om trusselbildet ikke lenger er like entydig etter den tidligere supermaktens fall, betyr ikke det at ubåtene er ubetydelige.

– De er «fattigmannsvåpen» som kan snu det taktiske overtaket i favør av en liten nasjon, forteller sjefen for ubåtvåpenet, kommandør Erik Bøe.

Ubåtene spiller fortsatt en aktiv rolle – blant annet gjennom Nato-oppgaget «Active Endeavour» i Middelhavet. Siden 2001 har KNM Ula og tre andre ubåter fra Sjøforsvaret innhentet informasjon om skipstrafikken i området for blant annet å hindre våpensmugling. Ubåtene er også viktige for å hevde norsk suverenitet nord for polarsirkelen, forteller Bøe.

– Vi er etterspurt. Politikerne ønsker oss til Middelhavet og nordområdene, og jeg tror flere har fått øynene opp for hva ubåtene kan utføre, sier han og framhever våpensystemets rolle i overvåking og etterretning.

«SOKK OFF»: Ikke la dere lure av smilene. Verken Rune Yndesdal (t.v.) eller Eivind Andersen var spesielt fornøyd med tennissokkene som kom i en sylinder da Uthaug dokket med en miniubåt.

«DET VILLE VÆRE UFORSVARLIG BRUK AV SKATTEBETALERNES PENGER Å KONKLUDERE MED AT SIDEN VI HAR HATT UBÅTER TIL NÅ, SKAL VI AUTOMATISK VIDEREFØRE DEM OGSÅ»

ESPEN BARTH EIDE
STATSSEKRETÆR

– Ubåtvåpenet er en framskutt node i nettverksbasert forsvar, fortsetter ubåtsjefen.

Ti ganger så mange. Ifølge NUPI-forsker Ståle Ulriksen har de norske ubåtene gang på gang vist sin slagkraft, blant annet da KNM Utvær ble utdømt i Nato-øvelsen Joint Winter 2004. Forklaring: Den «senket» for mange skip.

– Ubåtene har en sterk avskrekkende effekt, og de norske er blant de mest stillegående båtene som finnes, særlig sammenlignet med russiske atomubåter, sier Ulriksen.

– De norske ubåtene kan binde opp ti ganger så mange styrker som et overflatefartøy, sa statssekretær Espen Barth Eide under et seminar på forsommeren.

Han viste til at Norge tidligere i år fikk store, nye havområder etter anbefaling fra FNs kommisjon for kontinentalsokkelen. Men til tross for at statssekretæren mener ubåtene er Norges viktigste strategiske ressurs på sjøen, garanterer han ikke kjøp av nye undervannsbåter.

– Det ville være uforsvarlig bruk av skattebetalernes penger å konkludere med at siden vi har hatt ubåter til nå, skal vi automatisk videreføre dem også. Hver enkelt plattform Forsvaret velger må ha flere bruksområder, sier han.

Overraskelse. Fs tilmålte tid på havbunnen utenfor Arendal nærmer seg slutten. Besetningen har vært om bord i Uthaug drøyt én uke, bare avbrutt av små besøk på overflaten. Øvelsen var ikke den mest action-pregede. I løpet av de timene F var neddykket, fungerte Uthaug mer som markør enn aktiv deltager. De koblet seg opp mot en ubemannet miniubåt – en såkalt ROV, men overraskelsen den brakte med

↑ PÅ OVERFLATEN: Rusk og regnvær ti timer tidligere er erstattet med solskinn.

seg, som ble skutt ned gjennom en sylinder, ble ikke tatt vel i mot.

– Er dette det eneste de klarer å gi oss? Et par sokker fra HMS Belos?

Våpenoffiser Eivind Andersen er lettere oppgitt over mannskapet på det svenske redningsfartøyet. Motsatt vei går tre bokser løkpulver – fra matlageret. Kort tid etter setter Uthaug kursen mot overflaten. Ballasttankene tømmes for vann, og baugen hever seg sakte, nesten umerkelig, fra sandbunnen. Bølgene slår taktfast mot trykkskroget i det vi nærmer oss overflaten og jeg begynner igjen å merke at bevegelsen får ubehaglige fysiologiske ringvirkninger.

Uthaug gynger – opp og ned.

ØYVIND FØRLAND OLSEN ofo@fofo.no
Foto: CHRISTIAN NØRSTEBØ

↑ TOPPMØTE: Kong Harald fant tonen med ubåtvåpenets sjef Erik Bøe (t.v.) og generalinspektøren for Sjøforsvaret, Haakon Bruun-Hanssen, under jubileumsseminaret om ubåter i juni.

Koster milliarder

Norge har i dag seks ubåter av Ula-klassen, som per stykk kostet drøyt én milliard kroner da de ble produsert. Prisstigning og teknologiutvikling vil føre til at nye ubåter som passer norske spesifikasjoner, vil bli langt dyrere. Ifølge eksperter F har vært i kontakt med, vil en ny ubåt koste et sted mellom to og fire milliarder kroner per stykk, avhengig av hvor omfattende utrustningen er og hvor mange ubåter som blir bestilt. Norge har i dag seks ubåter.

– Vi bør ikke ha færre enn det, mener generalinspektøren for Sjøforsvaret, Haakon Bruun-Hanssen.

– Vi synes det er marginalt med de seks ubåtene vi har nå. Men det går.

Det innebærer at seks nye ubåter vil koste et sted mellom 18-24 milliarder kroner.

Direktør for forskning og utvikling i ThyssenKrupp, Peter Hauschildt, vil heller ikke gi noen prislapp hvis Norge valgte å satse på det tyske selskapet som blant annet utvikler og produsere ubåter.

– Nye ubåter er veldig dyre fordi de inneholder mye avansert teknologi som ennå er på utviklingsstadiet, men også fordi det er et veldig lite marked, fortalte Hauschildt da han gjestet Norge i juni.

Selv om prislappen på ubåter er høy, vil det likevel betale seg i lengden, mener sjef for ubåtvåpenet Erik Bøe.

– Det koster å vedlikeholde ubåter, men driften er likevel billig, sier Bøe.

Ubåtsjefen får støtte av Ståle Ulriksen ved Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI). Han mener Norge vil få mye igjen for pengene ved å investere i ubåter.

– Ubåtvåpenet er billig i drift da det bare er rundt 120 manns der, og effekten er god med hensyn til kostnadene. Likevel er de ikke like synlige som fregattene, sier Ulriksen som frykter at det kan være vanskelig å selge inn et stort ubåtprosjekt hvis finanskrisen fortsetter.

Generalinspektøren tror også prislappen på nye ubåter kan bli avgjørende.

– Det er lite som tyder på at det finnes kosteffektive alternativer, og da kan det fort bli et spørsmål om vi har råd til nye ubåter, sier Bruun-Hanssen.

Gade-vakten

Stormen har lagt seg rundt Forsvarets sikkerhetstjeneste. Men forblir det stille, Geir Gade?

Det var storms styrke i mediekastene som slo mot sjefen for Forsvarets sikkerhetstjeneste (Fost) på forsommere. Nå ligger bare avisbunkene igjen på kontorgulvet med overskrifter og artikler over et enormt antall sider. Det startet allerede i slutten av mars. I løpet av tre måneder klarte Geir Gade og tjenesten han representerer å utløse rundt 450 artikler og tv-innslag om spekulasjoner og spørsmål rundt avlytting og overvåkning – og det ved nesten ikke å si et eneste ord. På det verste følte det for ham som å stå i en rettsal uten advokat.

Men nå får avisbunken ligge.

Han har tilsynelatende lagt stormen og oppmerksomheten bak seg. Heten fra solen er det som i øyeblikket er mest plagsom og får den hvite marine-skjorten til å virke klam. Han går med faste skritt – uten å kaste et eneste overvåkende blick rundt seg – bort fra kontoret og langsmed Akershuskaia, der lukten av sjø vekker minner.

Jippi, vi har knekt Gade-koden. Den tidligere medieordknappe kommandøren åpner seg idet han setter bena på dekket til den gråmalte minesveiperen M 314 Alta.

– Dette var en god idé. Jo, her føler jeg meg som hjemme, uttrykker han med begeistring, men kan ikke la være å bemerke at messingskiltene på akterdekket godt kunne vært pusset blanke.

Det var altså en genistrek å avtale intervjuet om bord i søsterfartøyet til en av båtene han startet sin sjefs-karriere på.

Derfor er det ingen grunn til å bryte trolldommen nå. Vi lar ham lede an opp på soldekket, som for overlevelsens skyld er utstyrt med solpresenning. Geir Gade griper hjemmefantatt i klappstoler og bord og setter det utover som om han er verden. Skyndsomt setter vi en jordbærkurv på bordet foran ham, som et fristende eple til en myndig lærer.

– Fyr løs, signaliserer han, etter å ha lagt offisersluen fra seg. Han har valgt seg et saftig bær, nappet av hamsen og lent seg mot stolryggen.

– Hvorfor i all verden stilte du ikke selv opp foran kamera på vårparten da søkelyset ble satt på sikkerhetstjenesten?

– Det var etter en nærmere vurdering. På det tidspunktet var jeg lite klar over hva som var settingen. Jeg var ikke kjent med at EOS-utvalget hadde lagt ut årsrapporten på nettet, og at det var kritikken mot tjenesten journalisten skulle konsentrere seg om. (EOS: Etterretning, overvåkning og sikkerhet. Red anm.)

– Har du hatt dårlige medierådgivere?

– Nei, men jeg har bedt om å få en i Forsvarsstaben som kjenner sikkerhetstjenesten og som jeg alltid kan bruke. Vi har ikke stillingsramme til å holde oss med egen rådgiver, men det burde vi kanskje hatt.

Gade lener seg bakover med en skrallende latter.

– Med kamera og mikrofon opp i ansiktet er det en større utfordring å navigere rundt det du kan si eller ikke av hensyn til personopplysninger og taushetsplikt.

– Du representerer likevel ingen hemmelig tjeneste?

– Nei, formelt sett er ikke sikkerhetstjenesten i Forsvaret hemmelig, men det er mye vi ikke kan gå ut med uten videre, sier Fost-sjefen, og gjør det ikke til noen hemmelighet at han aldri har likt å bli uteksaminert muntlig.

Nå sitter han svært så avslappet på dekk med lyden av dunkende båt-motører som musikk i bakgrunnen og lar ikke kripssiktelse mot hans avdeling ødelegge idyllen. Sånn sett skal det bli godt at myndighetene kommer til bunns i saken.

Geir Gade har alltid vært tiltrukket av sjø – kanskje påvirket av å ha en hvalskipper fra Sandefjord som bestefar. Han er født i Oslo, men allerede som liten flyttet familien til Skotfoss ved Skien. Faren skulle lede papirfabrikken der.

Stedet er ingen kystby, men telemarksvassdraget ga en god erstatning. Geir og flere av søsknene var ik-

Navn: Geir Gade

Født: 1954

Sted: Oslo

Sivil status:

Gift med Hilde, tre døtre: Katrine (19), Kamilla (17) og Mette (11)

Aktuell:

Sjef for Forsvarets sikkerhetstjeneste, som har fått en siktelse mot seg

ke gamle før de prøvde seg på vannet i seiljoller. Så ivrig ble han at han meldte seg som sjøspeider, og ga seg ikke med det før tenårene var over. Allerede den gang viste han lederegenskaper.

– Jeg liker utfordringer og har alltid søkt og tatt ansvar. Først som patruljeleder, leder i HV-ungdommen og medlem i russestyret, men jeg liker ikke at min person er i fokus. Jeg var alltid sjekket og litt redd for jenter som liten.

Da han var tolv og nest eldst i søskenflokket på fem – med to yngre søstre, hadde familien flyttet til Skien. Det var der Geir fullførte skolegangen og nærmest visste at det var i Sjøforsvaret han ville. Men han bidro selv til at veien mot karrieren som yrkesoffiser ble lang. Hadde han visst hvilke snarveier han kunne tatt for å komme i Marinen, hadde han neppe reist seg i en fransktid på gymnaset, sagt takk for seg og møn-

stret på en frakteskute mellom Oslo og Antwerpen.

– Det var faktisk med fars velsignelse. Han forstod at jeg var skoletrøtt og sikkert hadde godt av noen måneder til sjøs. Deretter fullførte jeg reallinjen på gymnaset, men rotet rundt et år i Oslo som jusstudent før jeg kom på rett kurs i Bergen. Skiensgutten legger ikke skjul på at han på den tiden hadde sans for fest, moro og uteliv, og da han senere traff

**«JEG LIKER IKKE
AT MIN PERSON
ER I FOKUS»**

den seks år yngre Hilde, som skulle bli hans kone, var det på et russediskotek han tilfeldig dumpet innom.

Realfag er ikke Geir Gades sterke side. Han innrømmer det, som en forklaring på hvorfor han også tok et ekstra år på Sjøkrigsskolen. Men skippertak, det behersker han til fulle og gikk omsider ut – på operativ linje – som en av de

→ beste kadettene i kullet. Året var 1980. Rett etter tok han dykkerlederutdanning i Bergen. Den britiske marinen fulgte opp og tok ham inn til minedykkeropplæring og hadde ham som utvekslingslev på den britiske destroyeren HMS Fife.

– **Det var en skikkelig** utfordring, for de tok ikke hensyn til språknivået til utlendinger i undervisningen. Men også her tok jeg tak og fikk gode resultater, sier Gade, som måtte behandles flere døgn i en trykktank etter et oppstigningsuhell. Likevel, det skremte ham ikke fra å fullføre og fortsette dykkingen.

I så måte viste han seg som litt av en tøffing. Så hadde han også blitt herdet av eldstebroren og hans kamerater. Geir var bare et drøyt år yngre, men fikk gjennomgå i cowboy- og indianderlek på Skotfoss. Bundet og muligens kneblet i skogen måtte han stå fanget til utpå kvelden. De større guttene hadde glemt ham da leken var over. Men det har Gade-gutten fortrent.

Merittlisten hans til sjøs forteller om sjefserfaringer om bord i mine-rydderne Tana og Teis og mineleggeren Vidar, men han kan ikke skilte med den store fregattjenesten.

– I to omganger var jeg i tjeneste på Kongeskipet. Siste gang, i 1989, var jeg nestkommanderende og spiste gjerne middag med kong Olav når han var om bord. Vi fant tonen, og det hendte at vi spilte Maxi-Yatzy på kveldene. Jeg husker ennå at jeg knuste ham. Kongen førte regnskapet og kastet notatene i bøtta etterpå. Adjutanten var rask til å fjerne dem. De ville vel ikke at jeg skulle gjemme på et slikt trofé.

Fost-sjefen får et muntert og guttaktig drag over fjeset. Han er nok et konkurransemenneske mer enn en idrettsmann. Og er faktisk nordisk kadettmester i seiling. Har han satt seg noe i hodet, gjennomfører han det. Det var derfor han gjennom nesten et år iverksatte marsjtrening så å si hver morgen, før andre var stått opp, med Nijmegenmarsjen som mål. Og han klarte det – uten gnagsår.

Tilværelsen som seilende offiser tok slutt for unge Gade, slik det er for dem som vil følge karrierestigen.

– *Hvor har du trivdes best?*

– Etter at jeg kom på land er det vel Situasjonssenteret i Forsvarsstaben som står som et høydepunkt, med de erfaringene jeg høstet der – og det å

kunne være oppdatert på all operativ aktivitet. Det omfattet både Elektron-saken og angrepet på den norske leiren i Meymaneh. Ellers har jeg nytt tilværelsen i ulike stillinger i utlandet, både i High Wycomb i England, i Sfor-operasjonen i Bosnia og i det militære Nato-hovedkvarteret SHAPE i Belgia.

På land ble etterretning og sikkerhet Gades spesialområde, og det er ikke få kurs – av kortere eller lengre varighet – han har gjennomført både hjemme og ute. På det som het Stabs-skole to på begynnelsen av 90-tallet ble han uteksaminert som beste elev, med psykologisk krigføring som for-dypning. Senere ble han selv instruktør ved skolen.

Minesveiperen Alta duver nesten umerkelig i havnebassenget. Ingen grunn til å sette sjøbein her, men så er heller ikke fortøyningen kastet. En real båttur får barnebarnet til en hvalskipper ta senere med sin egen 35 fots seiler sammen med kona, der

«DEN TEKNOLOGISKE UTVIKLINGEN HAR VÆRT KREVENDE»

hun svært båt vant tar seg av seilføring-en og han navigerer.

– Nei, nå må han – etter enda noen jordbær – finne seg i å bli dratt ut i Fost-minefeltet igjen.

– **Det var ikke** særlig positivt om sikkerhetstjenesten i EOS-rapporten, med uttrykt bekymring og påstand om liten bevissthet i tjenesten!

– Nei, jeg er overrasket over hvor mye kritikk vi får. Jeg synes det mangler nyanser i rapporten. Vi har jo vært inspisert to-tre ganger i året. Men det kan jo være at det fortoner seg som om vi ikke har fokus på det utvalget er mest opptatt av, nemlig den enkeltes rettighet og personvern. Vi er opptatt av god sikkerhet, men det er ikke nødvendigvis en motsetning her.

– *Har du kontroll over virksomheten?*

– Ja, det har jeg, men man er nødt til å gi folk tillit. De som sitter på Jørstadmoen, har på forhånd blant annet hatt etikkopplæring og blitt undervist av personell i min avdeling. Så ingen skal kunne si at de ikke vet.

Sikkerhetstjenesten skal bare overvåke datatrafikken. Hvis det er grunn til å reagere, skal dette bare meldes videre.

– Hvilket innblikk har du i hverdagen der?

– Rent teknisk har jeg liten faglig innsikt. Min styrke er sikkerhetsforvaltning, og jeg liker å være oppdatert på detaljer. Jeg kjenner problemstillingene når jeg snakker med Forsvarets ledelse. Den teknologiske utviklingen har vært krevende. Vi skal bekjempe eventuelle inntrengere på nettet i såkalt Cyber Warfare. Nato har også stilt krav til hvilken kapasitet vi skal ha i datanettverksforvar, forteller Gade.

Kort fortalt nevner Fost-sjefen at tjenesten har én ting for øye: sikkerhet for Forsvarets virksomhet. Det er alfa og omega å ha informasjonsfortrinn og teknologioverlegenhet. Hvis ikke blir Forsvarets operative handlingssrom redusert. Uvedkommende må ikke få tilgang på militære data.

– Ikke minst er dette alvorlig under

våre operasjoner i Afghanistan, forklarer han og røper at det også var noe av bakgrunnen for varslingen om aktivitet fra en ekstern bruker.

– På grunn av spesielle ip-adresser og måten maskinene var koblet sammen på, så det for oss ut som om maskinene stod i Afghanistan. Inntil misforståelsen var oppklart, ville det – etter min mening – vært uansvarlig av hensyn til sikkerheten ikke å reagere på aktiviteten, sier Gade, som også har ansvar for all sikkerhetsklarerer av personell i Forsvaret.

Men da er det først og fremst i klagesaker han selv blir involvert.

På hjemmebane er Geir Gade lite data-aktiv. Du finner ham ikke på Facebook eller Twitter.

– Men du har tre døtre som er tastaturoperatører. Har du dem under oppsikt?

– Jeg har fortalt dem at jeg kan se alt de foretar seg. De tror meg nok ikke – og det er bare bløff, skratter kommandøren, som i sin tid sjarmerter sin kommende kone med humor – mest av det lune slaget. Noen stand-up-komiker er han ikke.

Det var altså på et diskotek i Bergen de to traff hverandre første gang. Tilfeldighetene arrangerte et gjensyn på et marineball. Geir Gade hadde satt som betingelse for å møte at en underordnet skaffet ham kvinnelig følge. Overraskelsen var stor da han gjenkjente diskodamen. Men frieriet fra Gade kom ikke før noe senere – per telefon fra Tyskland.

– Jeg fikk nærmest kniven på strupen om å takke ja til en jobb i Oslo da jeg var på reise. Jeg måtte bare spørre om hun ville flytte med meg fra Bergen.

Senere har hun fulgt ham til to tjenestesteder i utlandet.

Det ringer i mobiltelefonen. Sjøoffiseren kaster et blikk på displayet, ser unnskyldende opp og åpner dekslet: «Det er Gade, jeg ringer tilbake.»

Det er først når han må kikke på en medbragt utskrift at brillene kommer frem. Selvfølgelig i gullinnfatning. Harry Potter-fasongen på dem er mer overraskende. Hans barndomshelter var jo Davy Crockett, Hjortefot og kaptein Miki.

– Hvordan var du som ungdom på 70-tallet – en snobb eller hippie?

– Ingen av delene, vil jeg si. Hvis jeg skal beskrive meg selv på den tiden, så må det være som idealist. Jeg var opptatt av rettferdighet. Jeg hadde blant annet lest Leon Uris' beretninger og følte med jødernes skjebne under krigen. Jeg ville gjerne dratt til en kibbutz

MILEPÆLER

10 ÅR: Skolegutt på Skotfoss, der faren var direktør på papirfabrikken, og skjønte egentlig ikke hvorfor han ikke kunne gå i 1. mai-tog.

20 ÅR: Fulgte forelesninger på Universitetet i Oslo, 1. avdeling jus, uten å vite om det var det han ville.

30 ÅR: Var i sjøtjeneste og ble sjef på minesveiper. Ennå ugift.

40 ÅR: Skipsoffiser i operasjonsstaben i Forsvarets overkommando, med ansvar for anløp av fremmede fartøyer.

50 ÅR: Nato-stilling i SHAPE i Belgia, innenfor etterretning.

i Israel. Jeg leste mye historie – og gjorde det fortsatt – og reagerte også på hvordan indianerne var blitt behandlet i Amerika, og jeg var forarget over hvordan spanjolene ødela inka-kulturen og at befolkningen på Hawaii ble påtvunget kristendom.

– Hvor idealistisk er du i dag?

– Jeg er fortsatt opptatt av rettferdighet og blir opprørt over all korrupsjonen som råder i mange land.

Rettferdigheten gir seg også utslag for dem som skal sikkerhetsklarerer. Han lar gjerne nåde gå for rett overfor unge mennesker som viser at de er til å stole på i dag, selv om de har en og annen tabbe hengende ved seg fra tidligere.

Kommandør Gade har ennå noen år igjen før han kan henge bort uniformen, men har ingen klare forestillinger om hva de skal inneholde, dersom han skulle forlate Fost. Han er likevel ikke fremmed for mer utenlandstjeneste. Selv ikke tjeneste i Afghanistan skremmer ham. Ellers innser han at stillinger på kommandørnivå ikke vokser på trær. Hadde han, da det var aktuelt i 2007, fått tilbud om attachéstilling i Stockholm eller London, hadde det ikke vært nei i hans munn. En plutselig øvre aldersgrense for å søke, satte en stopper for det.

– Hva kan vi forvente fra din munn om Forsvaret når du henger bort uniformen?

– Ingen ting. Jeg føler ikke behov for å komme med kritikk. Tvert i mot, jeg synes det vi gjør er riktig. Det er lagt opp slik at egne, norske behov for et forsvar blir dekket. Jeg er imponert over det forsvarssjef Diesen har fått til, og det er ikke riktig at Forsvaret selv skal si hvor stort det skal være. Nå har politikerne måttet ta ansvar.

– Skulle jeg vurdert yrkesvei på nytt, hadde jeg valgt det samme, sier gutten fra Skien som har en liten drøm om et småbruk i godt voksen alder – der han kan dyrke frukt og grønnsaker.

Noen jordomsailing med båten sin kommer slett ikke på tale. Da han i fjor fulgte en venn over Atlanteren i en havseiler fra Island til USA, skjønte han at det ikke var denslags sjøliv han higet etter.

– Seilturen var både spennende og utfordrende, men tenker at det nok ikke er min greie stadig å krysse slike store havstrekninger som tidsfordriv.

Intervjuet er over, men jordbærkurven er slett ikke tom. Gade er ingen grådig mann. Derimot får han det grådig travelte. Sjefsansvaret krever enda noen skippertak på land.

Norges to største leverandører av taktisk utstyr er blitt **EN**, og større!

Etter flere års framgangsrikt samarbeid har selskapene Norsk Forsvarsmateriell AS og Equipnor AS fusjonert. Selskapet blir Nordens største leverandør av taktisk utstyr for den profesjonelle markedet.

Etter sammenslåingen samles vi under det allerede godt innarbeidete varemerket **Equipnor**.

Selskapet blir en del av NFM Gruppen.

NFM Group - hovedkontor

Glyntveien 27
1400 Ski

Tel: 64 85 14 00
Fax: 64 85 14 01

Nytt i NFM Gruppen

- *Equipnor - salgselskap for det norske markedet*
- *Større showroom i Bergen*
- *Ny produktkatalog fra Equipnor*
- *Ny hjemmeside: www.nfm.no*
- *Ny hjemmeside: www.equipnor.no*
- *Nytt showroom for taktiske tekstiler og ballistisk beskyttelse (Ski)*
- *NFM Gruppen på DSEi i London, 8-11 September 2009 (Stand 1905)*
- *For karrieremuligheter i NFM Gruppen, se våre nettsider*

Velkommen!

Equipnor - salgskontor, Bergen

Tennebekk Næringspark,
Lyderhøgsv. 295
5171 Loddelfjord, Bergen
Tel: 55 50 78 00
sales@equipnor.no

Equipnor - salgskontor, Ski

Glyntveien 27
1400 Ski
Tel: 64 85 14 00
sales@equipnor.no

Dei dramatiske hendingane knytta til presidentvalet 12. juni har endra Irans politiske situasjon på ein gjennomgripande måte.

Framtida for Iran etter valet

Aldri før i den 30-årige republikkens historie har det vore så store antiregime-demonstrasjonar. Hendingane har vidare skapt ei djup kløft i både den politiske så vel som den klerikale elite i Iran. Vi må difor stikke korta på nytt når vi analyserer Irans politiske landskap.

Regimets framgangsmåte i 2009-valet har skapt ein legitimitetskrise mellom dei styrande og dei styrte som vil få verknad i mange år framover. Sjølv om opprøret – som var eit opprør ikkje berre mot valet, men òg mot den islamske republikken som styreform – blei slått ned med hard hand, er det likevel vår oppfatning at det på ein eller annan måte vil føre til endringar i Iran. Skulle Mahmoud Ahmadinejad og tilhengarane hans få overtaket, slik det nå ser ut, er det grunn til å tru at den islamske republikken vil kunne

bevege seg meir i retning av eit totalitært diktatur der Pasdaran og basij vil vere hovudpilarane.

I dag er vi vitne til massearrestasjonar og vold mot dei som ikkje tilpassar seg Ali Khameneis og Ahmadinejads linje. Undertrykkinga av menneskerettar og andre sivile rettar under Ahmadinejads styringsperiode vil i kjølvatnet av valopprøret bli forsterka. Liberalisering vil ikkje komme på tale, tvert om er det grunn til å frykte innstramming fordi dei som nå sit med makta er redde. Dei er redde fordi opprøret viser at dei kreftene i Iran som ønskjer ei demokratisk utvikling, står sterkt og representerer eit reelt trugsmål mot styret. Historia viser at autoritære krefter ikkje gir konsesjonar til folkeviljen, snarare det motsette: innstrammingar. I propagandakrigen blir det lagt vekt på å mane fram fiendebil-

«VI MÅ STOKKE
KORTA PÅ
NYTT NÅR VI
ANALYSERER
IRANS POLITISKE
LANDSKAP»

de innanrikspolitisk så vel som utanrikspolitisk, noe som kan få konsekvensar for det proklamerte ønsket frå USA om forhandlingar med Iran.

Men slagorda frå revolusjonens dagar er likevel i ferd med å miste sin retoriske kraft og motretorikken er i ferd med å slå rot. «Død over USA» blir av demonstrantane møtt med «Død over Russland». Situasjonen i Iran i dag er såleis særdeles ustabil. Den viktigaste konfliktlinja går mellom dei som framleis klengjer seg til dogmene til den islamistiske ideologi på den eine sida og på den andre sida dei som føler at den islamistiske idelogien i si nåverande form er gått ut på dato. Denne konflikten vart enormt forsterka under valet der mistanken om valfusk var den sentrale katalysator for utvikling av steile frontar.

Svensk frivillighet

Verneplikten i Sverige blir formelt avskaffet fra 1. januar neste år, og den nåværende militære utdanningen i det svenske forsvaret vil bli avsløst av en ny, frivillig tremåneders skolegang, ifølge Svenska Dagbladet. Utfasing av verneplikten skjer trinnvis. Sesjonsplikten opphører først i juni 2010. Spenningen er knyttet til hvor mange som følger oppfordringen om frivillighet, og hvor stor rekruttering det vil bli de neste årene.

Dansk tørklesommer

Den danske forsvarsministeren Søren Gade slår fast at uniformer og hode-tørkler er uforenlig i Hjemmeværet. Dermed vil muslimske kvinner bli nektet å bære hijab under hjelmen. – Jeg finner det ikke forenelig med militær uniform å bære for eksempel tørkle. Det gjelder i forsvaret så vel som i Hjemmeværet, sier han, ifølge Politiken. Uttalelsen kom i kjølvatnet av en sak der en muslimsk kvinne først fikk ha tørkle under hjelmen i sommer.

Mannskapsfritt i US Navy

Foto: US NAVY

Det amerikanske sjøforsvaret har planer om å utvide satsingen på såkalte ubemannete plattformer, både fly, overflatefartøy og ubåter – med et budsjett på seks milliarder dollar. Allerede nå er det utviklet fremtidsplaner for rundt 2030, der marinen i større grad kan sende droner ut på dagsoppdrag. Sjøforsvaret er også opptatt av å utvikle mer selvdrevne systemer som kan beherske uvær og arktiske forhold, ifølge Jane's Defence Weekly.

Polsk dronetrio

Polen vurderer å kjøpe israelske droner for bedre å kunne beskytte styrkene sine i Afghanistan. Den polske forsvarsministeren Bogdan Klich har allerede vært på besøk ved våpenfabrikker i Israel, ifølge Defense News.

Syria møter neppe

Syria har varslet at det ikke vil delta i noen form for fredstoppmøte, inkludert en internasjonal konferanse i Russland senere i år, dersom Israel ikke forplikter seg til å gå tilbake til grensene som gjaldt for Golan-høyden i 1967, ifølge Syria Today.

Den algeriske presidentens tredje periode vil neppe bety mye positivt for befolkningen.

utland
nå

F ser nærmere på væpnede konflikter i ulike deler av verden. I forrige nummer skrev vi om Tsjetsjenia. Denne gang: Algerie

Al-Qaida i kulissene

Volds- og terrorbølgen, som hadde en topp i 2006, har avtatt. President Abdelaziz Bouteflika hevder selv å ha fått kontroll, men ennå er det aktive, ytterliggående grupper med al-Qaida-tilhørighet, som er villige til å fortsette væpnet kamp mot det bestående. Det er politikk og religion som utgjør motsetningene.

Vrengt sannhet. – Under årets valgkamp fremstilte Bouteflika Algerie som et land med høy grad av sikkerhet og stabilitet, med en blomstrende økonomi på grunn av olje- og gassseksport, forteller forsker Amel Boubekeur ved Carnegie Midtøsten-senter i Beirut.

Hun er blant annet ekspert på landene i Nordvest-Afrika.

– Sannheten er at den algeriske befolkningen opplever fattigdom, arbeidsløshet, høye matpriser og lav lønn. Særlig rammes de unge. 75 prosent av dem under 30 år har ikke arbeid og stadig flere rømmer landet som illegale immigranter. Folk opplever streikeforbud, sensur og mangel på personlig frihet – og er fortsatt truet av terrorhandlinger, forklarer Boubekeur.

Hun sier at regjeringen er nødt til å gjøre noe særlig for den yngre delen av befolkningen, ellers vil de lett la seg rekruttere av de radikale.

Konfliktfylt. Algerie har vært hjem-søkt av interne, væpnede konflikter i flere omganger, som startet i kjølvannet av parlamentsvalget i 1990. Den gang brøt det ut borgerkrig da det ble klart at partiet Den islamske redningsfronten, FIS, hadde flertall. I 1999, da borgerkrigen – med tusenvis av drepte – hadde stanset og landet var inne i en forsoningsperiode, ble Abdelaziz Bouteflika valgt til president første gang. Likevel har ytterliggående islamistiske grupper fortsatt med terrorhandlinger og opprør mot regjeringspartiet FLN, Front de Liberation Nationale, partiet som har vært dominerende fra før Algerie ble fri fra fransk kolonistyre i 1962.

Mislykket. Parallelt med den politisk-religiøse konflikten i Algerie pågår en konflikt mellom den opprinnelige berbiske befolkningen og arabisk dominans, hvor det handler om anerkjennelse av språk og kultur. De mest voldelige berber-protetene har vært i Kalbyia i nord.

Hovedkonflikten handler om et politisk styre som gjerne vil skilte med demokrati overfor omverdenen og handlekraft i terrorbekjempelse, og der det militære har en viss innflytelse og aldri vil godta islamsk dominans eller religiøst styre.

Blant islamistene finnes de ikke-voldelige, som går med på å tilpasse seg det politiske systemet, og de ytterliggående kamplystne, som har for seg at de ikke har noe i det politiske, demokratiske systemet å gjøre. De siste går under betegnelsen salafister, Mest dominerende er de som kaller seg al-Qaida i det islamske Maghreb, AQIM, og bruker terror som middel.

– Det er regjeringens mislykkethet med å nøytralisere det radikale islam på 90-tallet og det faktum at ekte flerpartisystem aldri har fått slippe til, som har skapt den voldelige motstanden, forklarer Amel Boubekeur.

– Den vanlige befolkningen gis ikke anledning til å diskutere politiske spørsmål med landets sivile, politiske og militære aktører. Nå trengs det fornyelse i det politiske systemet.

Og hun forklarer: – Paradokset nå er at dersom løftene fra valgkampen om stabilitet fører til ny stagnasjon, vil befolkningen bli enda mer uinteressert i offentlig politikk enn den allerede er og vil heller forsøke å få til reformer gjennom vold, slik tilfellet var i 1988.

JAHN RØNNE jr@fofo.no

SIKKER VINNER:

Abdelaziz Bouteflika (på plakaten) fikk trasset seg til en tredje presidentperiode, men var svært opptatt av stor oppslutning ved stemmeurnene for å gi valget legitimitet. Foto:

SCANPIX/PASCAL GUYOT

■ Folketall:

34,4 millioner

■ Størrelse:

2 400 000 km²

■ Styringsform:

Republikk

■ **Partene:** Regjeringspartiet FLN (Front de Liberation Nationale) og Al-Qaida i det Islamske Maghreb (AQIM). Sistnevnte fra le Groupe Salafiste pour la Prédication et le Combat (GSPC), en utbrytergruppe fra Groupe islamique armé (GIA). Den har igjen utspring fra den forbudte islamske redningsfronten FIS (Front Islamique du Salut) - det gamle opposisjonspartiet.

■ Bakgrunn og utvikling:

600-tallet: Arabisk erobring av berbisk område

1830-tallet: Fransk koloni

1954: FLN starter frihetskamp

1962: Selvstendighet

1980: Berbiske opptøyer

1989: Innføring av flerpartisystem

1992: Valgresultat underkjent, borgerkrig

1997: Våpenhvile

1999: Fredsplan og forsoning. Abdelaziz Bouteflika president

2001: Voldelige sammenstøt med berbere

2006: Terrorhandlinger fra militante islamister økte

2008: Grunnlovsending om antall presidentperioder. 100 algeriere søkte om asyl i Norge (27 i 2007). De var unge menn som var forsøkt rekruttert til terrorgrupper og har fått trusler.

folk

nytt om navn
jubilanter
miniportrett
brudepar

■ Kjenner du noen som jubilerer, har skiftet jobb eller som kanskje har giftet seg? Vennligst send en e-post til desken@fofo.no eller brevpost merket «folk» til **F - Forsvarets forum, Oslo mil/Akershus, 0015 Oslo.** Send gjerne med bilde!

jubi- lanter

SEPTEMBER

30 år

Tore Grønning Abrahamsen, Setermoen

Torkil André Bratland, Trondheim

Bjørn Åhlind Haukås, Laksevåg

Øistein Hegg, Oslo

Kristian Kirkestuen, Bjerkvik

Gunhild Monika Kjerstad, Terningmoen

Åge Nilsen, Haakonsværn

Roar Sandmæl, Rygge

Erik Smistad, Rygge

Sindre Williksen, Kjeller

40 år

Teodor Berg, Oslo

Steven John Davies, Kjeller

Kari Furulund, Sessvollmoen

Håvard Øyvind Hustad, Laksevåg

Lena Johansen, Bodø

Hilde Leonhardsen, Høybukta

Bent Ove Næss, Rygge

Catarina Ruud, Linnerud

Torbjørn Strand, Kjevik

Rune Aasgård, Terningmoen

50 år

Randi Brendås, Kolsås

Lars Boye Echroll, Olavsværn

Linda Haukeland, Bergen

Helge Hopen, Ørland

Per Julsrud, Trandum

Torild Pedersen, Høybukta

Helge Gunnar Røineslien, Rena

Kjell Håkon Røineslien, Rena

Tove Kjersti Smevik, Heggelia

Turid Øren, Haakonsværn

60 år

Jostein Magne Auran, Trondheim

Gjertrud Aalmo Blomsø, Ørland

Erling Bottolfs, Terningmoen

Ragnvald Fotland, Haakonsværn

Else Karin Iversen, Haakonsværn

Frank Nygård Nilsen, Haakonsværn

Ivar Jørgen Ranum, Terningmoen

Arlid Ringstad, Kjeller

Får musikkpris

Fenrik Andreas Grønneberg (26) i Forsvarets stabsmusikkorps får i neste måned årets Shellpris på 150 000 kroner. Prisen deles ut i samarbeid mellom oljeselskapet og Institutt for musikk og dans ved universitetet i Stavanger. 26-åringen regner med videre musikkstudier både i Tyskland og USA, selv om han blir værende i Stabsmusikken i Oslo.

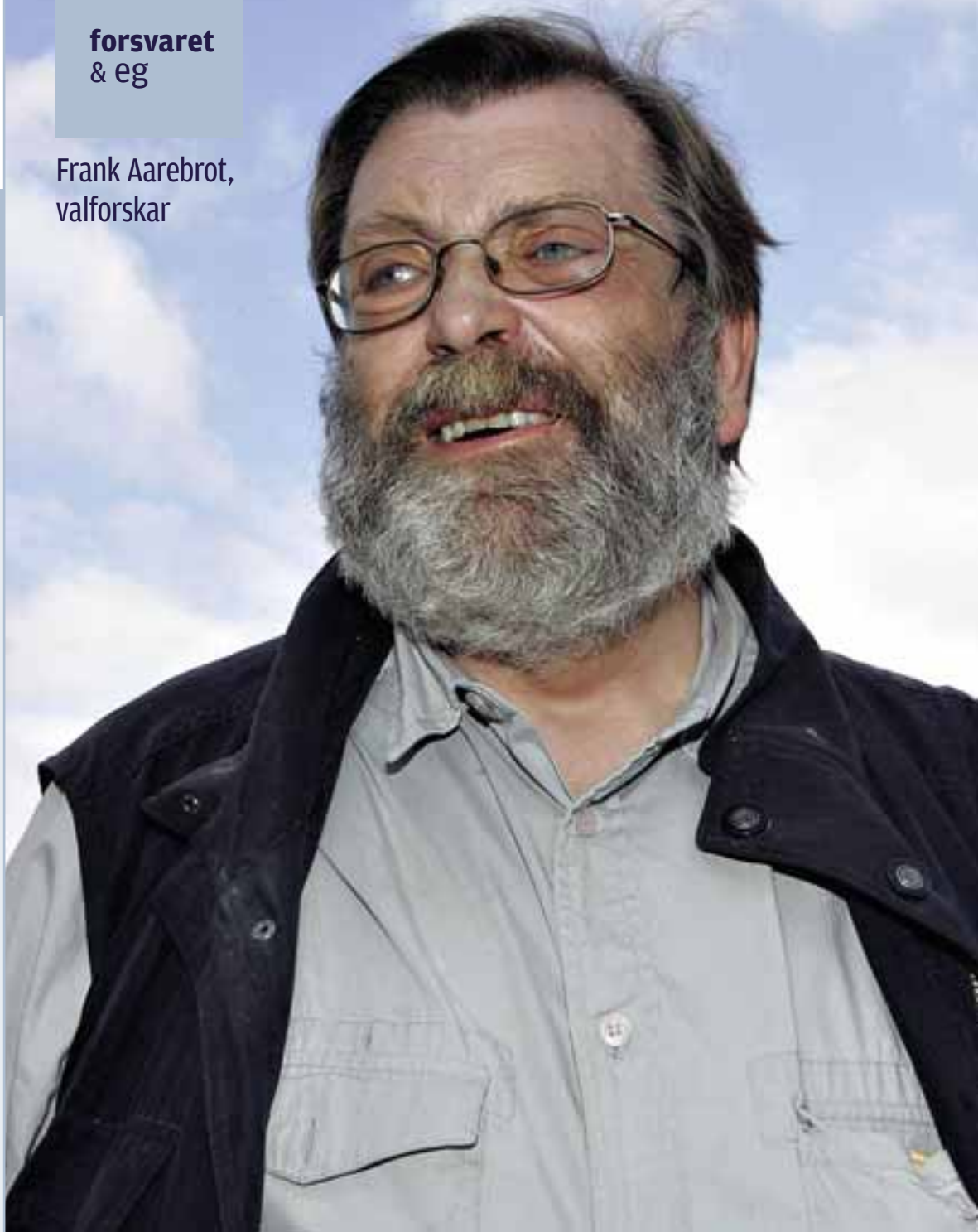
- Jeg har spilt tuba siden skolemusikken hjemme i Høle i Sandnes, sier Grønneberg (bildet). Han har vært fast ansatt i Stabsmusikken i ett år. Der har han «fantastiske kollegaer med et vanvittig høyt musikalsk nivå», som han uttrykker det. Og variasjon i spilling fra skuddsikker vest i Afghanistan til solist framfor et orkester. Prisvinnerkonserten holdes i Sandnes kulturhus søndag 18. oktober. (tl)

Foto: TROND HUSEBØ

forsvaret & eg

Frank Aarebrot,
valforskar

⬆️ **KRITISK TIL SLØSING:** Frank Aarebrot håpar tida med pengesløsing er forbi i Forsvaret, men han trur det ikkje før han får sjå det. FOTO: HALLGEIR VÅGENES

Kommandørkaptein **Geir M. Bentzen** (53) er ny sjef for Forsvarets lønnsadministrasjon i Harstad.

Kommandørkaptein **Lars H. Flostrand** (48) er ny korpsjef for Forsvarets musikk Vestlandet i Bergen.

Oberstløytnant **Hans Dagfinn Lund** (52) har begynt som stabsoffiser innenfor Luftforsvaret i operasjonsstaben ved Forsvarets operative hovedkvarter.

Kommandørkaptein **Hogne Stener Rykkje** (49) har begynt som koordinator i ledelse- og stabstøttefunksjonen ved Forsvarsstabens sekretariat.

Midlertidig oberst **Tom Schrøder** (52) er ny hovedlærer ved Forsvarets høyskole.

Oberstløytnant **Bjørn Tore Sneisen** (51) er ny seksjonssjef ved ressurskontoret til Forsvarets høyskole.

Oberstløytnant **Stig Helge Sørensen** (46) har begynt som senior utviklingsoffiser hos Noble i Bodø.

Oberstløytnant **Jon Terje Eide** (49) har begynt som liaisonoffiser ved Nato-hovedkvarteret i Brunssum, Nederland.

Oberst **Britt Tove Berg Brestrup** (52) frabeordres og oberst **Runar Gjerald** (55) overtar som overadjudant fra Hæren hos H.M.Kongen fra 1. september.

Major **Kjetil Blix Strokkenes** (38) frabeordres og midlertidig major **Aina Renate Knudsen** (36) tilbeordres som adjutant fra Luftforsvaret hos H M Kongen.

Orlogskaptein **Morten Refstad** (40) frabeordres og kapteinløytnant **Anders Flakstad Paulsen** (33) tilbeordres som adjutant fra Sjøforsvaret hos H K H Kronprinsen fra 1. september.

Flaggkommandør **Nils Johan Holte** (52) har blitt plansjef (J5) ved FOH på Reitan.

Kommandør **Sverre Nordahl Engeness** (46) utnevnes til flaggkommandør og stabssjef ved INI-staben (informasjonsinfrastruktur).

Gunnar Heløe (50) ble i sommer kommandør og nestleder ved seksjon for internasjonalt sikkerhets- og forsvarssamarbeid i Forsvarsdepartementet.

Arild Norstad (45) har blitt oberst og fagsjef ingeniør i Hærens transformasjons- og doktrinekommando (Tradok).

Brigader **Geir Anda** (55) har tiltrådt som ny nestkommanderende ved personellavdelingen i Forsvarsstaben.

Kommandør **Knut Riiber** (48) har begynt som prosjektleder HRM («Human Resources Management») i Forsvarsstaben.

Brigader **Stener Olstad** (51) er ny sjef for organisasjonsavdelingen i Forsvarsstaben.

Kommandør **Jan Wilhelm Dahl** (53) har begynt som maritim rådgiver i Eastern Africa Standby Brigade Coordination Mechanism.

Brigader **Barthold Hals** (52) er beordret til det tysk-nederlandske korps som visestabsjef og «Rear Support Commander». Han blir i tillegg norsk sjef i Münster, Tyskland.

Oberst **Trond Kotte** (44) er ny sjef for personellavdelinga i Luftforsvarsstaben.

Oberst **Anders Lundesgaard** (54) er ny sjef for materiell, bygg og anlegg i Forsvarsstaben.

– Lite forsvar i valkampen

Den munnrappe bergensaren trur økonomikrisa og svineinfluensa blir dei avgjerande valkampsakene. Men Frank Aarebrot utelukkar ikkje at forsvarspolitikkk blir nemnd.

– Høgre og Framstegspartiet vil nok seia at dei er meir forsvarsvenlege enn andre, og Arbeidarpartiet har alt merkt seg som eit forsvarsparti. Men eg trur det er avgrensa kor viktig forsvarspolitikken blir i valkampen. Eg trur ikkje det er plass til det. Det måtte i så fall skje dersom uventa hendingar oppstår i Afghanistan, men me får no håpa at det ikkje skjer, seier han.

Skadd i Forsvaret. Professoren fekk ein kort karriere i Forsvaret. På slutten av rekruttperioden, like før han skulle inn i Kystartilleriet, øydelte han ankelen. Året var 1968, og det blei brått dimisjon.

– Eg hugsar at eg halta meg gjennom Kristiansand sentrum i full uniform med krykke og AG3 hengande over skuldaren klokka åtte om morgonen. Sivilistane hadde tydelegvis ikkje sett eit slikt syn før og reagerte. Eg trur det gjekk inn på dei frå krigsgenerasjonen spesielt.

Seinare kom Aarebrot inn som befal i Sivilforsvaret med sanitet som sitt fagområde.

– Kva forhold har du til Forsvaret?

– Først og fremst positivt. Det er mykje bra å seia om Forsvaret, men dei har gjort nokre blemmer når det kjem til langsiktige strategiar. At Kystartilleriet blei oppgradert for enorme summer, for så å bli lagt ned like etter, er svært uheldig. Det same gjeld minesveiparane som nyleg vart selde. Dette er investeringar som er gjort etter at Den kalde krigen var over – det kan difor ikkje unnskyldast, seier han.

– Men pengesløseriet og endringane som er gjort, er ikkje berre Forsvaret sin feil. Forsvarspolitikken har vore prega av utydelege signal. Eg håpar dette kan betra seg og at politikarane kan vera meir eintydige og klare i dei langsiktige strategiane.

– Og Forsvaret i dag?

– Territorialforsvaret er svakt. Det verkar som om det meste er straumlinjeforma for internasjonale operasjonar. Men me skal ikkje gløyma naboen i aust og våre felles oljeinteresser. Russland har etter kvart betydeleg militære interesser i Nordområda. Når det er sagt, er eg imponert over den formidable innsatsen som blir gjort i Afghanistan. Det er berre så synd at det norske, sivile samfunnet får så lite informasjon frå operasjonane. Då eg nyleg var i Nederland, kunne eg leggja merke til at dei har ein heilt annan pressedekning av Afghanistan. Det er fleire nasjonar som er betre enn Noreg på dette området.

«DET ER ABSURD AT FREGATTEN SEGLAR UNDER EU-KOMMANDO»

– Kor i Forsvaret ligg hjarta ditt?

– Utvilsamt i Marinen. Det er ei interessant våpengrein som har rett blanding av teknologi og fritenkjande forsvarspolitikkk. Det er også dei som i størst grad rekrutterer til Marinejegerkommandoen, som eg synes er svært interessant. Det er den mest spennande spesialstyrken me har. Eg har forøvrig undervist ein del for kadettane ved Sjøkrigsskolen.

– Kva tenkjer du om piratjakta til KNM Fridtjof Nansen?

– Dei kjem heilt sikkert til å gjera ein utmerka innsats. Men det er absurd at fregatten seglar under EU-kommando, sidan me ikkje er medlemmer. Det er rett og slett rart. Og mandatet har skilnadar i høve FN og Nato. Eg trur ikkje det påverkar innsatsen til besetninga, men når det kjem til politikk burde det vore problematisk for våre folkevalde, seier professoren.

VIDAR HOPE vh@fofo.no

minneord

Vår kjære kollega og gode venn **Sven Antoni «Jompa» Kongsdal** ble alt for tidlig tatt fra oss 2. august i år, da han mistet livet i en motorsportulykke. Han ble 25 år. Sven Antoni vil bli husket som den profesjonelle, dyktige og skøyeraktige soldaten han var.

Han hadde stor arbeidslyst og vilje til å få jobben gjort, og noe av det som særpreget Sven Antoni, var måten han satte andre foran seg selv: «Så læng gutta har det bra, så har æ det bra!»

Sven Antoni ble født med en skiftnøkkel i hånda og var en kjemperessurs på mange områder, spesielt innen motor og kjøretøy.

Han har tjenestegjort i Hæren siden 2006 og har deltatt i internasjonale operasjoner, for konge og fedreland.

Våre tanker går til familie, kjæreste og andre pårørende. Takk for alt. Du vil bli dypt savnet.

Pansret Oppklaringstropp
Telemark bataljon

minneord

En av Norges mest bemerkelsesverdige jagerflyvere fra 2. verdenskrig, **Marius Eriksen**, er gått bort, 86 år gammel. I krigshistorien inntar han en helt spesiell plass.

Etter å ha vokst opp i Oslo og blant annet utmerket seg som alpinist, flyktet han fra Norge, både for å kjempe

månedens
brudepar

Foto: LENA SØRENSEN

Mats Randers (32) fra Narvik og **Åshild Eilifsen** (28) fra Gratangen ble viet i Årstein kirke 14. februar – i et fantastisk flott vintervær og med god stemning. Bryllupsfesten ble holdt på Foldvik brygge i Sør-Troms med 95 gjester, og bryllupsreisen gikk til Island. Det var søsteren til bruden som var årsak til at de to møttes i gymnastiden. Nå er Åshild lærer – på Setermoen barneskole, mens Mats er troppssjef i Panserbataljonen.

Noen som har giftet seg?

Send oss ditt brudebilde i e-post til desken@fofo.no eller brevpost merket «folk» til **F - Forsvarets forum, Oslo mil/Akershus, 0015 Oslo.**

Foto: ARNE FLAATEN

OM PERSONEN RØPER VI:

- SIDEMÅLSMANN
- GLAD GUT
- FAMILIEFAR

Løsningen sendes på e-post til konkurranser@fofo.no eller på postkort til **F • Forsvarets forum OSLO MIL/AKERSHUS, 0015 OSLO.**

Svarfrist: **18. september.**

En kjent person – enten fra kulturlivet, mediene, politikken eller idretten – er skjult bak en militær effekt. **Hvem?**

... og her en vinner som får ti Flax-lodd: **Ingunn Knævelsrud, Hundvåg**

Forrige oppgave:

Kjetil Rolness / Jens Pikenes

Det var i Forsvaret Kjetil Rolness begynte sin musikkariere.

– **Jeg var i ABC-troppen** på Hvalsmoen tidlig på 80-tallet, og i ledige stunder klimpret jeg på en kassegitar som jeg lånte på velferden. Troppens oppgave var å dusje og rengjøre soldater som var utsatt for radioaktivt nedfall eller kjemiske stridsmidler. Noe av det jeg husker med skrekkblandet fryd, var en demonstrasjon av napalm på medsoldater, forteller han.

Kjetil Rolness stilte som sitt alter ego Jens Pikenes i rollen som konferansier for Forsvarets Fyrverkerikonserert tidligere i sommer.

– Helt siden jeg hørte sangen «In the navy» har jeg hatt lyst til å verve meg til Marinen. Nå kunne jeg gjøre det uten å delta i sjøkrig. Så på mange måter var det en drøm som gikk i oppfyllelse, forteller han.

– Men på spørsmål om Forsvarets deltagelse i internasjonale operasjoner så svarer jeg diplomatisk; borte bra, men hjemme best.

SVEIN ARSTAD sa@fofo.no

Foto: ARNE FLAATEN

for Norges frihet og for å renvaske sin familie etter beskyldninger om å være tyskvennlige.

I Canada løy han på alderen ved å justere den fra 17 til 18 år for å komme inn på flyskolen i Little Norway. Som jagerflyver ved den norske 332 Skvadron fra mars 1942 markerte Eriksen seg som en ener i luften med flytypen Spitfire. Han sikret da også 332 Skvadronens første luftseier. Da han selv ble skutt ned og havnet i tysk

fangenskap 2. mai 1943, hadde han med sikkerhet skutt ned ni fiendtlige fly. Eriksen satt to år i fangenskap i fangeleiren Stalag Luft III.

Eriksen ble merket av krigen. Han søkte ofte ensomheten i naturen og holdt seg borte fra veteranmiljøet, men var alltid invitert til skvadronjubileer som selvskreven gjest. Hans siste møte med 332 Skvadronen var ved avdukingen av en Spitfire ved 331 og 332 Skvadron på Bodø flystasjon 19. juni 2007, der hans håndbevegelser viste at unggutten i ham var tilbake i luften. Marius Eriksen var dekorert med Krigskorset med sverd, vil alltid være et forbilde. Våre tanker går til hans familie som vi deler sorgen med.

Krigsveteraner, 332 Skvadron og Royal Air Forces Association Norge, Cato Guhnfeldt, generalmajor STEIN ERIK NODELAND, Generalinspektøren for Luftforsvaret

RYDDIG: Nyutnevnt ekspedisjonssjef Gisle Norheim.

Foto: CHRISTIAN NØRSTEBØ

mini-
portrett
Gisle Norheim

Valgte Vardø framfor Brussel

Den nye ekspedisjonssjefen valgte Vardø framfor Brussel da han avtjente verneplikten.

Gisle Norheim overtok i slutten av august som ekspedisjonssjef ved avdeling for personell og fellestjenester i Forsvarsdepartementet (FD). Han har vært nesten uavbrutt i Forsvarets tjeneste siden verneplikten ble gjennomført i Finnmark for 20 år siden.

– **Da jeg skulle** gjennomføre førstegangstjenesten, ble jeg bedt om å være sjåfør ved Militærmisjonen i Brussel. Men jeg syntes det var mer fristene å dra til andre enden av landet, så jeg søkte meg til radarstasjonen i Vardø som undervisningsassistent. Der ble jeg hovedtillitsvalgt for soldatene i Finnmark, så jeg fikk sett Nord-Norge i løpet av tjenesten, forteller 46-åringen.

Men med forholdsvis frie tøyler hadde den halvstuderte juristen en svært spennende periode i livet sitt. Siden har han spesialisert seg på arbeidsrett, og nå er han en av fire ekspedisjonssjefer i FD. I nærmere 20 år har han jobbet i ymse avdelinger i FD, sist som sjef for ledelsens sekretariat.

– Jeg har jo vært nestkommanderende for et par ekspedisjonssjefer tidligere, så jeg vet en del om

hva jobben går ut på. Det er et stort ansvar å jobbe i embetsverket opp mot den politiske arena, sier vossingen.

Men vossamål er det dårlig med. Så bor han da også på Majorstuen. På fritida er han gjerne å se på to hjul i Nordmarka:

– Det er en fantastisk måte å trene på når man er glad i natur. Jeg spinner også, og går på ski.

Ski blir det nok mer av på Norheim og samboeren når den nye hytta ved Norefjell står ferdig.

«DET ER ET STORT ANSVAR Å JOBBE I EMBETSVERKET OPP MOT DEN POLITISKE ARENA»

– *Dine medarbeidere sier du alltid er i godt humør, men Befalets Fellesorganisasjon beskrev deg en gang som myndig møteleder?*

– Jeg er i godt humør fordi jeg har det bra og liker liv og røre rundt meg. Og jeg husker beskrivelsen i forbindelse med Flo-forhandlingene i 2005, vi hadde en lang prosess med organisasjonene. Jeg håper jeg opptrådte både myndig og korrekt.

– *Og nå stiger lønna di mange hakk?*

– Jeg vet faktisk ennå ikke hva den blir, sier han.

TORBJØRN LØVLAND tl@fofo.no

minneord

Det var med sjokk og dyp sorg jeg mottok beskjeden om at **Thor Pedersen** brått ble revet bort fra oss i en

ulykke under riving av et naust ved Altevattn i Bardu 14. juli. Han ble 43 år gammel.

Thor var velferdsoffiser ved Setermoen leir og hadde i tillegg verv som områdesjef for Bardu- og Salangen HV-område. Thor startet sin tjeneste i Artilleribataljonen på Setermoen i 1987. Han har innehatt befalsstillinger blant annet i 6. divisjon og HV-16. Han startet sitt virke som velferdsoffiser i 1997.

Thor betydde mye for mange. Han var svært dyktig, serviceinstitt og engasjert i alt han foretok seg. Han ofret mye av sin tid og ga av seg selv med sitt personlige engasjement for å legge forholdene til rette slik at andre skulle ha en god opplevelse. Mannskapene i Setermoen leir visste alle hvem Thor var. Han opptrådte som en god veileder og engasjerte seg med glød og entusiasme.

Forsvarets endringer krevde også endring i velferdstjenesten.

Thor var i denne sammenheng en foregangsman. I tillegg til å ha mannskapene i sentrum, så han også viktigheten av å ivareta og utvikle tjenesten til de ansatte og deres familier. Dette ble senere en del av strategisk plan for utvikling av velferdstjenesten. «Se til Setermoen» ble brukt som uttrykk når andre skulle følge utviklingen.

Thor var svært omsorgsfull. Han brydde seg om det enkelte menneske. Å miste et slikt medmenneske vil sette dype spor. At Thor så brått skulle bli revet bort fra oss en fin sommerdag, er nærmest uvirkelig.

Thor etterlater seg kone og tre barn. Våre tanker og handlinger er nå hos hans nærmeste familie.

Thor vil bli dypt savnet. Vi takker ham for alt han har gjort for Forsvaret.

Yngve Johnsen
Oberstløytnant
Sjef RSF Base Troms - Finnmark

Skal Forsvaret være effektbasert, må soldatene være robuste og i god form. En sunn treningskultur bidrar til det.

Fysiske utfordringer

Det nye forsvaret har som mål å etablere en effektbasert militærmakt som skal håndtere ulike uforutsigbare operasjoner. Disse operasjonene skal fortsatt utføres av mennesker som må støtte seg på egen kompetanse, selvtillit, vinnervilje og evne til å styre sitt spenningsnivå. Det «kroppslige mennesket» må også sees i et utvidet samfunnsperspektiv. I dette bildet er Forsvaret siste «statlige instans» som kan påvirke aktivitetsvanene til unge kvinner og menn, og således gi samfunnet en betydelig «helsegevinst».

For å kunne ivareta soldatenes kompetansebehov og enkeltindividets helse og trivsel må tjenesteområdets utdanningsprogrammer innrettes etter to formål:

Utvikle robuste soldater samt påvirke til en varig aktiv livsstil.

Utvisomt et høyt ambisjonsnivå for et tjenesteområde som de siste årene nesten ikke har fått utdannet kompetente fagressurser (bortsett fra krigsskolene), ei heller avdelingsbefal med tilstrekkelig kompetanse til å kunne bidra med tilfredsstillende kvalitet i trening og utdanning. Dette er for så vidt gammelt nytt og som tillitsvalgte for de vernepliktige har gjentatt ved flere anledninger. Innføringen av fagområdet Kropp, Bevegelse og Energi (KBE), kunnskapsfaget innenfor tjenestefeltet Idrett og trening, ble fra fagmyndighetens side etablert med en klar målsetting om å sikre økt kvalitet og bidra til å utvikle robuste soldater. Med robusthet mener fagmyndigheten initiativ, handlekraft og selvstendighet er viktige egenskaper på linje med fysisk form. Dog synes dette å bli en langsiktig satsning som først vil treffe «innertier» når organisasjonen har fått tilført vesentlig flere fagressurser med tilfredsstillende kompetanse. Fagområdet har forøvrig et unikt potensial for å bidra i prosesser med mål om å utvikle samholdighet, bygge felles holdninger og verdier. Idrett som en miljøstimulerende aktivitet er

LIVSSTIL: Forsvaret er siste «statlige instans» som kan påvirke aktivitetsvanene til unge kvinner og menn, mener artikkelforfatteren.

Arkivfoto: PER THRANA

■ **Kronikker og leserbrev** sendes til desken@fofo.no

LENGDER:

Kronikk (to sider): 1400 ord

Kronikk (en side): 700 ord

Leserbrev (1/2 side): 400 ord

«Det påligger Statens Myndigheter at lægge Forholdene til Rette for en aaben og oplyst offentlig Samtale.» Fra § 100 i Grunnloven

således et svært aktuelt virkemiddel i internasjonale operasjoner.

Forskning og erfaring viser at godt sammensveide og høyt presterende grupper/lag har lang fartstid, liten utskiftning av personellet og fokus på variert og realistisk trening. Trenings- og støtteapparatet bør derfor innrettes slik at disse bidrar til å sikre høy treningsstandard med tanke på samtrening, samtidig som man klarer å ivareta enkeltindividet på en god måte. Idrettsoffiserens arbeidsoppgaver ved operative enheter bør derfor primært innrettes mot den daglige trening hvor det fysiske element er til stede. En fagutdannet spesialist med ansvar for å følge opp ulike kategorier personell er imidlertid langt fra nok. Våre offiserer og avdelingsbefal må derfor gis solid kompetanse om menneskets muligheter og begrensninger relatert til fysiske belastninger. Krigsskolene gjør i dag en meget solid jobb med kadettene, men skal avdelingsbefalet være solide «trenere», må disse også følges opp med kurs og utdanning. Avdelingssjefene må derfor investere i kompetansebygging for å sikre miljøer som stimulerer og motiverer til kvalitet i treningsarbeidet. Kystjegerkommandoen har tatt denne utfordringen på alvor og etablert en egen dedikert trener til sine operatører.

Foruten økt kompetanse i linjen vil fleksible og relevante anlegg være avgjørende for å få tilrettelagt motiverende trening med høy kvalitet. Nyere forskning viser også at den oppvoksende generasjon vil være mer løsrivet fra tradisjonelle og kulturelle mønstre, så fremtidens soldater vil forvente at Forsvaret tilrettelegger et mangfold av aktiviteter. Vår berikende natur vil fortsatt være en motivasjonskilde for bevegelse til fots eller på ski, men for å kunne motivere mangfoldet trengs permanente idrettsanlegg ved hver driftsenhet. Anleggene skal ha sin basis i lokale initiativ, foruten å ha en bred trenings- og helsemessig effekt, bør fasilitetene gi rom for å være en viktig sosial møteplass.

Ved skoler og operative avdelinger bør fysisk aktivitet og konkurranseaspektet utnyttes til å trene både lagånd, lederskap, vilje og evne til å prestere og mestre. Konkurransedretten har i så måte en naturlig plass i Forsvaret og den bør oppmuntres og stimuleres på alle nivåer. Konkurransene skal som kjent ikke være treningens mål alene, men et middel eller delmål i en langsiktig treningsprosess. Det bør imidlertid ikke være noen motsetning mellom bredde tiltakene for å få med alle og det å legge forholdene til rette for våre beste soldater. Hovedintensjonen

«FREMTIDENS SOLDATER VIL FORVENTE AT FORSVARET TILRETTELEGGER ET MANGFOLD AV AKTIVITETER»

med våre militære landslag er internasjonal anerkjennelse, styrking av vår kulturelle forståelse og være bidragsyter til økt internasjonalt samarbeid. Landslagsutøvere, trenere og ledere er også ressurspersoner som kan fungere som rådgivere med tanke på trening og prestasjonsutvikling på spesifikke områder, som for eksempel skyting. Delelementer fra militær toppidrett, som har synergi og overføringsverdi til operativ virksomhet, bør således kunne utnyttes bedre i trenings- og utdanningsløpet til soldater og befal.

Treningskulturansvaret ligger utvilsomt hos avdelingssjefene med hensyn til både kompetanse og fagressurser, prioritering av tid til trening i utdanningsprogrammene samt tilrettelegging gjennom motiverende aktivitetstilbud og gode anlegg. Forsvarets ledelse og avdelingssjefenes prioritering av tjenesteområdet vil således bli avgjørende for våre soldaters ferdigheter, grunnlaget for gode treningsvaner og aktiv livsstil.

Steinar Høgseth
Oberstløytnant og sjef ved Norges
idrettshøgskole/ Forsvarets institutt

Vi må gå fra seks- til nimaneders rotasjoner av styrkene i operasjoner utenlands, skriver artikkelforfatteren.

Tid for nytenkning

En av de største utfordringene for sjefen for International Security Assistance Force (ISAF) er mangelen på kontinuitet blant personellet i styrkene han er tildelt. De fleste nasjoner roterer styrkene sine hver fjerde til sjettede måned, både i hovedkvarterene og i styrkestrukturen.

I ISAFs hovedkvarter står nå offiserer på oberstnivå i ni måneder, og for generalene er det minimum 12 måneders tjeneste for å motvirke de uheldige sidene ved hyppige rotasjoner.

Norges ISAF-engasjement er basert på at personellet roterer hver sjettede måned. Noen offiserer står lengre, og vi har hatt avdelinger med individuelle rotasjonsordninger ned til seks uker.

Lengre tid mellom rotasjonene vil forbedre det operative bidraget betydelig - for alle nivåer - i tillegg til det positive bidraget det gir for troverdighet i et afghansk samfunn hvor tillit og personlige relasjoner er svært viktig.

Hæren, som er hovedleverandør av styrker og personell til ISAF, har nylig lagt opp til en endret modell for utenlandstjeneste, i erkjennelsen av at styrkene trenger lengre misjonsspesifikk trening før overføring til Afghanistan. Med unntak av Telemark bataljon betyr dette at vi rekrutterer til seks måneders tjeneste i ISAF, gjennom 12 måneders førstegangstjeneste og seks måneder med misjonsspesifikk trening.

Det er åpenbart en kostbar forberedelsesfase.

Seks-månders-rotasjonene passet godt med seks-måneders-mandatene i FN-operasjonene for 20 år siden, men tiden er nå moden for å revurdere dette mønsteret og gå til ni måneders rotasjoner som generell regel. Økt operativ effekt, reduserte trenings- og driftskostnader, sjeldnere deployeringer for personellet og økt internasjonal anerkjennelse teller på den positive siden - og dette må veies opp mot lengre fravær ved hver rotasjon. Det er trolig en akseptabel pris å betale for å forbedre måloppnåelsen i operasjonsområdet og derved bidra til å kunne avslutte oppdraget tidligere. Seks-måneders-rotasjoner til internasjonal tjeneste er overmodent for endring.

Kjell-Ove Orderud Skare
Generalmajor
Allied Command Transformation, Norfolk, USA

LENGRE TJENESTE: Artikkelforfatteren mener Forsvaret må utvide rotasjonene, fra seks til ni måneder.

Foto: CHRISTIAN NØRSTEBØ

meninger

leserbrev

Har forsvarspolitikken noen avgjørende betydning for din stemme ved stortingsvalget?

Hva mener nettleserne?

Vi spurte leserne på www.fofo.no:

Til en viss grad: 46 prosent

I høyeste grad: 39 prosent

Det har ingen betydning: 8 prosent

Ingunn Amundsen (37), økonomisk rådgiver i Porsanger:

Jo, det har det selvfølgelig i en forsvarskommune som vår. Det er snakk om en langsiktig og helhetlig strategi, det ligger jo en grunntanke bak som det tar mer enn fire år å lage. Og litt betyr det nok også hvor man jobber.

Ronny Nilsen (43), major Andøya:

Ja, det har det. Det går på hvilke prioriteringer de forskjellige partiene gjør, om deres budskap virker fornuftige og er til å kjenne igjen. Jeg har alltid stemt, men innrømmer at det har vært små forskjeller på de siste to regjeringene.

svar skyldig

■ Er det ting som skjer i Forsvaret som du ikke forstår, eller som du synes er urettferdig? Går du rundt med spørsmål om Forsvaret som du ikke får skikkelig svar på? «Svar skyldig» er spalten for deg som har et kritisk blikk på Forsvaret.

■ **Alle som sender inn spørsmål, får tilsendt F-flasken!**

Vi garanterer at du får svar, selv om ikke alle svarene kommer på trykk. Vi forbeholder oss retten til å forkorte spørsmål og svar. Send en e-post til desken@fofo.no eller skriv til **F** - Forsvarets forum, Oslo mil/Akershus, 0015 Oslo. Merk konvolutten «Svar skyldig».

TIL: Orlogskaptein Tommy Olsen, styringsseksjonen Økonomi- og styringsavdelingen i Forsvarsstaben.

FRA: «Undrende ansatt»

SPØRSMÅL:

Hva er argumentasjonen for at grunnlønnen til Hærens ansatte som arbeider i styrkeproduksjon av vernepliktige, blir betalt av hjemmeavdeling når den ansatte reiser ut i internasjonale operasjoner?

SVAR: I Forsvaret utgiftsføres merutgifter ved operasjoner i utlandet på statsbudsjettets kapittel 1792. For personell som er ansatt i Forsvaret regnes ikke regulativlønnen som en slik merutgift. Det er kun personell som rekrutteres til operasjoner i utlandet fra det sivile eller andre etater under Forsvarsdepartementet som regnes som en merutgift for Forsvaret. For mer utfyllende detaljer vises det til bestemmelsene for budsjettering og utgiftsføring på kapittel 1792 – norske styrker i utlandet. Bestemmelsene er lagt ut på intranettsiden til Forsvarets oversikt over bestemmelser, instruksjer og direktiver (FOBID).

Forsvarets broderte navnestriper bestiller du her:

www.navnestriper.no

**Anders Stalsberg (21),
menig Bardufoss:**

Jeg har ikke tenkt over det. Jeg tror jeg kommer til å stemme, eller forhåndsstemme. Men

er ikke veldig politisk engasjert. Foreløpig vet jeg ikke hvilket parti som bør få min stemme.

**Vetle Fosse (19),
menig, HV-U,
Kristiansand:**

Ja. Det finnes noen områder, for eksempel skole, som jeg

legger mer vekt på enn forsvarspolitikken, men den er høyt oppe på min liste. Jeg satser på en videre karriere i Forsvaret og har da lyst til at det skal være en god arbeidsplass.

**Morten André Rødland
(28), løytnant, HV,
Kristiansand:**

Nei. Fordi jeg mener det er andre ting som betyr mer. Jeg har nettopp

fått barn, og det kommer først. Så jeg vil velge parti ut ifra hvem som vil gi mest til de små og svake i samfunnet, og da blir skole og helse viktigst.

GODWILL: Når Heimevernet hjelper til på Landsskytterstevnet, gir det Forsvaret både respekt og goodwill, mener innsenderen. Foto: CHRISTIAN NØRSTEBØ

En HV-oppgave?

I F for juli/ august 2009 stiller prosjektoffiser i HV-07, Børre Jacobsen, blant annet spørsmål om Heimevernets støtte til gjennomføring av Landsskytterstevnet er riktig ressursbruk. Videre skriver han: «Hva er det som gjør at Det frivillige skyttervesen (DFS) er i en særstilling i forhold til andre idrettsarrangementer?» Jeg skal prøve å svare på dette spørsmålet.

DFS står i en særstilling fordi det er den eneste idrettsorganisasjon som er opprettet av Stortinget for å støtte Forsvaret. Stortingets vedtak om opprettelsen trådte i kraft 1. juli 1893. Begrunnelsen for vedtaket var blant annet at myndighetene ønsket bedre kontroll og styring med den statsstøtte skytterlagene hadde mottatt helt siden 1863. Formålet fra Stortingets side var at skyttersaken skulle bli en forskole for Hærens rekrutter i enkeltmannsskyting, og at allerede utskrevne mannskaper skulle kunne vedlikeholde sin skytteferdighet (formålsparagrafen). Etter et nytt stortingsvedtak fikk DFS i 1911 en ny og mer vidtfaunende formålsparagraf som fortsatt gjelder, og som det er viktig å kjenne: «Det frivillige Skyttervesens mål er å fremme praktisk skytteferdighet innen det norske folk og derved dyktiggjøre det for landets forsvar.»

Fra 1. januar 1914 ble DFS, etter vedtak i Stortinget, en del av landforsvaret. Under 1. verdenskrig satte DFS opp skytterlagstropper for lokale vakt- og sikringsoppdrag – ikke ulikt HVs oppgaver i dag. Skytterne trener og konkurrerer hele året på lokale skytebaner over hele landet. Mens andre idrettsorganisasjoner har sine årlige mesterskap, har DFS sitt Landsskytterstevne med flere tusen deltakere. Der kåres årets skytterkonge/skytterdronning. Betydningen av Landsskytterstevnet som inspirasjon for skytterne er vanskelig å måle, men det er ingen tvil om at den måte Forsvarets støtte alltid har vært gjennomført på, skaper både respekt og goodwill for Forsvaret.

Jeg forstår godt de betenkeligheter Børre Jacobsen gir uttrykk for i den, forhåpentlig, unntakssituasjon Forsvaret – og kanskje spesielt HV – dessverre befinner seg i for tiden. Likevel, DFS er en spesiell idrettsorganisasjon med et spesielt formål vedtatt av Stortinget. Forsvaret har alltid hatt, og vil i overskuelig fremtid ha behov for gode skyttere. Skyttersak er forsvarssak. Hvis Forsvarets støtte til Landsskytterstevnet skal evalueres, er det derfor gode grunner til at spørsmålet ikke blir om, men hvordan støtten best kan ytes.

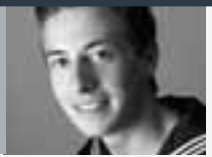
Bjørn F. Frantzen (p)
Generalmajor i Hæren til 1987

Tillitsmannsordningen i Forsvaret

Lasse Fornes

Landstillingsvalgt i Vernepliktsrådet

**meniges
mening**

Annerledes i Forsvaret

Forsvaret ønsker å være en organisasjon med rom for alle typer mennesker. Det er bred enighet om at respekt for våre kolleger og medsoldater er en selvfølge og en forutsetning for å kunne jobbe godt sammen. Forsvaret har gjort mye – og gjør fremdeles mye – for at mindretallsgrupper i organisasjonen skal føle aksept og tilhørighet. Men som Tillitsmannsordningen (TMO) har tatt til orde for tidligere: Det er fortsatt en del felt hvor vi i Forsvaret har et stort forbedringspotensial. Da spesielt gjelder dette holdninger ovenfor personer med en annen seksuell legning.

Det viser seg dessverre altfor ofte at holdninger på alle plan i hele organisasjonen gjør det vanskelig å være annerledes. Ofte er det ikke det vi sier som er problemet, men de tingene vi tar for gitt som skaper utfordringer for dem som føler seg annerledes. Dette gjør at mange homofile, lesbiske, bifile eller transsexuelle personer ønsker å slippe unna førstegangstjenesten eller verneplikten, eller føler det vanskelig og vegrer seg for å stå frem og være seg selv når de er inne.

«**DET BURDE
VÆRE EN
SELVFØLGE
AT KOMMUNI-
KASJON I
FORSVARET
BYGGER PÅ
RESPEKT OG
MENNESKE-
VERD**»

Forsvaret har et stort ansvar for at personellet som er inne til førstegangstjeneste, føler seg akseptert for den de er, uavhengig av seksuell legning. For mange er dette en tid hvor man blir trykk på seg selv og ikke minst blir kjent med nye mennesker. Det er derfor synd at flere norske ungdommer vegrer seg mot et år i grønt, av redsel for å bli hengt for den de er. Mye av årsaken må nok skyldes kulturen ved en del av Forsvarets tjenestesteder. Det er en kjent sak at det er en del upassende ordbruk ute og går. Vi i TMO syns dette er svært synd. Det burde være en selvfølge at kommunikasjon i Forsvaret bygger på respekt og menneskeverd.

Det er ikke bare i Norge vi trenger et oppgjør med våre holdninger. Våre samarbeidsland i Nato har også satt behandlingen av homofilt personell på agendaen. Tidligere i år var Vernepliktsrådet representert på et seminar i Nederland hvor det ble utvekslet erfaringer for hvordan man skal håndtere utfordringen med holdninger ovenfor homofilt personell. Det er flott å se at dette endelig blir tatt på alvor i et så bredt omfang.

Årets soldataksjon vil sette fokus på holdninger blant Forsvarets personell og steder vi har et forbedringspotensial. Vi er alle kolleger, vi må kunne ta vare på hverandre og Forsvaret må vise også utad at vi er til for alle. Forsvaret er til for å verne om Norge, det norske folk og norske interesser. Da må vi også klare å verne om våre egne soldater.

**FARYAB I BRANN-
DRAKTER:** Guttene
gjør seg klar til kamp
på Ekebergsletta i
Oslo. Brann-draktene
har de fått i gave av
bergensklubben.

Foto: CHRISTIAN NØRSTEBØ

GRØNN GLEDE

Disse afghanske guttene hadde
aldri før spilt fotball på gress.
Så ble de fløyet til Norway Cup.

– **Hjemme i Meymaneh** spiller vi fotball hver dag før skolen begynner. Men da spiller vi bare på åpne plasser med hard jord og sand, forteller Homayon (14).

Han spiller midtbane. 17 spillere, fire ledere og en tolk ble fløyet til Norge av Forsvarsdepartementet.

– Det er fantastisk å få være en del av Norway Cup! Jeg har aldri spilt på gress før. Det er vanskelig, men jeg ble fort vant til det, sier Shafi (13), som er spiss.

– Jeg hørte på lokalradioen i Meymaneh at det skulle tas ut spillere til et fotballag for gutter under 14 år. Vi stilte opp på noen tester, og så kom jeg med i Faryab United, sier midtbanespiller Homayon (14).

Grønne Norge. Homayon og Shafi går på skole seks dager i uken, fredag har de fri.

– På fritiden er det ikke mye annet enn fotball vi kan finne på. Vi går ikke ut og leker med venner, for det er ingen steder vi kan dra. Vi har ikke grøn-

ne parker som dere har i Norge, og det finnes ikke kino og sånt, sier de.

Guttene kan fortelle at de ofte møter norske soldater med våpen på gata i Meymaneh:

– Men det er ikke skummelt. Når vi ser dem, er de ute på patrulje eller for å handle i butikkene. De stopper gjerne, håndhilser og slår av en prat. De spør om vi føler oss trygge, hva vi lærer om på skolen og om fritiden, sier Shafi.

Og de virker tilfredse med at de utenlandske styrkene er på plass i hjembyen deres. De kan huske tiden da Taliban dominerte:

– Før var det borgerkrig, og det var vanskelig å leve i slike tilstander. Nå tar de utenlandske troppene vare på sikkerheten vår. Det blir bygd flere skoler, det er elektrisitet 24 timer i døgnet og vi får asfalt på veiene. Det kommer også nye ting som vi trenger, for eksempel PC, forteller Homayon.

Samarbeid. For å sette sammen fotballaget har Forsvaret samarbeidet

↑ **MÅLJEGERE:** 14-åringen Homayon (t.v) og Shafi (13) spiller ut både forsvar og keeper. Men denne gangen var det offside.

Foto: CHRISTIAN NØRSTEBØ

med den afghanske olympiske komité, guvernøren i Faryab samt med lokale trenere.

Forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen var selv tilskuer på en av de innledende kampene. Det bidro til å gi guttene ekstra motivasjon, og de knuste motstanderen med 7–0.

– Jeg hilste på dem sist da jeg var i Afghanistan i april i år, og det er veldig gøy å se at alt ordnet seg og at de er på Norway Cup, sier hun.

– Norway Cup har jo som konsept at

barn fra ulike land skal være sammen med hverandre, og forstå hverandre. Mange nordmenn har jo etter hvert fått et forhold til Afghanistan, hvert år er det 1000–1500 som drar ned dit. Jeg tror det er positivt for norske barn å treffe afghanere, og motsatt, sier forsvarsmi- nisteren.

Ikke bare fotball. I dagene før Norway Cup bodde det afghanske laget i Rena leir. Her møtte de sin nye vennskaps- klubb, Høybråten og Stovner. Det ble arrangert felles treninger og vennskaps- kamper. Orlogskaptein Jan Erik Moe var en av dem som hadde ansvaret for oppholdet til Faryab United. Han fortel- ler at oppholdet ikke bare inneholdt fotball:

– Vi dro blant annet på båttur i Oslofjorden og på Tusenfyrd. Også invi- tertene den afghanske ambassaden oss på middag, sier han.

Men for Shafi er det fotballen han kommer til å huske best:

– Mitt største minne fra turen er nok det å få spille på gress!

CHRISTIAN NØRSTEBØ cn@fofo.no

Kristoffer Arena

8. juli ble en helt ny ballbinge åpnet i den norske lei- ren i Meymaneh. Denne skal være Afghanistans eneste kunstgressbane. Den har fått navnet Kristoffer Arena, oppkalt etter soldaten Kristoffer Sørli Jørgensen som ble drept av en veibombe i 2007. Det var tidligere lands- lagskeeper Erik Thorstvedt som åpnet banen. Åpnings- kampen var mellom norske soldater og Faryab United.

– Det var en stor opplevelse. Jeg fikk sett guttene i aksjon og ga dem noen treningstips, sier Thorstvedt.

De to siste ukene før avreise til Norway Cup fikk Faryab United trene i den nyåpnede ballbingen. Thorstvedt fikk også med seg en av kampene til Faryab United på Norway Cup:

– Noen av disse spillerne er jo så kjappe at ingen an- dre henger med! Gutta virker seriøse og har fullt fokus på fotballen, og det er bra, sa Thorstvedt fra sidelinjen.

FOTO: CHRISTIAN NØRSTEBØ

helse & kosthald

Månadens tips

■ Helse- og treningsterapeut **TORUNN HAMMERSLAND** er tidlegare verdsmeister i marinefemkamp.

Er kaffi farleg no?

Eg fekk nyleg høyre av ein kollega på jobben at kaffi var usunt for blo- det. Dette skremde meg litt, då eg drikk fire-fem koppar kaffi dagleg. Stemmer dette? I så tilfelle: kva er det eigentleg som er farleg? Annbjørg

Hei Annbjørg!

Det du har fått høyre om er den ne- gative effekten kokekaffi, espresso og presskannekaffi har. Denne kaf- fen inneheld stoff ved namna kafe- stol og kahweol, som er dei mest kolesterolaukande stoffa vi kjenner til. Kolesterol vert delt opp i «det gode» og «det dårlege» kolestero- let, der høg konsentrasjon av det dårlege kolesterolet i blodbana over tid kan føre til avleirningar i blodå- rene og i verste fall hjarte- og kar- sjukdomar. Drikk ein kokekaffe dag- leg, vil dette ha ein negativ effekt på kolesterolet i form av at det dår- lege kolesterolet aukar. Pulver- og filterkaffe vil derimot ikkje ha nega- tiv påverknad på kolesterolet.

Drikk du filterkaffe vert det anbefalt å avgrensa inntaket til maksimalt seks koppar dagleg. Negative effek- tar i høve til hjarte- og karsjukdo- mar er ikkje blitt påvist ved eit mo- derat inntak av filterkaffi dagleg. Hugs derimot at koffein er vassdri- vande og krev at du drikk tilstrekke- leg vatn i tillegg til kaffekoppen.

Helsing Torunn

Forsvarets fyrverkerikonsserter er en opplevelse med smell.

I en skråning ned mot Oslofjorden sitter solbrune og forventningsfulle vestfoldinger. For 18. året på rad trekker Forsvarets fyrverkerikonsert flere tusen mennesker til Karljohansvern i Horten. De er kommet for å se Wenche Myhre og Marinens musikkorps. Men ikke minst også for det spektakulære fyrverkeriet som akkompagnerer musikken.

Entusiasme. Foran scenen ligger Kjell Hanshaugen (60). Han kobler de siste ledningene som fører fra scenen til fyrverkeribatteriet. Bak ham har artistene en siste gjennomkjøring før konserten begynner om tre timer. Metervis med ledninger i alle regnbuens farger ligger på bakken.

– Men jeg har full kontroll, konstaterer Hanshaugen, mens han skjøter den siste ledningen med teip.

Selve fyrverkeridelen av konserten varer i knapt 15 minutter. Men bak det spektakulære showet ligger det uker med forberedelser og timevis med intensiv rigging i 30 graders varme. Bak scenen står fyrverkeriet klart til avfyring.

– Denne kommer til å få pulsen til å slå hos publikum, lover Kjell Hanshaugen, og trekker opp en svær luftbombe fra et utskyttningsrør.

Den veier i overkant av tre kilo og er fullpakket av eksplosiver. Dette er en jobb som virkelig vekker entusiasmen i deg, slår han fast.

Kunstform. Forsvarets fyrverkerikonsert har blitt et høydepunkt for mange musikkinteresserte. I samarbeid med Kongelige Norske Marines Musikkorps har kjente artister i flere år lokket tusenvis av mennesker til Horten og Oscarsborg i slutten av juni. I den forbindelse har Forsvaret leid inn pyrotekniker Kjell Hanshaugen. Han har med seg fyrverkeri som skal

få publikum til å hyle av fryd. Det fargesprakende showet er tilpasset musikkstykket «Music for The Royal Fireworks» av Georg Friderich Handel.

– Når jeg komponerer fyrverkeri, så danner jeg meg bilder av hvilke effekter og farger som passer til musikken. Dette kan være en vanskelig prosess og iblant har det gått flere uker før jeg er fornøyd med resultatet. Man er nødt til å være i det kreative hjørnet når du driver med dette. Det er i aller høyeste grad en kunstform, konstaterer Hanshaugen.

Kjennes på kroppen. Klokken er blitt åtte på kvelden, og alles øyne er rettet mot scenen. På fjorden har det samlet seg småbåter fulle av folk

↑ SPEKTAKULÆRT: Tonene fra Marinens musikkorps blander seg med drønnene fra fyrverkeriet.

som vil få med seg fyrverkeriet. Og konserten starter bokstavelig talt med et smell.

Flere dype drønn som kjennes langt nede i magen før konfettien spruter opp foran scenen. Hundrevis av ivrige hender strekker seg etter de glitrende papirbitene som flyter lekende på vinden. Folk ser forventningsfullt i retning fyrverkeribatteriene. Men den spektakulære finalen må vente til sola har krøpet ned bak horisonten. Før den tid blir det allsang. Wenche Myhre og Jens Pikenes skal sjarmere både forsvarsministeren og publikum.

Adrenalinkick. Noen timer tidligere sitter musikkfyrverker Stig-Erik Wessel (41) på gresset og kikker ut mot Oslofjorden som er badet i et gyl-

Konsert med KNALL

lent skjær av den synkende sola. Han har nervene under kontroll, forsikrer han, og ser uforskammet uanfektet ut bare noen timer før han skal opptre foran tusenvis av mennesker.

– Det er egentlig fele som er mitt hovedinstrument og jeg spiller vanligvis mye folkemusikk. Men det er et stort spenn mellom reinlender og dette, ler han.

Karrieren som musikkfyrverker startet med fyrverkerisalg i romjula for mange år siden. Slik ble han kjent med Kjell Hanshaugen. Da firmaet Pyro-Tech ble hyret inn av Forsvaret, fikk Stig-Erik jobben som avfyringsansvarlig.

– Jeg har jo utvilsomt det kuleste instrumentet av alle på scenen, slår han fast.

SISTE SJEKK:
Pyrotekniker Kjell Hanshaugen undersøker ledningene noen timer før konserten.

Instrumentet det er snakk om er en liten boks med en knapp som sender opp fyrverkeriet. Men det er mer komplisert enn det høres ut som. Forberedelsen til konserten begynner over to uker før konserten.

– Jeg hører på stykket jeg skal fremføre nesten over alt. I bilen, hjemme og på hytta. Det har blitt mange sene nattetimer foran notene, innrømmer han. Wessels utfordring er å få fyrverkeriet til å harmonere med musikken.

– Jeg må være litt i forkant slik at fyrverkeriet eksploderer samtidig med paukeslagene. Men det er et enormt adrenalinkick å sitte på scenen og høre 8000 mennesker gispe samtidig. Det er sjelden jeg får sove natta etter en forestilling, forteller han.

Grand finale. Det har blitt skumring, og klokka nærmer seg midnatt. Sola er gått ned bak scenen, og publikum trekker på seg varme gensere. Det er klart for kveldens høydepunkt. På scenen er Stig-Erik Wessel klar.

«DET ER ET STORT SPENN
MELLOM REINLENDER OG
DETTE» STIG-ERIK WESSEL

Han beveger kroppen i takt med musikken og er helt oppslukt av notene. Ett trykk på knappen og to fontener av røde flammer slår opp foran scenen. Flere trykk og det knatrer og spraker når et batteri spyr ut fyrverkeri i vifteform som skifter fra grønt til blått. Det hele avsluttes med et crescendo av lys, lyd og røyk. Publikum sitter med åpen munn og stirrer mens det freser og smeller så man nesten kjenner tennene klapper i munnen.

Oscarsborg neste. – Jeg synes dette er riktig bruk av eksplosiver. Fyrverkeri og Forsvaret har jo tross alt en felles historie. Dessuten tror jeg folk blir snillere av fyrverkeri, sier Hanshaugen smilende.

Om man blir et bedre menneske av fyrverkeri, er ikke vitenskapelig bevist, men publikum er uansett tydelig begeistret. Kruttøyken ligger tjukk foran scenen når Stig-Erik Wessel bukker til publikum og tar en liten seiersdans. Nå gjenstår rydding til langt på natt før hele prosessen gjentas på Oscarsborg dagen etter.

SVEIN ARSTAD sa@fofo.no
Foto: ARNE FLAATEN

The Hurt Locker
Actionthriller
Regi: Kathryn Bigelow
Manus: Mark Boal
2t 12min

Eksplosivt fra Irak

omtale
film

«**The Hurt Locker**» er rett nok filmet i Jordan på grunn av den ustabile situasjonen i Irak,

men handlingen er likevel satt til Bagdads gater. I filmen følger vi de amerikanske bombeekspertene i Bravo-laget som har spesialisert seg på å desarmere IED-er - veibomber. Alt fra plastikkposer til biler og menneskekropper kan skjule en dødelig last, og hvert enkelt -knipetak kan utgjøre forskjellen mellom liv og død. I tillegg til en fiendtlig innstilt lokalbefolkning setter det tydelige spor blant de amerikanske soldatene.

Nedteilingen til neste kontingent overtar setter nervene i høyspenn, og dødsangsten kryper stadig nærmere. Krig er ikke gøy, noe som ettertrykkelig blir bevist her. Regissør Kathryn Bigelow og de relativt ukjente skuespillerne, med Jeremy Renner som bombeekspert nummer én, gjør en god figur med å skildre en klaustrofobisk stemning gjennom hele filmen. «The Hurt Locker» har et dokumentarisk preg, både ved kameraføringen og ved dialogen mellom soldatene. Likevel er filmen ikke et politisk innslag i debatten for eller i mot Irak-krigen. Det er derimot en dokumentasjon på utfordringene de amerikanske styrkene står overfor, både på et mellommenneskelig og personlig plan. Krigen sitter i lenge etter at du er hjemme. «The Hurt Locker» er vel verdt et besøk. Filmen har premiere i september.

ØYVIND FØRLAND OLSEN
of@fofo.no

Vinner av reisekonkurransen i nr 7/8:

Kathrine Røstgaard, Bodø.
Riktig svar:
1. Makedonia, 2. Ohridsjøen, 3. Skopsko, 4. Albania, Bulgaria, Hellas og Serbia, 5. Pella

Skriver bok om HV-18. Pensjonert major Trygve Andersen (77) har fått jobben med å skrive den 62 år lange historien til HV-18, som nå er nedlagt. Det blir den fjerde militærhistoriske boken for Alta-mannen.

– Det er interessant å sette seg inn i dette materialet. Jeg har aldri tjenestegjort i HV og må nok gjøre noen runder i arkivene i Tromsø og Oslo for å finne interessant materiale. En del kilder har jeg allerede intervjuet, men jeg savner bilder fra de første årene etter 1947. Boka blir på rundt 200 sider og krever mellom ett og to årsverk, så jeg er nok ikke ferdig før neste høst, sier Andersen, som jobber på pensjonistvilkår.

Han har tidligere skrevet historien til Finnmarks landforsvar, Alta bataljon og Varanger bataljon. (tl)

HV-HISTORIE: Hobby-forfatter Trygve Andersen skriver om HV-18. Foto: TORBJØRN LØVLAND

MATINÉ: Det var god oppslutning fra veteraner etter 2. verdenskrig under boklanseringen i Oslo. Luftforsvarets musikkorps under ledelse av Ole Edvard Antonsen bidro under seansen i det store kinolokalet.

Flyhistorie for ettertiden

De første bindene i et bokverk om de to Spitfire-jagerskvadronene i England under 2. verdenskrig fikk en storslått lansering i Oslo.

Luftforsvaret, med generalinspektør Stein Erik Nodeland i spissen, bidro 18. august til at forfatter Cato Guhnfeldt kunne samle blant andre gjenlevende veteraner fra skvadronene til en slags minnestund i Colosseum kino.

Tapstall. – Spitfire Saga er et historisk kildeverk som skal komme ut i fem eller seks bind. Bøkene vil være av interesse for både entusiaster, historikere, skoler og folk i Forsvaret, fortalte Guhnfeldt. Han har ikke hatt spesielle målgrupper i tankene, men ville lage et komplett kildeverk for ettertiden. For ham har det vært et poeng å nedtegne veteranenes egne historier. Den første flygeren intervjuet han allerede i 1986, den siste så sent som tett opp til deadline.

– Det som overrasket meg da jeg fikk oversikt over innholdet, var de store tapstallene blant flygerne – ikke bare i kamp, men under treningstokter.

De to første bindene er kompakte med tette tekstsider og med i alt 900 illustrasjoner.

Veteraner. Forfatteren selv mener historieverket er blitt etterrettelig. Først og fremst fordi han har latt mer enn 100 krigsveteraner fortelle sin egen historie, ofte med støtte fra notater fra krigsårene. Samtidig har Guhnfeldt vært nøye med å kryss-sjekke opplysninger.

– Jeg har også kunnet benytte utenlandsk forskning i dette arbeidet. Det har gjort det mulig for eksempel å si hvilken nordmann som skjøt ned et bestemt tysk fly.

Blant veteranene i Colosseum kino var general-løytnant Wilhelm Mohr, fra 1942 sjef for 332-skvadronen – senere også generalinspektør for Luftforsvaret. Han betegner Spitfire-flyene som instrumenter og beskriver dem som svært vakre.

– Det går an å bli forelsket i en slik maskin, fortalte han, men la ikke skjul på at tjenesten kunne være en påkjenning – ikke minst med tapene av kamerater.

– Vi var en gjeng, men livet måtte gå videre. Følelsene var ikke noe vi snakket om.

JAHN RØNNE jr@fofo.no
Foto: CHRISTIAN NØRSTEBØ

Språktips:

Tema: Adjektiv eller adverb

EKSEMPEL:

Hun tok sterkt avstand fra forsvarssjefens forslag.

FORKLARING: Det er graden av å ta man her beskriver; det er ikke en beskrivelse av avstanden. Altså blir det feil å si at hun tar sterk (eller skarp) avstand. (For hvor sterk kan en avstand bli?) Adverbet ender på «t». I noen tilfeller vil et ord kunne fremstå både som adverb og adjektiv - der det bare blir en nyanseforskjell i

betydningen. Her gjelder det ordet «endelig»: «Det er ikke endelig (adverb) tatt stilling», fokus på tidsaspektet - man har ikke avsluttet vurderingen helt. «Det er ikke tatt endelig (adjektiv) stilling»; fokus på stilling/beslutning - der en sak kan bli tatt opp igjen.

språket

Velkommen til språkspalten i F. Har du forslag til innhold - send e-post til jr@fofo.no

Kamp mot statlig tåkeprat

Det tåkepratet man ofte finner i veiledninger, brev og skjemaer fra et statsorgan skal bekjempes. Gode resultater kan ende med en utmerkelse.

Men Forsvaret måtte se langt etter å bli tildelt den aller første Statens klarsprakspris. Forklaringen er enkel; ingen hadde nominert den uniformsdominerte etaten.

– Nei, Forsvaret var ikke meldt på som aktuell kandidat i år, bekrefter rådgiver Torunn Reksten (bildet) i Språkrådet.

Den aller første prisen ble delt ut i august og gikk til Lånekassen.

– Det er lov for en etat eller avdeling selv å melde seg på i konkurransen, men da skal man vise at man har gjennomført språkforbedrings tiltak med gode resultater, sier hun, og forklarer at søknadsfristen for å bli nominert i år gikk ut i mai.

– Men frem til neste vår skulle det være god tid til å forberede sitt kandidatur.

Statsorganenes nettsider er en viktig del i vurderingen. Juryen legger vekt på kreativitet og nytenkning i tiltakene for å bedre språket og sjekker hvor tydelige og forståelige brev og skjemaer egentlig er.

– Hvilke råd har du til dem som vil melde seg på til neste år?

– Legg en plan for hvilke tiltak som skal prøves ut. For eksempel det å forenkle teksten i en forklaring til vernepliktige – enten det gjelder sesjon, fremmøte eller søknad om fritak. Kanskje bedringen i språket kan måles i færre henvendelser om de samme temaene? Rådet til hver enkelt medarbeider er blant annet å ta en høytlesningsprøve på det man har skrevet. Ville du ha sagt dette muntlig?

Ellers kan man lære mye av andre. Du finner eksempler under www.sprakrad.no klarsprak, forteller Reksten.

Hun ser ikke bort fra at en avdeling, slik som Vernepliktsverket, kan melde seg på selv dersom ikke Forsvaret samlet kan vise til hva som er gjort av språklige forbedringer.

En måte å forenkle setninger på er å bruke verb og ikke gjøre dem om til substantiver. «Vurdere» er bedre enn «foreta en vurdering», «evaluere» er bedre enn «gjennomføre en evaluering» og «utveksle informasjon» er bedre enn «realisere informasjonsutveksling».

JAHN RØNNE jr@fofo.no

Vi spør

Kapteinløytnant Rolf Kulseng Ytterstad, presse- og informasjonsoffiser i HV-region 4, Nord-Norge

Hva er utfordringen: skrive feilfritt, enkelt og lettlest eller å forklare ting i grei rekkefølge?

– Alle er en utfordring, men for min del kanskje minst det siste.

Er du hjelpeløs uten internett?

– Slett ikke, jeg har andre måter å finne frem på.

Hvilken skriverregel kunne du tenkt deg å få frisket opp?

– Først og fremst og/å-regelen. Jeg er fra tid til annen i tvil og henger meg lett opp i om andre gjør det riktig.

Ordkilden

flanke (fransk flanc, side), på siden, en avdelings eller stillings side, i motsetning til front.

RASKE RIFF: André Phillip Thomassen og Jesper Borge Stavsengen utfordret hverandre på «Guitar Hero». Foto: CHRISTIAN NØRSTEBØ

Spill for alle pengene

50 000 kroner har gjort det mulig å åpne et eget spillerom på Garnisonen i Sør-Varanger.

Gitarsoloer, Ronaldo-scoringer, skrensende hjul og jubel lyder fra høytalere og flatskjermer i det nye spillerommet på GSV. Bilspill med skikkelige ratt, pedaler og bøttestoler, «Guitar Hero» og andre spill i PlayStation 3-segmentet har gjort velferdshuset Vargheim til et enda mer spennende sted for soldatene i Sør-Varanger. Spillerommet åpnet i slutten av mai. Det var fullt fra første minutt.

– Det er OK å ha noe å gjøre på kveldene når vi er tidlig ferdig med tjeneste.

Dette rommet er bra. Større og med tre nye flatskjermer og PlayStation 3, sier André Phillip Thomassen (19) fra Nesodden og Jesper Borge Stavsengen (19) fra Halden. Begge har sju måneder igjen på GSV, seks av dem som jegere på russergrensa.

Pengene til det nye spillerommet kommer fra standardtiltaksmidlene i Forsvaret – for blant annet å bedre velferden til soldatene. Før hadde soldatene på GSV et lite spillerom på tolv kvadratmeter.

– Til 300 soldater ble det for lite. Derfor har vi utvidet, forteller velferdssjef Anders Mikkola.

Velferdsmidler

Standardtiltaksmidler tildeles i tillegg til ordinære velferdsmidler. Ordningen er iverksatt av Forsvarsdepartementet. Midlene skal dekke utstyrsanskaffelser som normalt ikke dekkes over ordinære tildelinger. Forsvarets avdelinger søkte om 2 325 962 kroner og ble tildelt 1 314 234 kroner.

Kilde: Forsvarets personelltjeneste

PAAL RAVNAAS pr@fofo.no

Viste Harry Potter

Hva er vel mer naturlig enn å ha førpremiere på Harry Potter på en festning?

Klokken er 01:45. Det nærmer seg klimaks i «Harry Potter og halvblodsprinsen», som ruller over et 13 meter bredt lerret. Plutselig – som om det er bestilt – lyses himmelen over Karpedammen opp av flere lyn, like etter buldrer det kraftig. «Oooooo!» kommer det fra de 2000 tilskuerne. Himmelen åpner seg, og de rasler med regnponchoene som har ligget klare på stolene.

– Egentlig burde vi sovet nå, for vi skal på vakt klokken halv åtte i morgen tidlig. Men det var verdt det, sier soldat Helene Myhre da rulleteksten er i gang.

Hun så filmen sammen med Andreas Sandvold, Christian Ruud Reksten og Sindre Knutsson.

– Det var jo stilig når det begynte å lyne, det satte virkelig stemningen på slutten. Og vi tåler litt vann, sier Sandvold.

– Harry Potter-filmen passer jo veldig godt i disse omgivelsene. Mye av handlingen foregår på en middelalderborg, fortsetter han.

Publikum fikk god hjelp til å komme i stemning. Området rundt Karpedammen var fylt med fakkeltåkere i sortkledde kapper, bål, lys og skummel musikk i god Potterstil. Bak lerretet sto flammene til værs i et forrykende pyro-show. Og det krydde av folk kledd ut som karakterer i filmen. Arrangementet var et samarbeid mellom Stiftelsen Akershus festning for Kunst og Kultur (SAKK), Oslo kino og film-

distributøren Sandrew Metronome. Mari Hjelmtveit, daglig leder i SAKK, var også blant publikum.

– Dette er midt i blinken for hva vi ønsker å bruke festningen til. Festningen skal være en kulturarena for alle, og her når vi et yngre publikum. Samarbeidet fungerte flott, og dette er noe vi har lyst til å gjøre mer av, sier hun.

CHRISTIAN NØRSTEBØ cn@fofo.no

Hæren tok det Kuli

27 grader og stekende sol gjorde det hett da Hæren 3. august markerte flyttingen av sin generalinspektør nordover til Bardufoss. I to timer sto flere hundre mann oppstilt på asfalten i Rusta leir, men ledelsen hadde vært føre var og delt ut leskedrikk til alle.

Så midt i programmet ble det tatt en kort pause, og alle tok fram Kuli-pakkene med appelsinsmak. På bildet ser vi offiserer i den nye hærstaben ta seg en tår. Kanskje major Yngve Wingstad i Hærstaben truer med å flytte sørover – dersom det blir varmere?

Foto: TORBJØRN LØVLAND

på festningen

FULLSATT: Karpedammen egnet seg bra som kinosal, da 2000 tilskuere fikk se «Harry Potter og halvblodsprinsen» to dager før resten av Norge.

FORNØYDE: F.v: Helene Myhre, Andreas Sandvold, Christian Ruud Reksten og Sindre Knutsson.

– Møt meg på Facebook

Det er ikke mange bamser som har egen side på Facebook. Men det har Bamse Bangeland (29).

Den 29 år gamle bjørnen, med feltklær i størrelse XXXXXL etter en «liiiiitt» stor grensejeger, koser seg bak egen pult i velferdsavdelingen på Garnisonen i Sør-Varanger (GSV). Der surfer han mest på Facebook – ikke via Forsvarets to-nivå Internett – men via sin egen pc på velferdens eget trådløse nett. På siden, den er lett å søke opp, finner vi blant annet ut at Bangeland er ivrig leser av både F og Grenseposten, og at Tillitsmannsordningens Steffen Rogstad er en av vennene.

Blir rundstjålet. – Ikke skriv at han er den mest effektive på velferden, er den samstemte beskjeden fra soldatene.

I det minste er den store bamsen en populær kar blant medsoldatene, særlig når dimiteringsdagen nærmer seg. Da forsvinner både striper og annet utstyr på merkelig vis. Bangeland, som har jobbet på GSV siden fødselen og aldri har fått innvilget visum til Russland, var tidligere eier av en svært så kjent og trimmet firkantet sort bart – etter en kjent diktator fra 2. verdenskrig.

– Ja, han hadde mer ansiktshår før, innrømmer velferdskonsulent Anders Mikkola, og antar samtidig at de norske soldatene nok ikke syntes at det passet med barten.

Lodden gigant. Bangeland kommer til sin rett når han henger med til møter i lokalmiljøet rundt Kirkenes – som maskot for Forsvaret på GSV. Barna han møter blir helt i ekstase når den lodne kjempen dukker opp i forsamlingen. Transporten til møtene kan imidlertid skje i et bagasjerom – som ofte er skummelt nok. Men er det to plasser ledig i baksetet i en bil, får han sitte skikkelig.

PAAL RAVNAAS pr@fofo.no

DIGER MASKOT: Grensepostens redaktør Morten Jakobsen har Bamse Bangeland som kollega på velferden – og venn på Facebook.

Foto: CHRISTIAN NØRSTEBØ

Gevær på museum. Bestyrer Even Blomkvist er takknemlig for at den russiske delen av utstillingen ved Tipitz-museet i Alta vokser. Mikhail Kalashnikov fyller 90 år i november, og hans AK-47 automatgevær er produsert i noen hundre millioner eksemplarer. Han ble selv såret i krigen, og det var nettopp på sykehuset han tegnet et bedre våpen for russerne. Geværet er et ekstra trekkplaster på Tirpitz-museet. - Det er en stor ære å ha det signerte geværet her, som symbol på vennskap og

frihet, sier Blomkvist, som holder museet i hjembygda åpent hver sommer. Resten av året jobber han som ingeniør i Halden.

Blomkvist hadde en bestefar som deltok i Ofoten-felttoget.

- Etter krigen lå det mange gjenstander igjen etter tyskerne på gårdene, jeg begynte tidlig å lage meg en samling. Mye av det jeg har utstilt har tilknytning til det 251 meter lange slagskipet som de allierte brukte så store ressurser på å uskadeliggjøre, sier Blomkvist. (tl)

GULLSKRIFT: Even Blomkvist med Kalashnikovs signatur på en AK-74, som er en modernisert AK-47.

Foto: TORBJØRN LØVLAND

UKE I GARDEN: Trombonistene Borgar Hirsti fra Tromsø og Ingeborg Eugenie Blakkisrud fra Eidsvoll. Foto: SVEIN ARSTAD

Juniorgarden

Korpsungdom fra hele landet

fikk i sommer oppleve en uke i kongens klær. Norges Musikkorps Forbund samarbeidet med Garden om et kurs for musikere i alderen 16-19 år. Hensikten var å gi ungdommen en smakebit på livet som gardemusiker, slik det fortoner seg for en vernepliktig soldat. For 60 utvalgte innebar det å leve sammen med gardistene i Huseby leir.

- Kjempeartig, men slitsomt, er dommen fra trombonistene Borgar Hirsti (17) og Ingeborg Eugenie Blakkisrud (17).

Kvart over seks om morgenen

var det revelje før romvasken ventet. Til tross for at noe av befalet var litt pirkete, vurderer begge to å søke som gardemusikere når den tiden kommer. Resten av dagene gikk med til marsjering og drilløvelser i opp til sju timer. Avslutningsvis hadde de oppvisning de foran foreldre og søsken.

- Vi var nok litt i utakt første dagen, innrømmer Ingeborg. I stedet for strake rekker ble det slangemønster under oppstilling. Jeg tror kanskje befalet ble litt bekymret, sier hun.

SVEIN ARSTAD sa@fofo.no

På hvilken side kan du lese om promilletest?

Send ditt svar til **konkurranser@fofo.no**
Svarfrist: **18. september.**

Vi trekker ut en vinner som får tilsendt 15 Flax-lodd. Løsning i nr. 7/8: Side 46.
Vinner av Flax-lodd: **Lewis Bendixen**, Knapstad

annonse

Basesett 1/138 Luftving.

Ledige stillinger

Forsvarets innsatsstyrke Luft/Basesett 1 er Luftforsvarets stående styrke som skal kunne støtte flyavdelinger og luftvern under alle typer operasjoner, nasjonalt og internasjonalt. Basesett 1 er en profesjonell avdeling som består av vervede grenaderer og befal, som er fast tilsatt og tjenestegjør på Ørland Hovedflystasjon.

Basesett 1 søker etter personell til følgende stillinger:

- Grenaderer, geværsoldater i QRF tropp/mekanisert (SISU), 3-års vervekontrakt, lønn fra ltr. 31
- Grenader, EOD operatør/vognfører,

3-års vervekontrakt, lønn fra ltr. 31

- Nestlagfører, QRF lag, ser-sjant,
- 1-årig engasjement m/mulighet for avdelingsbefalskontrakt, lønn etter ansiennitet

Spørsmål kan rettes til personelloffiser, tlf 72 51 21 44 i tiden 0730-1530, eller på e-post til: vtromsdal@mil.no

Søknadsfrist: 20. september 2009

Søknad sendes til:
Basesett 1
S-1
PB 500
7129 Brekstad

annonse

NYE WEBSIDER!

WWW.PROFILERINGSARTIKLER-FORSVARET.NO

PROFILERINGSARTIKLER TIL FORSVARET

cosh SCANMARK NORGE

FIRMA GÅVER OG PROFILERINGSPRODUKTER

Film og musikk

- ★ Hvilken relativt ny film handler om en østerriksk moteskaper som drar til Amerika?
- ★★ Hva heter filmen om Michael Jackson som kommer på norsk kino 30. oktober?

Litteratur

- ★ Hvilken forfatter har lagt handlingen i sine bøker til Fjällbacka i Sverige?
- ★★ Hvem har skrevet barneøkene om Doktor Proktor?

Sport

- ★ Hvilken norsk idrettsutøver kommer fra Eresfjord?
- ★★ Hvem skåret det siste målet da Norge i august slo Skottland i VM-kvalifisering i fotball?

Geografi

- ★ Hvor lang er Oslofjorden?
- ★★ Hva heter en nesten to og en halv kilometer lang canyon som ligger i Alvdal og Rendalen?

Forsvaret

- ★ Hvor mange soldater har Norge i internasjonale operasjoner?
- ★★ Hvor stor del av brutto nasjonalprodukt går til Forsvaret i 2009?

Finalen

- ★★★★ Hvem har sagt: «Du kan ikke stole på at en gal mann tar rasjonelle avgjørelser om krig og fred?»
- ★★★★ Hvem har sagt: «Økonomer mener mye rart om ting de ikke har greie på, for eksempel økonomi?»

SVAR → → →

Film og musikk:
1 sjefmer: Bruno, 2 sjefmer: This is it.
Litteratur:
1 sjefmer: Camilla Läckberg,
2 sjefmer: Jo Nesbø.
Sport:
1 sjefmer: Kurt Asle Arvesen,
2 sjefmer: Morten Gamst Pedersen.
Geografi:
1 sjefmer: 100 kilometer,
2 sjefmer: Jutulhogget.
Forsvaret:
1 sjefmer: Ca 700,
2 sjefmer: 1,9 prosent.
Finalen:
3 sjefmer: George W. Bush,
1 sjefmer: Carl I. Hagen.

Hvor er dette sitatet hentet fra: «Gå til mauren, du late, se på dens strev og bli vis!»?

Løsningen sendes til **konkurranser@fofo.no** eller på postkort til F - Forsvarets forum, Oslo mil/Akershus, 0015 OSLO. Svarfrist: **18. september.**

Løsning i nr. 7/8: Troll

Vinner av 15 Flax-lodd er: **Beate Ø Johnsen, Stange**

bobla

«Menig Ailo Gaup, til tjenste»
Vinner av 15 Flax-lodd: **Kjetil A. Skryseth, Tranby**
Hva blir sagt her? Send inn ditt forslag, og du kan vinne **15 Flax-lodd.**
Løsningen sendes til **konkurranser@fofo.no** eller på postkort til F - Forsvarets forum, Oslo mil/Akershus, 0015 OSLO. Du kan også svare på konkurransesidene på **www.fofo.no.** Send oss ditt forslag innen **18. september**

finn fem feil

Kikk godt på bildene, og finn fem mangler ved bildet til høyre. Send løsningen til **konkurranser@fofo.no** eller på postkort til F - Forsvarets forum, Oslo mil/Akershus, 0015 OSLO. Du kan vinne **15 Flax-lodd.** Du kan også svare på konkurransesidene på **www.fofo.no.** Svarfrist: **18. september.**

Vinner av 15 Flax-lodd: **Trude Johnsen, Oslo**

ord-golf

Løsning i forrige nr:

RØVER, rEver, Bever, beveT, beRet
 Vinner av 15 Flax-lodd:
Johan Lillengreen, Bardufoss

Ved å bytte ut én bokstav om gangen, uten å forandre rekkefølgen på bokstavene, skal du gå fra et ord til et annet. Det gjelder å nå **målordet** ved hjelp av færrest mulig ord eller «slag».

Egennavn eller dialekt kan ikke brukes.

Eks: FEIL skal bli RETT: feIT - feTt - Rett.

Månedens oppgave er ordet **KULE** som skal bli til ordet **HATT**

Blant dem med færrest ord, trekkes en vinner som får **15 Flax-lodd**.

Send løsningen til **konkurranser@fofo.no** eller på postkort til:
 F - Forsvarets forum, Oslo mil/Akershus, 0015 OSLO. Du kan også svare på konkurransesidene på **www.fofo.no**. Svarfrist: **18. september**.

hva er dette?

En militær effekt viser seg i bildet. Hvilken?

Send løsningen til **konkurranser@fofo.no** eller på postkort til F - Forsvarets forum, Oslo mil/Akershus, 0015 OSLO. Du kan også svare på konkurransesidene på **www.fofo.no**. Svarfrist: **18. september**.

Bildet sist gang var Forsvarets matboks/kokekar
 Vinner av 15 Flax-lodd:
Lisbeth Nyborg, Båstad

x-ord

VINN
 FLAX-
 LODD!

Løsningssetningene i kryssord nummer 7/8 var: «Vi over oss bare til seksjon»

Vinnere:

1. premie (15 Flax-lodd)
Haakon Sandbraaten, Sørum
2. premie (10 Flax-lodd)
Erik T Saga, Kristiansand
3. premie (5 Flax-lodd)
Hermod Nilssen, Moss

Send riktig løsningsord til **konkurranser@fofo.no** eller på postkort til F - Forsvarets forum, Oslo mil/Akershus, 0015 OSLO. Du kan også svare på konkurransesidene på **www.fofo.no**.

Leveringsfrist: **18. september**. Lykke til!

AN-GRIPER	UT-DELING	SNYLT-ERE	ANTALL	SKJULT	PLUSS	ORDNE
↓						
MIL FORK.		LIND-RING		HÅND-BALL-KEEPER		
→						LAND-SKAP FRANKR.
FUGLER	KLOKKE-SLETT SPRÅK			ENG-TALL HERJE		
↓					KRØK	
					LINE	
TEMA-X 06-09	HØVED-STAD	SNAU	FOR-SÅKE	TOM	STINKE	ORG.
					DANSK M.NAVN	POLIT. PARTI
DESI						I ØST-FOLD DRINK
ARGON						
HONNØR		↙				
↙				SPORTS-UTSTYR RETN.	KAN KAFFE VÆRE	STRØK
SJØ-SPRØYT			SKVIP		ARTI-KULA-SJON	STOKK
			GUØRME		TEPPER	
ALFA-BET				BOLIG-ENE	LARM	STI
					NAZ-ORG.	MESTER-SKAP
GRESK ØY	VÅPEN-DELENE FYLRE					
↙		↙		→		?
						SINT
SÅRET				FUGL		FLY-VÅPEN ART.
				ASTAT		
STUNDE		TALL		DRETT	HKSTE	TORE
STIFTE					FOR-LATE	

NAVN:

ADRESSE:

SJØ

Foto: NESANET HAILEMARIAM/SJØFORSVARET

Jakten har startet

Om bord i KNM Fridtjof Nansen har alarmen allerede gått. Nå er norske soldater for alvor med i kampen mot pirater. **78**

her & nå
SJØ

81

«Sommerens viktigste begivenhet i Sjøforsvaret har vært KNM Fridtjof Nansens avreise til farvannene utenfor Somalia»
Bernt Grimstvedt, flaggkommandør
Sjef for Sjøforsvarets skoler

«Flo skal levere materiell med den kvalitet som er påkrevet, til riktig kostnad og til rett tid»
Knut Moe, kommandørkaptein
Seksjonssjef i Forsvarets logistikkorganisasjon

her & nå
FLO

93

Aktuelt fra Forsvaret

På de neste sidene gir vi deg reportasjestoff og informasjon fra hver enkelt forsvarsgren og flere av Forsvarets avdelinger. Stoffet, med unntak av fire reportasjer (som er skrevet av Fs journalister), kommer fra de respektive avdelingers informasjonsmedarbeidere og har grå bakgrunnsfarge.

HÆR

- 74 Ny sambandsteknologi
- 76 Liker seg på GSV
- 77 Kommentar: Hærorrdningen av 2012

SJØ

- 80 Sjefen på plass i Bergen
- 80 Nye utfordringer for skipssjef

LUFT

- 82 Tungvektene i Ungarn
- 84 Har landet på Rygge
- 85 Kommentar: Utfordringer og muligheter

HV

- 86 Skytterkongen fra HV
- 88 Marsjfesten
- 89 Kommentar: Landsrådet og ny GIHV

FLO

- 90 Kampen om watt
- 92 Imponerte kinesere på besøk.
- 92 Lik visuell profil på bilene

FOH

- 94 Fant endelig fram til Reitan

INI

- 96 Har nådd matchvekt
- 96 Kvinneandelen øker på FIH

Brigaden i fokus → → → →

Populære GSV → → → →

Hærordningen av 2012 → → → →

HÆR

AKTUELT FRA HÆREN

Hærens tele

↑ **FULL KONTROLL:** Med en datamaskin koblet til en radiosender har soldaten fra Telemark bataljon oversikt over hele operasjonsområdet.

Ny sambandsteknologi vil revolusjonere fremtidens norske forsvar.

– **For å si det enkelt** så er vi på en måte Hærens svar på Telenor. Slik oppsummerer oberst Knut Ivar Rønning sambandets funksjon. Som fagsjef har han ansvaret for at norske soldater er i stand til å kommunisere med hverandre – under alle tenkelige forhold.

Ny soldatradio. Oberst Knut Ivar Rønning er fagsjef for Samband og kommando og kontrollinformasjons-

inssystemer (KKIS) i Hærens transformasjons- og doktrinekommando (Tradok) på Rena.

– Under meg har jeg 12 personer som jobber med utviklingen innen samband og KKIS. Avdelingen er delt inn i tre ulike seksjoner. En utviklingsseksjon, radioseksjon samt utdanningsseksjonen. Det har vært en enorm utvikling innen alle disse feltene i løpet av de siste årene, forklarer han.

– Utviklingsseksjonen arbeider primært med materiellanskaffelser og anvendelse av nytt utstyr. Per i dag har vi rundt 40 materiellprosjekter gående. Vi er blant annet i ferd med å innføre et nytt system kalt Personlig Felt Radio (PFR). Denne vil brukes for intern kommunikasjon mellom soldater på lagsnivå. Målet er at alle soldater skal bli utstyrt med en slik radio på sikt. Det vurderes også å oppgradere den norskproduserte Multirolleradio (MRR). Den er installert i de fleste kjøretøy i Afghanistan. Hvis dette blir gjennomført, vil vi være blant de ledende nasjonene i verden når det gjelder denne type materiell, sier Rønning.

verk

Bedre oversikt. For å vise fram det siste innen kommunikasjonsteknologi har Sambandstroppen i Telemark bataljon (TMBN) stilt en gruppe soldater til rådighet.

I blåbærlyngen sitter en kamuflasjemalt soldat i fullt kamputstyr. Han kobler en radio opp mot en robust olivenfarget datamaskin, kalt DM-8. På skjermen har han oversikt over alle militære enheter i området. Han har også muligheten til å markere fiendtlige posisjoner samt overføre bilder og tekst til andre maskiner. Dette er utstyr som norske avdelinger bruker i utenlandsoperasjoner.

Litt lengre inne i skogen står en stor panservogn som stritter av antenner. I halvmørket innenfor sitter det solda-

ter foran flere store dataskjermer.

– Dette er selve hjernen i bataljonen, sier løytnant Stian Hopmark, som er sjef for sambandstroppen i TMBN.

På disse skjermene får man all informasjon om enhetene ute i felt og kan kommunisere med dem fortløpende. Dette utgjør kjernen i tanken om nettverksbasert forsvar, forklarer han.

Fremtidens forsvar. Nettverksbasert forsvar er et uttrykk man ofte hører når forsvarssjef Sverre Diesen beskriver visjonene for fremtiden. I denne utviklingen spiller fagsjefen og hans medarbeidere i Tradok en viktig rolle.

– Informasjonsteknologi gir helt

↑ DETALJERT: På skjermen ser man posisjonen til andre avdelinger og kan legge til observasjoner av fiendtlige styrker.

nye muligheter når det gjelder kommunikasjon mellom sensorer, våpensystemer og beslutningstagere, forklarer Rønning. Han peker på et letret som viser hvordan ulike enheter kommuniserer med hverandre.

– Tanken er at alle kjøretøy og enkelt-soldater skal integreres i et system hvor de kan utveksle informasjon i sanntid. Målet er bedre ledelse, større tempo og bedre presisjon i gjennomføringen av operasjoner. Vi kaller dette for Battlefield management system (BMS), sier Rønning.

Forutsetningen for at et slik system skal virke, er velfungerende samband. Derfor er målet at hvert enkelt kjøretøy og soldat skal være utstyrt med en radio som anviser posisjonen i forhold til andre enheter.

– Nesten samtlige kjøretøy i Afghanistan er i dag utstyrt med denne kapasiteten. Vårt mål er å gjøre BMS-systemet mer utbredt. Det er svært viktig å øve med slik utstyr her hjemme før man bruker det i utenlandsoperasjoner, forklarer han.

Renessanse. – Mesteparten av jobben vi gjør er enten direkte eller indirekte rettet mot å støtte operasjoner i utlandet, sier Rønning. Radiotjenesten har fått en renessanse gjennom oppdraget i Afghanistan. Blant annet har de store avstandene innen operasjonsområde ført til at man i større grad enn tidligere har behov for HF-radioer. Disse har lang rekkevidde og blir ikke nevnverdig hindret av terrenget ettersom signalene reflekteres i atmosfæren.

– Behovet for denne typen utstyr øker kraftig, ifølge løytnant Stian Hopmark i TMBN. Utstyret blir stadig mer komplisert. Tidligere sendte vi ut soldater med en AG-3 og spisebestikk. Men i dag har avansert teknologisk utstyr kommet helt ned på enkeltmannsnivå, sier han, og holder fram Forsvarets nye soldatradio.

NY SERIE!

■ F skal fremover presentere fagmiljøene ved Hærens transformasjons- og doktrinekommando (Tradok)

I dette nummeret:
Fagsjef Samband og KKIS.

«MÅLET ER BEDRE

LEDELSE, STØRRE TEMPO OG BEDRE PRESISJON»

KNUT IVAR RØNNING,
OBERST

SVEIN ARSTAD sa@fofo.no
Foto: CHRISTIAN NØRSTEBØ

nyttig fra Hæren

To av tre vil til GSV

67 prosent av rekruttene til Grensevakten har søkt seg aktivt til Garnisonen i Sør-Varanger (GSV)

– **Det må vi si oss** veldig fornøyd med, sier GSV-sjef, oberstløytnant Jørn Erik Berntsen etter opptaket på Sessvollmoen i sommer. Bare én av ti rekrutter som kommer til GSV sier de ikke ville dit. Totalt fikk GSV 287 nye rekrutter i sommer.

– Vi får godt motiverte folk, sier Berntsen. Seleksjonen og motiverte rekrutter gir gode tall. Oppfylte ønsker gir lite frafall og flere ressurser til de soldatene som skal tjenestegjøre der.

– Vi kan si at vi har en stor grad av frivillighet knyttet til alt personellet som kommer til GSV. Jeg er veldig fornøyd med at vi nå ligger på godt under 300 soldater. Det gir oss mulighet til å bruke ressursene vi har på soldater som skal fortsette sin tjeneste her, sier Berntsen.

ANDREAS K. FJETLAND,
vernepliktig i Hærens informasjonsavdeling

Kan stille likt

Innen ett år kan hele Hæren stille i likt antrekk.

Den nye tjenesteuniformen i Hæren ble presentert for soldater og offiserer på Bardufoss. Uniformen skal gjenspeile en hær under utvikling.

Ønsker debatt. Med det nye antrekket vil både soldater og befal kunne stille i den samme uniformen, selv om ikke alle detaljer rundt antrekket er klart ennå.

– Den nye uniformen gjenspeiler at Hæren er i bevegelse inn i en moderne tid. Nå håper jeg at vi får en debatt i Hæren om den nye uniformen, slik at vi ender opp med et resultat alle kan være fornøyd med, sa generalinspektør i Hæren (GIH) Per Sverre Opedal.

Fjellgrå i farge. GIH har besluttet at uniformen skal være fjellgrå, en farge som er hentet fra Hærens uniformer fra 1934 og som var i bruk frem til og under krigen.

Fargen bygger på norske tradisjoner; den representerer norske fjell og vidder. Den nye modellen har bedre passform og en behagelig, lettere stoffkvalitet.

Innfasingen av den nye uniformen vil skje fra 2. halvår 2010.

MARIT RYE RAMBERG,
kommunikasjonsrådgiver i Hæren

FJELLGRÅ: Slik ser den ut, det nye tjenesteantrekket i Hæren. Foto: LARS KROKEN

NYE FANER: Flere av avdelingene i Brigade Nord fikk presentert sin nye fane. Her tar sjef for Militærpolitikompagniet, major Tore Yngvar Karlsen, imot avdelingens fane. Foto: LARS KROKEN

Alt for brigaden

Oppbyggingen av brigaden skal fremover være viktigste sak for Hærens ledelse.

Hær-ledelsen flyttet til Bardufoss og startet offisielt sitt arbeid derfra 3. august. Samme dag ble flyttingen markert med oppstilling og taler i Rustad Leir. Nå skal Hæren fremstå i ny drakt og med tydelig ledelse og stab på Bardufoss.

På under ett år har Hæren gjennomført en

omfattende omstilling, der et betydelig antall stillinger er flyttet ut av Oslo. Hæren skal ha større fokus på Brigaden enn noen gang, og skal fremstå som en profesjonell og fremtidsrettet hær.

Takket av. Samtidig med flyttingen la generalinspektøren ned Hærens styrker (HSTY) og 6. Divisjons kommando. Generalmajor Jon B. Lilland trådte av som sjef for HSTY. Det ble også gjennomført bytte av sjef for Transformasjons- og doktrinekommandoen (TRADOK). Brigader

ØNSKE: De fleste vernepliktige som er på GSV, har ønsket seg dit.

Foto: FORSVARET

For mer informasjon, se

www.army.mil.no

Omstillingen

■ Omstillingen har i stor grad dreid seg om å effektivisere Hæren på stabs- og ledelsesnivå.

■ **I fase 1** av prosjektet skal GIH og tilhørende stabsfunksjoner flyttes til Bardufoss innen 1. august 2009. Stabsfunksjoner etableres gjennom en sammen slåing av Hærstaben og underliggende nivåer.

■ Hærens styrker og tilhørende Mobil Taktisk Landkommando legges ned i løpet av 2009.

■ Brigadestaben skal videreutvikles i løpet av 2010.

■ Jegerkompaniet skal i 2010 flyttes fra Porsangmoen til Setermoen leir og organiseres under E-bn.

■ ISTAR som system opphører, og E-bn organiseres under Brigaden i Nord-Norge.

■ GSV, HMKG og Krigsskolen organiseres direkte under GIH

■ TRADOK forventes å fokusere sterkere på rollen som Hærens våpenskole.

■ AFA overføres til Hærstaben som en prosjektorganisasjon.

■ Operasjonsstøtte etableres i Sundlia leir med en startbemanning.

■ **I fase 2** skal en robust Operasjonsstøtte etableres, etter at konsekvenser av tilbakeføringen av Regionale støtteforetak er utredet.

■ FKL skal også tilbakeføres til Hæren og bataljonsstabene forventes styrket i fase 2.

■ Utforming og lokalisering av AFA skal også utredes i fase 2.

Barthold Hals ble avtaket og oberst Steinar Hannestad tok over som midlertidig sjef for TRADOK.

Økning. – Hæren har gjennomført den pålagte omstillingen på under ett år. Dette til tross for at totalt 333 stillinger er berørt av endringen, sa generalinspektør Per Sverre Opedal.

– Samtidig har Hæren rasjonalisert ledelsen og flyttet GIH-funksjonen og Hærstaben til Bardufoss. Dette har ført til at i alt 58 stillinger er flyttet ut fra Oslo. Østerdal Garnison øker med ni stillinger, mens området Bardufoss øker med 62, sa Opedal. ■

Skribenten

Marit Rye Ramberg er kommunikasjonsrådgiver i Hæren

her & nå

HÆREN

I august var det store og minnerike dager i Hæren, skriver generalmajor Per Sverre Opedal.

Hærordningen av 2012

Vi fikk for første gang se Hærens nye tjenesteuniform, alle våre bataljoner fikk endelig sine faner, men først og fremst fikk vi markert at en krevende omstilling er gjennomført på en meget god måte. På en dag som denne, hvor historie og tradisjon møter moderne mennesker og utstyr, blir jeg fylt av en overbevisning om at vi som er soldater har en helt spesiell rolle i samfunnet, med ansvar og plikter som ingen andre har. Det skal vi være stolte av.

Hæren har lagt bak seg et krevende år. Vi har flyttet Hærstaben til Bardufoss og bygd opp en brigadekommando på svært kort tid. Vi har også slitt med tung belastning for våre offiserer og deres familier og vært nødt til å akseptere at vi har hatt begrensede midler til trening og øving. En omstilling alene løser ikke disse utfordringene, men det er grunn til å glede seg over at de første steg på veien er tatt, og at de ambisiøse planene om styrking av Hæren – spesielt med tanke på årsverksøkning, er i ferd med å materialisere seg. Hæren får i perioden frem mot 2012 tilført flere stillingshjemler som vi skal bruke til å styrke de hardest belastede miljøene, vi har store prosjekter for fornyelse av materiell, og det bygges flerbrukshaller og nye boliger så raskt som Forsvarsbygg klarer å omsette sine midler.

«ORGANISASJON EN ER RENDYRKET FOR Å GI DE OPERATIVE BEST MULIG STØTTE»

Gjennom omstillingen har Hæren på mange måter fått en helt ny ledelse. Ved å samle de viktigste ledelses- og styringsfunksjonene i en robust hærstab, har jeg fått en tydelig og styringsdyktig ledelsesapparat rundt meg. Dette legger til rette for god kommunikasjon mellom operative avdelinger og hærens ledelse, og dermed korte beslutningsveier. Organisasjonen er rendyrket for å gi de operative best mulig støtte, slik at de kan fokusere på sine viktige oppgaver. Det store satsingsområdet for Hæren vil i årene som kommer være å bygge opp en fullt operativ brigade som skal være anvendbar både i operasjoner utenlands og her hjemme. Det er en spennende oppgave som vil bringe Hæren inn i fremtiden som en moderne og slagkraftig hær.

Det er stor etterspørsel etter bakkestyrker – spesielt til operasjoner i utlandet. Derfor er det godt å se at Hæren har tatt noen viktige skritt i riktig retning. Jobben nå er å utvikle Hæren videre i tråd med de føringene vi har fått. Det innebærer at Hæren skal styrkes. Som forsvarsministeren sa på Bardufoss den 3. august: «Det har vært noen tøffe år for Hæren – men nå går det oppover.»

PER SVERRE OPEDAL
GENERALMAJOR
GENERALINSPEKTØR FOR HÆREN

Sjefen på plass → → → →

Gir seg på Amundsen → →

Travle tider → → → →

SJØ

AKTUELT FRA SJØFORSVARET

Spesialstyrken setter kurs. I noen båter lengre ute mistenkes det å være pirater.

PIRATALARM

I et av områdene der pirater har vært observert, går alarmer. Vaktlaget retter fokus på det som kan befinne seg i nærheten av fregatten. På monitorene til Seaprotectoren, fregattens nyinnkjøpte våpen, dukker tre båter opp. De minner mye om såkate «skiffs», båttypen piratene vanligvis bruker.

Rutinen kjøres. En rolig, men likevel hurtig, organisering av personellet om bord settes i gang. Våpen bemannes, hurtigbåtene med spesialstyrken om

bord er allerede på sjøen for å trene, og de setter raskt kursen mot de uidentifiserte båtene. Det som skal bli rutine for mannskapet på Fridtjof Nansen gjennomføres. Båtene sjekkes – grundig.

Men det som kunne vært væpnede pirater, var egyptiske fiskere. Alarmer om bord i Norges bidrag utenfor Somalia avblåses. Marinejegerne kalles tilbake og livet vender tilbake til det mer normale i fregatten. Pulsen senkes.

↑ RUTINE: Spesialstyrker fra KNM Fridtjof Nansen på vei til rutineoppdrag.

Fortsetter treningen. I over seks måneder har KNM Fridtjof Nansen trent spesifikt mot oppdraget i Adenbukta. Nå viser fregatten piratene at øvelse gjør mester.

– Plattformen vi har bygget opp i løpet av de siste månedene er skreddersydd for dette oppdraget. Vi har våpen og personell som er i stand til å forsvare fartøyet mot eventuelle angrep, og samtidig utføre det arbeidet vi er satt til å gjøre, nemlig trygge skipstrafikken i Aden-

bukta, forteller skipssjefen, kommandørkaptein Ole Morten Sandquist.

Til tross for at fregatten er i operasjonsområdet, trenes og drilles det fortsatt på ulike scenarioer.

– Vi slutter selvsagt ikke å trene. Selv om jeg nå ser at mannskapet er mer enn godt nok drillt og gjennomfører alle øvelsene meget godt, er det viktig at vi opprettholder dette nivået, sier skipssjefen.

Kan operere. – Klart skip til øvelse, klart skip til øvelse, kom raskt på plass, kom raskt på plass, runger ut av høytalerne.

Vi befinner oss i den sørlige delen av Rødehavet. Øvelsene er de samme som i Norge. Forskjellene er varmen, fargen på uniformen og vissheten om at et eller annet sted i nærheten av oss er det kriminelle som forhindrer skipstrafikken i et av verdens viktigste ferdsselsårer.

«VI
SLUTTER
SELVSAGT
IKKE Å TRENE»

OLE MORTEN SANDQUIST,
SKIPSSJEF

Hospitalet er et av rommene om bord som har hendende fulle under alarmene. Med KNM Fridtjof Nansens oppdrag, testes også konseptet «fremskutt kirurgi» for første gang i Sjøforsvaret.

– Vi har anestesilege, kirurg, operasjonssykepleier og anestesisykepleier. Utstyret vi har tilgjengelig er det samme som finnes på akuttmottakene i Norge, forteller kirurg Knut Hordnes, som til daglig jobber på Kvinnekliniken ved Haukeland Universitetssykehus. Med kapasiteten vil sanitetsteamet ha muligheten til å kjøpe tid for en eventuell kritisk skadd pasient.

Bevisst på kultur. Opplæring i de ulike lands kultur, har stått og står fortsatt høyt på fartøyets dagsprogram. Djuibouti er et av landene der fartøyet vil legge til kai for å få om bord etterforsyninger. Landet er et konservativt muslimsk land, der skille mellom religion og kultur nesten ikke eksisterer.

– Før vi ankommer land som Djibouti, gir vi besetningen en grundig innføring i landets skikker, religion, ulike lover og regler, som vi mener vil gjelde for oss. Vi er tross alt gjester i det landet vi besøker, vi passer derfor på å oppføre oss som det, forteller orlogskaptein Ketil Johansen. For kvinnene om bord på KNM Fridtjof Nansen merkes kulturforskjellene mest i land som dette. Man må være bevisst sin holdning, kropp må dekkes til og vestlige likestillingstanker må kues.

– Det er utrolig vanskelig for meg å forstå hvordan hverdagen til disse kvinnene er. Spesielt med tanke på de ulike tradisjonene som kvinnene blir berørt av. Jeg har respekt for andres kultur og tar med meg en del kunnskap fra de ulike havnene vi får besøke, forteller kapteinløytnant Torun Utkilen.

Venter økt aktivitet. Besetningen om bord på KNM Fridtjof Nansen er likevel mer opptatt av utfordringene de vil møte til havs fremfor på land.

På grunn av økt tilstedeværelse av militære fartøy og monsunperioden i området utenfor kysten av Somalia, har det de siste månedene vært lav pirataktivitet.

– I månedsskiftet august/september vil monsunperioden være over. Vi forventer derfor en viss økning av da. Vi har allerede fått rapporter om en økning de siste dagene og vil ha beredskapen klar til en hver tid, forteller Sandquist. ■

Skribenten

NESANET HAILEMARIAM er presse- og informasjonsoffiser om bord i KNM Fridtjof Nansen

Talte til besetningen. Da KNM Fridtjof Nansen dro fra Haakonsvern 1. august, talte forsvarssjef Sverre Diesen til besetningen. I talen minnte forsvarssjefen om ansvaret personellet har som norske soldater i et internasjonalt oppdrag. Forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen snakket om hvor viktig deltagelsen i operasjonen er: - Dette er et viktig bidrag for å sikre matvareforsyning fra FN og i tillegg for å trygge skipsfarten i området, sa forsvarsministeren før avreisen. Foto: LARS ERIK LYNGÅS

Nye utfordringer

Etter fem år gir skipssjef Hans Petter Midttun fra seg roret på KNM Roald Amundsen.

- **Du har tatt et fartøy** fra ingenting og bygget det opp til hva det er i dag, sa sjef for Fregattvåpenet kommandør Bjørn Egenberg, og ønsket Midttun lykke til i den nye jobben i hovedkvarteret.

Flinke folk. Midttun startet i Forsvaret for 27 år siden, 23 av årene er viet til Fregattvåpenet.

- Siden jeg kom til Forsvaret for snart 30 år siden har jeg både opplevd og sett mye. Men jeg kan trygt si at jeg aldri har seilt med et bedre mannskap en dere, sa Midttun til besetningen.

Etter hjemkomsten fra øvelsen Group sail i USA har mannskapet hatt en velfortjent sommerferie.

Til Spania. Kommandørkaptein Øyvind Bergstøm har tatt over roret på Roald Amundsen.

- Jeg er glad jeg ikke skal fylle Midttuns sko, men mine egne, sier Bergstrøm.

Nå reiser de i september til Spania for å hente Nansenklassens nyeste medlem, KNM Helge Ingstad. Den ferske skipssjefen gleder seg til turen.

- Gjennom fem år har Midttun satt sammen et meget kompetent mannskap. Vi reiser ned med mye erfaring og kunnskap. Det er ikke hver dag man får hente en splitter ny fregatt, og jeg ser på oppgaven som både utfordrende og spennende.

Lars Sandbakken, Sjøforsvaret

MELDER AV: Hans Petter Midttun.

Foto: LARS AKSEL SANDBAKKEN

HILSEN: Generalinspektør Haakon Bruun-Hanssen hilste på samtlige soldater på Haakonsvern.

Foto: LARS ERIK LYNGÅS

På plass

Bergen har alltid vært marinebyen. Nå er også sjefen på plass.

I administrasjonsbyggets 6. etasje sitter generalinspektøren på sitt nye kontor på Haakonsvern. Det er en regnfri dag i Bergen, og admiralen kan nyte utsikten over basen fra sitt hjørnekontor.

- Vi stafester nå Bergen som marinebyen i enda større grad ved å samle mer av vår akti-

vitet her, sier kontreadmiral Haakon Bruun-Hanssen.

Nærhet. Bruun-Hanssen er som generalinspektør leder for Sjøforsvarets virksomhet. At han nå kommer nærmere sine ansatte, betyr mye for det interne miljøet i Sjøforsvaret.

- Dette betyr i praksis at jeg har mer nærhet til sjefene under meg samt at organisasjonen og kommunikasjonen blir mer effektiv i Sjøforsvaret, sier Bruun-Hanssen.

Men admiralen har ingen ambisjoner om å detaljstyre Sjøforsvaret fra sitt nye kontor.

- Bortsett fra å trekke inn noen avdelinger til Sjøforsvarsstaben, har det ikke blitt gjort noen endringer i organisasjonsstrukturen.

Kysteskadren, Kystvakten og Sjøforsvarets skoler har så ulike arbeidsområder og så optimal

Ny sjef i Madlaleiren. I begynnelsen av august tiltrådte kommandørkaptein Trygve L. Jensen (bildet) som ny sjef ved Sjøforsvaret og Luftforsvarets rekruttskole KNM Harald Haarfagre. Kommandørkaptein Einar Haarberg sluttet. Han kom til avdelingen i 2002 og har sittet i sjefsstolen siden 1. juli 2006. Etter over 40 år i Forsvaret går han nå av med pensjon. Jensen har vært nestkommanderende ved Rødbergodden Fort, tjenestegjort i Sjøforsvarsstaben, i Vernepliktsverkets stab og ved tidligere Forsvarskommando Sør-Norge (Jåtta).

For mer informasjon se www.mil.no/sjo

drift at det er poenngløst å forandre noe der, forklarer Bruun-Hanssen

Historisk. Bergen er en sjøfartsby med lange tradisjoner. Helt tilbake til da konger som Harald Hårfagre og Olav Kyrre hadde sitt hovedsete ved Bjørgvin, har stedet hatt en viktig strategisk plassering for sjøfart og handelsnæring. Hanseatene hadde et av sine hovedkontor i Bergen, og man kan fortsatt oppleve deres historiske innflytelse når man går langs Bryggen.

Haakonssvern orlogsstasjon ble besluttet opprettet etter krigen av Stortinget og har siden 1960 fungert som hovedbase for Sjøforsvaret. Bruun-Hanssen kan ikke minnes at den

noen gang har huset generalinspektøren.

Marinemuseets sjef, kommandørkaptein Hans Petter Oset, bekrefter dette:

– Sjøforsvarets sjef har, helt siden Forsvarets overkommando ble opprettet, vært lokalisert i Oslo. Dermed kan vi godt ta sjansen på å si at dette er første gang Bergen huser sjefen for Sjøforsvaret, sier han.

Stø kurs. Bruun-Hanssen har fokus på arbeidet fremover, blant annet med langtidsplanen «Sjøforsvaret 2016 – På stø kurs».

– Jeg ønsker å videreføre det gode arbeidet som har blitt gjort av mine forgjengere, og for meg er det en naturlig fortsettelse å legge vekt på å ta i bruk de nye fartøyene vi har mottatt. Det er viktig å vise at fartøyene er etterspurt, er relevante og er operative, sier Bruun-Hanssen.

Generalinspektøren sikter i hovedsak til de fem nye fregattene i Fridtjof Nansen-klassen og leveransen av de nye MTB-ene, eller kystkorvetter, som er like rundt hjørnet.

– Med disse kapasitetene er vi nå en moderne og fremtidsrettet marine. Vi skal ha fokus på å forvalte disse kapasitetene både i Nordområdene, men også i internasjonale oppdrag slik vi gjør med KNM Fridtjof Nansen i dag, sier Bruun-Hanssen.

Vil gi tilbake. En moderne og kapabel marine fokuserer også på bemanning og mannskapsforvaltning. Et høyt faglig nivå blant besetning om bord på marinefartøyene, og mer satsing på å gjøre Sjøforsvaret til en enda bedre arbeidsplass, er viktige poeng i langtidsplanen.

– Vi vet at vi krever mye når vi deplojerer i internasjonale oppdrag. Og skal vi kreve så mye av våre mannskaper, skal vi også kunne gi like mye tilbake, sier Bruun-Hanssen. ■

Skribenten

LARS ERIK LYNGÅS er journalist i Sjøforsvarsstaben

her & nå

SJØ

Mye har skjedd i Sjøforsvaret i sommer, skriver flaggkommandør Bernt Grimstvedt.

Travle tider

Det har vært en travel tid for Sjøforsvarets skoler. Men først, sommerens viktigste begivenhet i Sjøforsvaret har vært KNM Fridtjof Nansens avreise til farvannene utenfor Somalia for å delta i operasjon Atlanta. Det har vært en fornøyelse å observere den fantastiske innsats som alle berørte myndigheter – med besetningen i midten – har lagt ned for at fartøyet skal være best mulig forberedt.

Havariet av «Full City» utenfor Langesund er en begivenhet vi burde vært foruten. Midt i tragedien er det likevel tilfredsstillende å registrere at Forsvaret, som alltid, bidrar i å håndtere den akutte forurensningen både fra sjø- og landsiden.

Forsvarets største enkeltaktivitet på rekruttering er Felles opptak og seleksjon (FOS). Av om lag 5000 søknader til Forsvarets befalsutdanninger, møtte ca 1500 til opptaksprøver.

Med slike fantastiske søknadstall til Forsvarets utdanningsordninger skulle vi anta det ikke ville være vanskelig å finne godt kvalifiserte søkere av begge kjønn. Slik er det imidlertid ikke. Årets FOS bekrefter det bilde vi har sett over tid. De viktigste observasjonene er:

«JULIKONTINGENTEN 2009 VIL BLI EN AV DE BESTE I HISTORIEN»

■ For mange av dem som søker viser seg ikke å være reelle søkere. Årsaken til dette må analyseres nærmere.

■ Rekruttering til tekniske linjer er alltid krevende. Vi må bruke relativt sett mer av rekrutteringsressursene på denne kategorien.

■ Kvinneandelen som tilføres Sjøforsvaret gjennom FOS er for lav.

Sjøforsvaret vil derfor fortsette å gjennomføre opptak og seleksjonsaktiviteter kun for kvinner slik vi har gjort ved to tidligere anledninger

■ FOS som opptaks- og seleksjonsarena er alene ikke tilstrekkelig. Det er viktig å kunne etablere løpende opptaks- og seleksjonsprosesser. Dette er spesielt viktig for vernepliktige i førstegangstjeneste og lærlinger. Et godt gammelt ordtak sier: «Det er bedre med en fugl i hånden enn 10 på taket». Det passer godt som beskrivelse på situasjonen. Uten et opplegg for løpende opptak hadde Sjøforsvaret ikke kunnet fylle kvotene på enkelte linjer i år.

Sommeren er også et tidspunkt for innkalling av vernepliktige til førstegangstjeneste. De første rapportene fra KNM Harald Haarfagre tyder på at julikontingenten 2009 vil bli en av de beste i historien. Denne kontingenten skårer høyt på alle indikatorer. Her har Sjøforsvaret og Luftforsvaret noe å glede seg til!

BERNT GRIMSTVEDT.
FLAGGKOMMANDØR
SJEF FOR SJØFORSVARETS SKOLER

Tungt

LUFT

AKTUELT FRA LUFTFORSVARET

FLYTTET:
Kona Ragnhild,
og barne Edvin
og Henriette
ble med pappa
Kjetil Veia til
Ungarn.

Foto: MARTIN
ALEXANDER SKAATUN

Heavy Airlift Wing

■ Bulgaria, Estland, Finland, Litauen, Nederland, Norge, Polen, Ungarn, Romania, Slovenia, Sverige og USA står sammen om Heavy Airlift Wing. De har tre fly av typen C-17 Globemaster III.

■ Hvert land har gått inn i en avtale om et fastsatt antall flytimer i året, der Norge er fjerde største aktør med 400 timer av totalt 3500. Norge har investert over en milliard kroner i prosjektet.

■ HAW er en strategisk felles luftving med rekkevidde til flere internasjonale operasjoner verden over. Flyene vil også bli brukt til humanitære hjelpesendinger.

Ungarn er vertsnasjonen for Strategic Airlift Command (SAC), og stiller flybasen Pápa Air Base til disposisjon.

■ Flytypen C-17 tok av for første gang i California i 1991. Senere har flyene vært gjennom flere oppgraderinger.

oppdrag

17 nordmenn tjenestegjør nå ved Heavy Airlift Wing i Ungarn. Kjetil Veia tok med seg kone og to barn.

Veia flyttet til Ungarn med kona Ragnhild og deres to barn, Edvin (2) og Henriette (1). Der trives de svært godt i Vaszar, som er en landsby like ved siden av flybasen Pápa, der det multinasjonale milliardprosjekt Heavy Airlift Wing (HAW) holder til. Ingen av dem har bodd over lengre tid i utlandet før, men de bestemte seg for «at dette blir bra», og de har ikke angret én dag.

– Både de voksne og barna vokser på å være i utlandet. Du lærer å se kontrastene, og selv om de gjør mange ting på en annen måte – så virker det også. Man får et annet perspektiv og en bredere horisont ved å bo i utlandet, forteller Kjetil.

Får ut mer. HAW disponerer tre store transportfly av typen C-17. I slutten av juli startet HAW opp fra Pápa-basen. Flyene skal brukes til strategisk lufttransport.

– HAW er resultatet av et samarbeid mellom 12 nasjoner som innser at de kan få gjort mye mer sammen, enn hver for seg, forteller den ungarske forsvarsministeren Dr Imre Szekeres.

– Dette flyet kan ta tre ganger så mye last som et C-130J Hercules på samme rullebane, og dette gir en stor strategisk og taktisk verdi, påpeker lastemester Håvard Brørby, som er sjef for lastemesterene i HAW.

Norsk mentalitet. Norge bidrar med en kontingent på 17 personer, der de fleste har tatt med seg familien sin til Ungarn og skal bo der i inntil fire år. Norge stiller med sjef for avdelingen Command And Control (C2), piloter, lastemester, vakt og sikringsstyrker, operasjonsplanlegger, redningsutstyrstekniker og en sekretær for ledelsen. I tillegg kommer to lærere som skal undervise de norske skoleelevene i kontingenten.

Oberstløytnant Tom-Ivar Punsvik (bildet) er sjef for HAW C2, i tillegg til å være ansvarlig for det norske personellet. C2 har til oppgave å planlegge oppdragene som flyet skal utføre, og er knutepunktet for all kommunikasjon internt og mellom HAW

og Papa Airbase. C2 forsikrer seg om at oppdraget kan løses politisk sett, at materialet lovlig kan transporteres i lufta, og prioriterer rekkefølgen på oppdragene.

– Den norske mentaliteten og kompetansen var tidlig ønsket inn i prosjektet. Avdelingen C2 er både oppbygd og opererer på tilsvarende måte som vi ville gjort med en norsk avdeling, uttaler Punsvik.

Godt mottatt. Familiene som er flyttet ned har møtt utfordringer, blant annet med å komme i gang innen skolesystemet. Heldigvis har Norge hatt rett mann tidlig på plass i Ungarn, Gabor Kötels, som jobber i HAW som problemløser for de norske familiene. Han var i Ungarn en måned før de andre, for å bli kjent med det ungarske byråkratiet, som ennå er preget av kommunisttiden.

– Prosesser blir ofte mer tungvinte. Likevel føler vi de ungarske myndighetene strekker seg langt for å hjelpe oss, og vi føler oss godt mottatt, forteller Gabor. ■

Skribentene

MARTIN ALEXANDER SKAATUN og **VIDAR SMEVIK** er vernepliktige journalister i Luftforsvaret

C-17 Globemaster III

Besetning:	2 piloter 1 lastemester
Kapasitet:	134 soldater, eller 54 bårer, eller frakt, som for eksempel en M1 Abrams Tank.
Nyttelast:	77,5 tonn
Tomvekt:	128 tonn
Maks avgangsvekt:	265 tonn
Drivstoffkapasitet:	134.556 liter
Lengde:	53 m
Høyde:	16,8 m
Vingspenn:	51,8 m
Vingareal:	353 m ²
Motorer:	4 x Pratt & Whitney F117-PW-100 (89.100kg skyvekraft)
Rekkevidde:	5.200 km
Cruise høyde:	13.716 m

Foto: MARTIN ALEXANDER SKAATUN

nyttig fra LUFT

Foto: VIDAR SMEVIK

Major Brynjulv Baastad

er ny stabslege i Luftforsvaret. Baastad har tilholdssted på Rygge flystasjon sammen med resten av luftforsvarsstaben.

Stabslegen er generalinspektøren for Luftforsvarets medisinske rådgiver, og har et overordnet ansvar for sanitetstjenesten i Luftforsvaret.

– Min oppgave er å bidra til en enda bedre sanitetstjeneste i Luftforsvaret.

For mer informasjon se www.mil.no/luft

PÅ ETT BRETT: LUI, LOI og LST er samlet på Rygge. Foto: VIDAR SMEVIK

Samlet på Rygge

Den øverste ledelsen i Luftforsvaret er nå samlet på Rygge. Ledelsens endelige plassering blir fastsatt senere.

Enn så lenge er den øverste ledelsen med Generalinspektøren for Luftforsvaret (GIL) i spissen flyttet til Rygge flystasjon. Der holder Luftforsvarets utdanningsinspektorat (LUI) og Luftoperativt inspektorat (LOI) til fra før.

Utfordringer. – Flyttingen innebærer økt mulighet for tettere samarbeid med LOI og LUI. Samtidig øker avstanden til Forsvarsstaben og Forsvarsdepartementet. Vi må i tiden som kommer utnytte de muligheter lokaliseringen på Rygge gir, samtidig

som vi må motvirke de ulempene avstanden til Forsvarets øverste ledelse gir, sier sjef for Luftforsvarsstaben, brigader Atle Bastiansen. Han sier den viktigste organisatoriske endringen er tilbakeføringen av vedlikeholdstjenestene fra Forsvarets logistikkorganisasjon.

– Endringen vil være svært positiv for Luftforsvaret og vår evne til å levere luftmakt.

Vi må likevel være varsomme med å undervurdere de utfordringene som kan ligge i endringen, både kulturelt og organisatorisk. Vi er derfor

i ferd med å legge en plan for å ta imot og integrere våre nye kolleger fra FLO på en positiv måte, sier Bastiansen.

Stor glede. Flyttingen til Rygge ble markert i august, med en oppstilling for Luftforsvarets øverste ledelse. LST, LUI og LOI hadde stilt opp ved stjernebygget.

– Det er med stor glede vi i dag kan markere etableringen av Luftforsvarets nye ledelse her på Rygge. La oss sammen gjøre Luftforsvarets øverste ledelse til noe vi alle kan være stolte av, sa generalmajor Stein E. Nodeland.

Omorganisert og samlokalisert. LST har gått fra å være en liten avdeling på 23 ansatte til om lag 60, og Luftforsvarets øverste ledelse er nå samlet på ett brett.

Generalmajoreren uttalte at LUI og LOI nå kan fokusere mer på utvikling, mens LST vil kunne bruke mer energi på det langsiktige perspektivet.

– Personlig gleder jeg meg til å bli kjent med dere og jobbe sammen med

Andøya elgstasjon. Tre elger tok turen innom flystasjonen på Andøya i august. Problemet var at det ikke passer særlig godt sammen med flyene som fra tid til annen tar av. Derfor var flere enn mange involvert i å få elgene vekk. På bildet er det stabssjef Per Erik Hanevold som har fått litt for mye nærkontakt med en av elgene - og må ta bena fatt. Elgene ble til slutt løst ut av stasjonen gjennom et nyklippet hull i gjerdet.

Foto: OLAV ANDERSEN

LUFTFORSVARETS

ØVERSTE LEDELSE: Bak fra venstre oberst Endre Bjerknes - sjef LST Virksomhetsstyring, oberst Inge Kampenes - sjef LST Utvikling, brigader Atle Bastiansen, stabssjef, oberst Trond Kotte - sjef LST Personell. Foran fra venstre: Brigader Øyvind Strandman - sjef LUI, generalmajor Stein Erik Nodeland og brigader Morten Klever - sjef LOI.

Foto: VIDAR SMEVIK

dere. La meg også si hvor glade vi er over å kunne være gjester på Rygge flystasjon, hvor vi liker oss godt. Jeg er sikker på at vi vil få den støtten vi trenger, understreket generalmajoren.

Oppstillingen ble avsluttet med lunsj, der gjestene blant annet var fylkesordføreren i Østfold, lokale ordførere samt politimesteren i Østfold politidistrikt. ■

Skribenten

VIDAR SMEVIK er vernepliktig journalist i Luftforsvaret

her & nå

Luftforsvaret er inne i en periode preget av høyt aktivitetsnivå, skriver brigader Atle Bastiansen.

Utfordringer og muligheter

Årsaken er operasjoner både internasjonalt og her hjemme. Samtidig skal vi gjennomføre store organisatoriske endringer og innføring av nye strukturbærende materiellsystemer. Dette innebærer betydelige utfordringer, men også store muligheter i tiden som kommer. Beslutningen om å videreføre Luftforsvarets helikopterbidrag, Norwegian Aeromedical Detachment, i Afghanistan i ytterligere ett år fra oktober 2009, er av stor betydning for egne og allierte styrker. Samtidig innebærer forlengelsen en stor belastning for både operativt personell og vedlikeholdsorganisasjonen. Luftforsvarets fokus i tiden fremover vil derfor være å bidra til å gjøre denne belastningen så liten som mulig.

Forutsigbare rammevilkår, fokus på personellet og den profesjonalitet og innsatsvilje som hver dag legges for dagen i Bell 412-miljøet, vil sørge for at Luftforsvaret også denne gang vil levere etterspurte operative kapasiteter til internasjonale operasjoner. Høyt fokus i utlandet fører imidlertid ofte til at den såkalte fredsoperative aktiviteten ufortjent havner noe i skyggen. Det er derfor riktig å minne om den betydelige innsatsen som hver dag, året rundt, legges ned i form av blant annet luftovervåkning og -kontroll, jagerflyberedskap, maritim overvåkning og redningshelikoptertjenesten. Med C-130 J nummer to trygt på plass i Norge vil Luftforsvaret også om kort tid, og i økende grad, levere sikker tilgang på lufttransportkapasitet – til støtte for Forsvarets enheter ute og hjemme.

«OM KORT TID VIL VI OPERERE NYTT OG MODERNE MATERIELL INNENFOR DE ALLER FLESTE OMRÅDER»

To av fire C-130 J, det første NH-90 (høsten 2010) og nye kampfly gjør at vi om kort tid vil operere nytt og moderne materiell. I tillegg skal flere systemer oppgraderes. Ofte vil problemer og utfordringer – som høy belastning, lavt budsjett og liten bemanning – få større oppmerksomhet og mer fokus enn positive utviklingstrekk og muligheter. Utfordringene Luftforsvaret står overfor skal ikke undervurderes eller underkommuniseres, men samtidig er det nødvendig å øke fokuset på den svært positive utviklingen. Sammen med et svært kompetent og dyktig personellkorps blir vår fremste oppgave å

dra nytte av den positive utviklingen og de betydelige mulighetene, samtidig som vi opprettholder et kontinuerlig fokus på forsvarlig operasjonsmønster og drift for å ta vare på personellet som Luftforsvarets viktigste innsatsfaktor.

ATLE BASTIANSEN
BRIGADER
STABSSJEF LUFTFORSVARSSTABEN

HV fikk besøk → → → →

Nijmegen → → → →

Landsrådet og ny GIHV → → → →

HV

AKTUELT FRA HEIMEVERNET

Bergtok Evje

Ingen andre har de siste 25 årene klart å bli **skytterkonge to år på rad**. Vebjørn Berg klarte det.

Heimevernskameratene Vebjørn Berg og Espen Berg Knutsen har konkurrert i alle år. I år ble de to henholdsvis skytterkonge og skytterprins under Landsskytterstevnet i Evje.

Landlagstrener for det militære landslaget, Vidar Lindstad-Fossmo, opplevde spenningen fra sidelinjen. Han fikk sin «Heimevernskonge» til slutt.

Makkerpar. For Berg og Berg Knutsen ble årets stevne nok et bidrag i en lang historie med vennskap, litt rivalisering og tett samarbeid.

I snart 10 år har skytterne konkurrert sammen og mot hverandre.

Gjennom det militære landslaget er begge tilknyttet Heimevernet. I HV-05 fungerer de som makkerpar i Innsatsstyrke Grebe.

Det er ikke tilfeldig.

– Vi har utrolig mange faglige diskusjoner med hverandre. Vi har vokst enormt på diskusjonen og hverandres erfaringer, forteller Berg.

Heimevernets oppgave? Også i år har Heimevernet lagt ned et betydelig arbeid for å få gjennomført landsskytterstevnet. HV-07 var bidragsyter i år. I den forbindelse blir det stilt spørsmål om dette er riktig bruk av ressurser. Fungerende generalinspektør for

↑ **KONGEN SJØL:** Skytterkongen Vebjørn Berg flankert av

PS!

■ HVs Hans Bakken deltok også på Kongelaget under Landsskytterstevnet.

Heimevernet, flaggkomandør Ketil Olsen, mener treningsutbytte kunne vært bedre, men at deltakelsen på stevnet likevel er positiv for Heimevernet.

– Vi skulle selvsagt ønske å få øvet et bredere spekter av HV-oppgaver enn det vi får øvd her. Men Forsvaret får mye igjen for dette: Omdømmet og synligheten i lokalsamfunnet er svært viktig, sier han.

Nye løsninger. Heimevernets støtte til Landsskytterstevnet bygger på en tiårsvartale mellom Forsvaret og Det frivillige skyttervesen (DFS).

– Vi i HV får mye igjen for samarbeidet med DFS. Blant annet får vi bruke

Espen Berg-Knutson (t.v.) og Kim André By. Foto: EIRIK LAVIK

«VI SKULLE SELVSAGT ØNSKE Å FÅ ØVET ET BREDERE SPEKTER AV HV-OPPGAVER ENN DET VI FÅR ØVD HER» KETIL OLSEN, FLAGGKOMMANDØR

skytebanene deres. Et desentralisert Heimevern er avhengig av dette. Samarbeidet gir rasjonell drift, sier Olsen.

Neste år skal avtalen med DFS forhandles på ny. Heimevernet skal da se på løsninger og materiell som vil gjøre arrangementet mindre mannskapskrevende. ■

Skribenten

Eirik Lavik er vernepliktig journalist i Heimevernet.

↑ **STRIREGN:** Generalmajor Bernt Iver Ferdinand Brovold inspiserer sine distriktssjefer for siste gang i regnværet under avslutningsseremonien på Akershus. Foto: FMS

En epoke er over

Da Bernt Iver Ferdinand Brovold overtok som GIHV i 2003, sto Forsvaret foran en stor omstilling.

At han nå er forfremmet til sjef for Forsvarets operative hovedkvarter er både historisk og et vitensbyrd på den gode jobben han gjorde under sin tid i Heimevernet.

Nytt bilde. Brovold overtok Heimevernet i 2003 som var «over alt – alltid». Det var et Heimevern som var rustet i forhold til en invasjonstrussel som var i ferd med å forsvinne. Et nytt sikkerhetspolitisk bilde var tegnet, og Heimevernet måtte forandre seg i takt med dette og det nye Forsvaret. Ballen begynte å rulle og Kvalitetsreformen ble født.

Fra 83 000 til 45 000. «Jeg ønsker ikke å fokusere på «Over alt – alltid». Det som blir viktig for meg, er at vi skal være der det trengs, når det trengs med riktig kapasitet og kvalitet,» sa Brovold høsten 2003.

Heimevernet gikk gjennom en periode med store endringer. 83 000 mannskaper har blitt redusert til 45 000, og antallet distrikter er redusert fra 18 til 11. Gevinsten har vært overføring av ressurser til den operative delen i form av utstyr, trening og personell, og Heimevernets organisasjon er i dag i takt med de oppgaver den skal utføre. Omstillingen er nær fullendt, og Brovold har fått skryt fra alle kanter.

I juni tok Brovold et farvel med Heimevernet – i hvert fall et farvel som sjef. Fanehallen på Akershus festning ga en verdig ramme rundt avslutningen, og venner av Heimevernet fra blant annet USA, Danmark og Sverige var møtt frem.

– Jeg skulle gjerne sett at du fortsatte, men det var min sterke anbefaling at du ble hentet som ny sjef for det nye operative hovedkvarteret, var attesten Brovold fikk fra forsvarsjef Sverre Diesen under avslutningsseremonien.

Det er ikke gitt at GIHV går videre til nye og større oppgaver – faktisk har det aldri skjedd før. Nå vil nok sjefen selv være rask med å påpeke at dette kunne han aldri gjort uten de gode medarbeiderne han har hatt i Heimevernet, men at Heimevernet ville sett annerledes ut hvis ikke Brovold hadde satt seg i sjefstolen høsten 2003, er det liten tvil om.

Da den siste tonen fra HV-02s utmerkede orkester tok slutt, den siste dråpen champagne var fortært og alle talerne hadde fått sagt sitt, var avgangen et faktum. Brovold kunne omsider reise hjem etter en lang dag med pomp og prakt. Men som fungerende GIHV, flaggkommandør Ketil Olsen sa, så er det ikke minner om champagne i glass med høy stett Brovold vil ta med seg til Bodø. Det er minner fra samværet med menneskene, det riktige Heimevernet, øvelser han besøkte og mannskaper han traff han vil savne – og for mannskapenes del er det nok gjensidig.

Stian B. Støvland

Siste økt med gjengen. I litt over ti år har han ledet Agder Heimevernsdistrikt 07. Nå er det slutt, både for oberstløytnant Stein Borgersen (bildet) og det 62 år gamle HV-distriktet. Landskytterstevnet på Evjemoen var hans siste møte med befal og mannska-per. Det var i det hele tatt siste aktivitet for HV 07. Fra 13. august var det slutt. Da ble det lokale heimevernsdistriktet på Agder slått sammen med Rogaland. Foto: HV

Internasjonalt HV-treff

HV-ungdom fra ulike verdens-hjørner fikk innblikk i norsk militærhistorie.

– **Cool, great, beautiful**, var superlativene da HV-ungdom i alderen 16–18 år fra Australia, Canada, England og Tyskland var på omvisning i Akershus festning i juli. «Army Cadet Exchange» er et utvekslingsprogram som knytter bånd på tvers av landegrenser.

– Dette er et kulturelt, militært og naturmessig opplegg hvor vi også har til hensikt å lære disse ungdommene mest mulig om norsk historie, sier oberstløytnant Terje Kristoffersen.

De to ukene HV-ungdommene var i Norge, deltok de også i øvelser som skulle bedre militære enkeltmannsferdigheter..

Ville til Norge. Major Miles Bence fra Melbourne, Australia, forteller at de kunne velge mellom en rekke land for utveksling. Likevel endte de opp i Norge, noe som de ikke angrer et sekund på.

– Det er første gang vi er i Norge, og det har vært veldig interessant så langt, sier Bence, som i løpet av turen unngikk de verste regnskyllene som falt over Østlandet i slutten av juli.

– Vi har vært heldige med været så langt, og vært inne da det regnet, sier Bence og forteller om en helt annen situasjon i hjemlandet Australia. Der er det tørke og stor vannmangel.

ØYVIND FØRLAND OLSEN ofo@fofo.no
Foto: ARNE FLAATEN

↑ **VISITT:** HV-ungdom fra andre land gjestet Norge.

↑ **EKSTASE:** Befalselevene fra Heimevernets befalsskole slapp jubelen løs ved målgang. Dette er de samme som gikk fra Værnes til Porsanger garnison. Foto: EIRIK LAVIK

Marsjfesten

Det er en fire dager lang opplevelse av blod, svette, tårer, gleder og utfordringer.

I år var 95 heimevernssoldater med på den 100. Nijmegen-marsjen i Nederland. Både rutinerte veteraner på langt over 80 og HV-ungdom deltok fra Norge.

Et slit. – Første gang vet du ikke hva du går til. Andre gang er det galskap. Tredje gang har du mistet forstanden helt, forteller en av de marsjerende, Odd Arne Aas.

Det var 13. gang han gikk marsjen.

– Du ser folk kun 100 meter fra mål som sliter noe voldsomt med både gnagsår og trykksmerter. Idet de passerer målstreken er alt glemt. Det er nesten litt som å føde, spøker stabssjefen for den norske Nijmegenlegasjonen, kaptein Knut Solberg.

Fruktbart samarbeid. – Det var en stor forandring for strukturen når man gikk fra det å være Sjøheimvernets utdannings- og kompetansesenter til å bli en operativ kommando, forklarer oberstløytnant Kjell Olav Myhre ved utdannings- og utviklingsseksjon på Heimevernets skole- og kompetansesenter.

– Det som er bra er at vi allerede har etablert et meget godt samarbeid med SHV. De fremstår som løsningsorienterte og sjef SHV-kommandoen, kommandørkaptein Rune Furevik har tatt tak i de viktige forhold for å rede grunnen for et godt samvirke, slår Myhre fast.

For mer informasjon se www.mil.no/hv

Vekk fra kjas og mas. Korporal Morten Tuft og menig Sigmund Smidt fra henholdsvis HV-02 og HV-01 har fullført marsjen flere ganger. De har ingen vanskeligheter med å forklare hva som tiltrekker dem ned til Nijmegen.

– Utelukkende det sosiale. Jeg fikk ikke sove den siste kvelden fordi jeg gledet meg så mye, sier Smidt. Sjøl bruker han marsjen som god trening – både fysisk og mentalt.

– Dette er en fin måte å slippe hverdagens kjas og mas. Her har du kun et mål å gå etter, sier han.

Viljestyrke. Første HV-mann i mål HV-ungdom Kenneth Sandberg. Etter 17 mil følte han påkjenningen på kroppen.

– Fra hodet og opp er det himmelen akkurat nå. Resten av kroppen har det ikke så bra, ler han.

Nijmegenmarsjen er tøff. Sandberg mener nøkkelen ligger i forberedelsene.

– Er du forberedt på hvor vondt det gjør, ligger du godt an. Hvis du kommer hit og tror det er lett, klarer du det ikke. Under marsjen teller det fysiske 20 prosent, mens de resterende 80 ligger i hodet, slår han fast. Sandberg oppfordrer flere til å gå marsjen.

– Følelsen når du mottar medaljen etter fullført marsj er ubeskrivelig, det er som om du har vunnet en seier over deg selv, sier han.

Ønsket av forsvarsgrenene. HV stiller med alt fra sanitetsmaterieell, personell, støtte til norske soldater med hjelp på rasteplassene til å sørge for det administrative. Stein Laache forteller at HV-staben så nytten av marsjen, både i forhold til lederutdanning og markedsføring.

– Det finnes flere marsjer rundt om i verden. Men ingen har den verdien og anerkjennelsen som Nijmegenmarsjen, forteller delegasjonslederen. ■

Tour de Holland. 50 000 påmeldte deltakere gikk i år de 170 kilometerne, 5000 av disse soldater fra 34 nasjoner. De møtes på kryss og tvers av grader, forsvarsgrener og landegrener i Camp Heumensoord, den militære leiren.

I 1909 ble marsjen arrangert for første gang, med militære og sivile deltakere.

– Det livet som skapes i Nijmegen er ubeskrivelig, du må reise ned hit for å oppleve hvor stort dette virkelig er. De båndene som knyttes her, forblir gjerne livet ut, sier Solberg.

Han får støtte av den norske delegasjonslederen, Stein Didrik Laache

– Nijmegenmarsjen er 17. mai, julaften og påske på en gang, sier han, og sikter til befolkningsøkningen fra rund 160 000 til en million under marsjdagene.

– Sånt blir det folkefest av.

Skribenten

Eirik Lavik er vernepliktig journalist i Heimevernet.

her & nå

Landsrådet er aktivt med i utvelgesprosessen av ny generalinspektør, skriver Kolbjørn Schei.

Landsrådet og ny GIHV

Da det ble kjent at Generalinspektøren for Heimevernet, generalmajor Bernt Iver Ferdinand Brovold, skulle fratre stillingen for å tiltre som sjef for Forsvarets operative hovedkvarter, startet en prosess i landsrådet. Som rådgivende organ og et bindeledd mellom Heimevernet og det sivile samfunn er Landsrådet en viktig aktør i utvelgesprosessen av ny generalinspektør. Landsrådet var på samme måte delaktig i prosessen da Brovold - og alle tidligere generalinspektører - ble tilsatt.

I forskriften til Lov om heimevernet er en av landsrådets oppgaver beskrevet på en måte som betinger et meget nært samarbeid mellom Heimevernet representert ved GIHV og det sivile samfunn med Landsrådet som koordineringsorgan.

Dette er da beskrevet i forskriften til heimevernsloven på en måte som gjør det naturlig og formelt at Landsrådet er aktivt involvert i utvelgesprosessen.

«LANDSRÅDET ER EN VIKTIG AKTØR I ANSETTELSEN AV NY GENERALINSPEKTØR»

Prosesen er nå avsluttet og Landsrådets arbeidsutvalg har foretatt en vurdering av alle søkere til stillingen etter søknadsfristens utløp 20. juni. I løpet av juli måned ble det gjennomført intervju med aktuelle kandidater til stillingen. Basert på de vurderingene som ble gjort anbefalte arbeidsutvalget en kandidat for Landsrådet. Alle søkerne ble imidlertid presentert for Landsrådet.

I et ekstraordinært Landsrådsmøte 19. august ble arbeidsutvalgets anbefaling behandlet og Landsrådet samlet seg om en kandidat til stillingen som Generalinspektør for Heimevernet. Denne prosessen endte opp i det som er bestemt i forskriften, hvor det heter: «Rådet skal uttale seg ved tilsetting eller beordring av ny generalinspektør for Heimevernet.»

Denne uttalelsen blir gitt kun til forsvarsministeren og behandlingen og uttalelsen vil ikke gjøres kjent for andre.

Forsvarsdepartementet foretar på dette grunnlaget sin vurdering før saken fremmes til behandling i statsråd.

KOLBJØRN SCHEI

FUNGERENDE GENERALSEKRETÆR
I LANDSRÅDET FOR HEIMEVERNET

Bilene merkes → → → →

Kinesisk besøk → → → →

Tanker i tiden → → → →

FLO

AKTUELT FRA FORSVARETS
LOGISTIKKORGANISASJON

Energikampen skal hjelpe Forsvaret å spare 90 millioner kroner og skape gode holdninger.

– **Den største utfordringen** er å få det å redusere energiforbruket til å bli den naturlige måten å tenke på, sier Aas, som leder energiledelsesprogrammet til Norges største eiendomsforvalter: Forsvarsbygg.

Det var i juli at Forsvarsbygg og Forsvaret lanserte Energikampen. Alle leirer og avdelinger i Forsvaret kan delta. Det handler om å spare mest mulig strøm – innen november 2009. Vinnerleiren får det de sparer i velferdsmidler. Det overordnede målet til Forsvaret er å redusere energiforbruket med 90 gigawatt-timer i året. Det tilsvarer nærmere 90 millioner kroner. Eller ett års energiforbruk til nesten 5000 eneboliger.

– Kommer dere til å klare det?

– Vi er allerede godt i gang, sier Aas.

Han forteller om målinger som viser at Forsvaret har spart 35 gigawatt-timer siden energiledelsesprogrammet ble opprettet i 2006.

– Hvordan har dere klart det?

– Vi har bygd om store deler av infrastrukturen til Forsvaret. Vi har installert styringssystemer og jobbet for å optimalisere de byggene som

Forsvaret allerede har. Ventilasjon skal for eksempel bare være på ved behov. Det samme gjelder lys og varme.

Dyrt i drift. Fortsatt er det et stykke å gå. På Akershus festning lyser det nærmest døgnet rundt fra de store glassvinduene i Forsvarets ledelsesbygg. 580 millioner kroner kostet bygget da det sto ferdig på nyåret 2007. De mer enn 18 000 kvadratmeterne er også dyre i drift. For mens alle Forsvarets bygg i gjennomsnitt bruker i overkant av 130 kilowatt-timer per kvadratmeter, bruker ledelsesbygget nesten tre ganger så mye. 400 kilowatt-timer per kvadratmeter betyr at hele ledelsesbygget koster mer enn syv millioner kroner i energiforbruk i året.

– I fremtiden håper jeg energiforbruk kommer høyere på agendaen når Forsvaret skal bygge nytt.

– Hvorfor bruker ledelsesbygget så mye energi?

– Fordi det er i drift hele døgnet. Det har glassfasader og store takhøyder som krever et høyt energiforbruk for å holde på ventilasjon og varme.

PS!

■ Rena leir stengte store deler av sin virksomhet julen 2008 – og skrudde av ventilasjon, lys og varme. Dermed sparte Forsvaret 90 000 kilowatt-timer.

– Kunne det vært bygd mer gunstig med tanke på energiforbruk?

– Det burde vært mulig. Det handler om å bruke fasadematerialer og systemer som holder på energien og ikke slipper den ut, sier Aas.

Han trekker frem det gamle ridehuset på Hamar – hvor Vernepliktsverket sitter – som eksempel. Der er energiforbruket 180 kilowatt-timer per kvadratmeter.

– Under parkeringsplassen er det boret energibrønner hvor varmepumper finner kjøling om sommeren, og varme om vinteren, sier han.

Gammelt og nytt. Kjell Syversen i Forsvarsbygg var prosjektleder da ledelsesbygget ble reist. Han forteller om et bygg hvor gammelt er blandet med nytt og hvor en betydelig andel er vernet – med dårlige energikvaliteter og stor takhøyde. De gamle byggene viste seg blant annet å være dårligere til å holde på varme enn først antatt.

– Vi skal installere mer dedikert måleutstyr i byggene. Det vil gi oss mulighet til å komme med tiltak for å spare energi. Men antikvariske krav gjør at vi ikke står fritt til å gjennomføre energi-

Energikampen

- I desember kåres den leiren som har greid å redusere energibruket mest. Hovedpremien er det innspar-te beløpet utbetalt som vel-ferdsmidler (maksimum 25 000 kroner). Dette er målene:
- Innen 2014 skal Forsvaret være helt CO₂-nøytralt.
- Energiforbruket skal være redusert med 30 prosent sammenlignet med 2008.
- Alle bygg skal miljøsertifi-seres.
- 400 kjøretøy skal byttes ut med el- og hybridbiler.

Watt-kampen

sparende løsninger, sier han.

Syversen forteller at nybygget har en rekke spesialfunksjoner som krever et høyt energiforbruk.

– Tar du bort spesialfunksjonene har bygget et forbruk på 226 kilowatt-timer per kvadratmeter, sier han.

– Kunne det vært bygd mer gunstig med tanke på energiforbruk?

– Lengre brukstid og flere IKT-innstallasjoner har fått betydelige konsekvenser for energiforbruket. Hadde vi visst mer om dette i planleggingsfasen ville vi sett at det ville være lønnsomt å rette større oppmerksomhet mot energiforbruket, sier Syversen.

– Når det er sagt, så er fokuset på energiforbruk betydelig større i dag enn det var da ledelsesbygget ble planlagt i 2003.

Drahjelp. Et lite steinkast unna ledelsesbygget teller kaptein Remy André Fætten watt. Han jobber ved infrastrukturkontoret til Forsvarets logistikkorganisasjon (Flo), som forvalter to-tredeler av Forsvarets eiendom, bygg og anlegg. Fætten tror at det er realistisk å redusere energiforbruket

med 90 gigawatt-timer.

– Energikampen kan gi oss tilstrekkelig drahjelp til å nå det målet, sier han.

– Vi vet hvor vi bruker mest. Nå må vi sette inn støttet der det er mest å hente økonomisk.

Han forteller at store deler av bygningsmassen som er i Forsvaret i dag er gammel. Dermed er også teknologien gammel. Nå oppgraderes teknologien – og styringssystemer installeres. Det vil føre til at Forsvaret får bedre oversikt.

– Noen ting må stå på hele tiden – som radarer – men det er mange bygg hvor vi kan bli flinkere til å redusere energikostnadene – som for eksempel befalsforlegninger og messer. Når vi får målt hvor mye vi bruker, kan vi også iverksette enkelttiltak.

Vil ha vilje. Fra 2004 til 2007 økte energiforbruket i Forsvaret med ni prosent hvert år. Fra 2007 til 2008 sank forbruket – med 1,5 prosent. Det er både Fætten og Petter Aas i Forsvarsbygg glade for. Aas mener at alle ansatte må ta ansvar dersom Forsvaret skal klare å redusere ener-

↑ LYSER DØGNET RUNDT: Lang driftstid er en av grunnene til at Forsvarets ledelsesbygg bruker tre ganger så mye energi som et gjennomsnittlig bygg i Forsvaret.

Foto: ARNE FLAATEN

giforbruket ytterligere. Det er også hensikten med Energikampen – å få frem vilje til å gjøre noe.

– Vi ønsker rett og slett å provosere frem litt engasjement, sier Aas.

Han vil at ansatte skal si fra dersom bygninger står tomme. Små grep kan bety mye.

– Bruk mindre varmt vann, skru av lyset når du forlater rommet og skru ned temperaturen hvis det er for varmt – lukk ikke opp vinduet.

OLE KÅRE EIDE oke@fofo.no
Foto: ARNE FLAATEN

Vekk med CO₂-utslipp

Forsvaret skal også – innen utgangen av 2014 – fjerne alle CO₂-utslipp fra fossile brenslere. Forsvaret har i dag drøyt 30 fyrhus – disse har tidligere gått på fyringsolje. Nå skal oljen erstattes med varmpumpe eller biokjele. – Varmepumpe egner seg best hvis huset er i nærheten av vann – som på Haakonvern. På Rena derimot er biokjele det beste alternativet, sier Petter Aas.

I fjor slapp Forsvaret ut 30 000 tonn CO₂. Målet er å redusere utslippet med fem prosent hvert år – og være helt kvitt CO₂-utslipp fra bygg innen 2014.

– Vi ligger foran kravet. I fjor reduserte vi med mellom 15 og 20 prosent, sier han.

nyttig fra FLO

Inspeksjon i nord. HMS-arbeidet får en ekstra dimensjon av alvor når man jobber isolert og i ekstreme værforhold, slik tilfelle er for mange Flo-anstatte i Finnmark og på Jan Mayen.

Flo-sjef Trond R. Karlsen var i sommer på inspeksjonsreise i Nord-Norge og på Jan Mayen. På programmet sto besøk til flere lokasjoner der personell fra IKT-avdelingen jobber til daglig.

Fasilitetene ved radarhodet Iskuras har blitt kritisert i HMS-sammenheng, og generalmajor Karlsen ville selv ta forholdene i nærmere øyesyn.

- Vi tar den kritikken som har kommet frem på

alvor, sier Karlsen. Nå er det iverksatt boring etter vann og planer for ny oppholdsseksjon og garasje er prioritert de neste tre årene.

- Forholdene blir utbedret så fort Forsvarsdepartementet godkjenner planene, sier generalmajoren. Etter inspeksjonene på fastlandet gikk turen videre til Bodø og Jan Mayen. I det lille øysamfunnet bor og jobber 18 personer, de fleste ansatt i Flo IKT. Disse drifter en Loran C-stasjon i tillegg til en meteorologisk stasjon.

Eskil Sand, informasjonskonsulent i Flo

Kinesisk besøk

Det kinesiske forsvaret lot seg imponere over norsk logistikk.

I sommer var Forsvarets logistikkorganisasjon (Flo) verter for kineserne. De fikk blant annet en omvisning på KNM Fridtjof Nansen før skipet satte kursen mot Adenbukta. Der er Kina allerede på plass med to kryssere og et logistikkskip i kampen mot piratene.

Delegasjonen fra den kinesiske logistikkorganisasjonen lot seg imponere over hva Forsvaret i Norge får ut av sin logistikkvirksomhet.

Kvart million. - Personellet er profesjonelle og stolte av jobben sin, sier general Dafa Sun. Etter omvisningen i fregatten kom han med både spørsmål og råd til sine norske kolleger, om alt fra firkanter på organisasjonskartet til utfordringene i Adenbukta.

For å sette det litt i perspektiv; Kina har over 600 fartøy og en marine med mer enn en kvart million soldater. I «lille» Norge har vi 24 kampenheter når alle skipene er levert.

Styrker båndene. - Forsvarsdepartementet har fokus på å styrke kontakten med kineserne. Logistikkorganisasjonen har ikke selv noe konkret samarbeid med Kina, men bidrar mot den målsettingen, forteller kontreadmiral Morten Jacobsen. Kineserne besøkte blant annet et panserregiment og så på vedlikehold og driften av reservedelslager.

Eskil Sand, informasjonskonsulent i Flo

Merkes

■ Hver bil utstyres med «Forsvaret» og riksløven på to dører, i tillegg til et lite merke på baggasjeromsdøren. Klistremerkene har refleks så de synes i mørket.

Bilene blir like

Forsvarets biler får nytt og felles utseende.

Montasjeleder Tom Lindstad har kjørt flere hundre mil på oppdrag for Forsvaret i sommer. Han har kledd opp 500 av Forsvarets administrative kjøretøy i ny visuell uniform, med et enkelt Forsvaret- og riksløvemerket i refleks på bilenes dører. Det skal gi bilene et enhetlig uttrykk. Derfor fjernes også de gamle avdelingsmerkene. Fremdeles er 300 kjøretøy ennå ikke merket.

Snart ferdig. Alle biler som har over tolv måneder igjen på leasingperioden, må være forberedt på å få besøk.

- Vi jobber oss fra Nord-Norge og sørover, forteller han. Lindstad representerer Visius AS som Forsvaret bruker gjennom sin rammeavtale med Leaseplan. De regner med at merkingen vil være gjennomført i løpet av høsten.

Ikke fjern merkene. Den nye merkingen skal på en måte erstatte de gule skiltene militære tjenestebiler tradisjonelt sett har brukt. Dette er da den nye uniformeringen av Forsvaret administrative tjenestebiler.

BESØK: Kontreadmiral Morten Jacobsen fikk besøk av general Dafa Sun fra Kina.

Foto: ESKIL SAND

JAN MAYEN:
Direktør for metrologisk institutt Anton Eliassen, stasjons-sjef komandør-kaptein Kristian Rubach og sjef Flo, generalmajor Trond R. Karlsen
Foto: TOR HUGO BAUGE

her & nå

FLO

Uten kompetanse og kontinuitet vil Forsvaret «dø på rot», skriver kommandørkaptein Knut Moe.

Tanker i tiden

Investeringer i nye plattformer, strukturelementer og sensor- og innsatskomponenter er grunnlaget for Forsvarets fremtidige operative slagkraft. En investering som støttetjeneste er et vesentlig fag- og tjenestefelt for Forsvaret. Uten kompetanse og kontinuitet innen investeringsvirksomheten vil Forsvaret «dø på rot».

Når det investeres for levetider på inntil 40 år vil det være uforvarlig ikke å ta nyeste teknologi i bruk, og på enkelte områder å være i forkant. Ny teknologi er ikke billig å drifte og vedlikeholde. I etterkant kan meget høye driftskostnader på nytt materiell, ofte to-tre ganger driftskostnaden for gammelt, treffe avdelingene. Dette må det selvfølgelig tas høyde for i grunnlagsdokumentasjonen, og dette må følges opp i ettertid. Glemselskurven er ofte bratt når driftsbudsjetter skal fordeles. Å være i forkant teknologisk medfører risiko for forsinkelser på leveransene, men som regel har det nye materiellet meget høy yteevne og fleksibilitet sett med fremtidens behov. Forsinkelser skaper konflikter med leverandørene og store merkantile og juridiske utfordringer. Store verdier står på spill. Dette medfører ekstra arbeidspress både på det merkantile apparatet og prosjektorganisasjonen for øvrig. Dessuten er det merkantile arbeidet og kontraktsoppfølgingen nå mer ressurskrevende enn noen gang på grunn av stadige endringer i lover og forskrifter samt tolkninger av anskaffelsesregelverk.

«**NY
TEKNOLOGI
ER IKKE
BILLIG Å
DRIFTE OG
VEDLIKE-
HOLDE**»

En trend i nyere tid er vurderinger om bortsetting av drifts- og vedlikeholdsansvar i materiellets levetid, herunder også konfigurasjonsstyring. Dette må vurderes meget nøye i hvert enkelt tilfelle slik at Forsvarets logistikkorganisasjon ikke taper kompetanse og evne til å utøve eierskapsforvaltning for Forsvaret på en gunstig måte. Materiellet skal ofte være operativt både nasjonalt og internasjonalt. Da kan forretningsmessige hensyn og utenforliggende forhold fort gå i Forsvarets disfavør. Dessuten kan innsparingseffekter ved felles materiell på flere plattformer, felles utdanning og lignende gå tapt. Samtidig skal vi ikke se bort fra muligheten for det motsatte, at eksterne leverandører kan levere billigere totalleveranser som fullt ut tilfredsstiller nasjonale og internasjonale krav. Forsvarets årsmelding sier at omsetningsevnen og kapasiteten for å gjennomføre investeringsprosjekter er økt. Det hjelper imidlertid lite at Investeringsavdelingen bemanner opp for å ivareta prosjektporteføljen så lenge den rigide årsverksstyringen hemmer prosjektgjennomføringen. For hver ansatt i Investeringsavdelingen har vi behov for én til to fagressurser fra henholdsvis Systemstyringsavdelingen og/eller IKT for å gjennomføre prosjektene.

Investeringsvirksomheten er et eget fagfelt hvor det er viktig med kontinuitet og kompetansebygging over tid. Disponerings- og rekrutteringssystemet er ikke tilpasset et slikt behov. Flo skal levere materiell med den kvalitet som er påkrevet, til riktig kostnad og til rett tid. For å oppnå dette og samtidig holde investeringstakten på ønsket nivå, må det utvikles et personell disponeringssystem tilpasset vår tid, og som ivaretar Forsvarets nåværende og fremtidige behov for spesialister også innen støttetjenester og materielldataforvaltning.

KNUT MOE
KOMMANDØRKAPTEIN
F | SEPTEMBER 2009

For mer informasjon se www.mil.no/flo

STOR JOBB:
Å fjerne gamle merker og erstatte de med nye, er en stor jobb for Tom Lindstad.

Foto: CHRISTIAN NØRSTEBØ

Det er derfor strengt forbudt å fjerne folieringen, noe Lindstad presiserer ute ved avdelingene:

– På rundturen i Nord-Norge fikk jeg noen spøkefulle spørsmål om det er lett å fjerne merkingen. Jeg har vært veldig påpasselig med ikke å spøke med dette, da jeg tror det blir konsekvenser for dem som kan finne på å fjerne det så fort jeg snur ryggen til.

Enhellig. I fremtiden vil alle Forsvarets administrative tjenestebiler leveres ferdig merket fra Leaseplan.

Major Terje Veas i Forsvarets logistikkorganisasjon har ansvaret for å forvalte Forsvarets administrative kjøretøy. Han forklarer

hvorfor bilene skal merkes:

– Når Forsvaret stiller tjenestebil tilgjengelig slik at personellet skal komme fra A til B, skulle det bare mangle at vi ikke er synlige som en del av Forsvaret med de kjøretøyene vi også bruker. Kjøretøyet er tross alt militært og under militær kommando om det eies, leies eller brukes av Forsvaret. Det handler om synlighet og tilstedeværelse, avslutter han. ■

Skribenten

Caroline Lunde er journalist i Forsvarets mediasenter

FANT FRAM:
Lasse Sandø har
valgt å flytte til
Bodø for å være
med på FOH-lasset.

Foto: TORBJØRN LØVLAND

Lasse Sandø fant ikke fram på 80-tallet. I dag er Reitan Forsvarets operative hovedkvarter.

Tilbake i fjellet

Det var skiltet som manglet på 80-tallet. Reitan huset den gang Forsvarskommando Nord-Norge. Den dag i dag ligger Reitan «i skauen» tre mil øst for Bodø, men nå viser et skilt både oberst Sandø og fremmed folk retningen av stedet.

Flyttet 16 ganger. Han ler litt når han tenker på sitt første besøk den mørke høstkvelden på 80-tallet. Den gamle forsvarskommandoen var anlagt ute på bygda. Det var under den kalde krigen, og stedet var anonymt og nærmest usynlig for de som kjørte riksvei 80.

Fra 1. august i år er Reitan Forsvarets operative hovedkvarter (FOH).

– Det blir meget bra her. Familien vår har røtter i Trøndelag og har vært med på de fleste av mine 16 flyttinger. Med ei datter i barneskolen og voksne sønner kan vi like godt slå røtter i Bodø. Kona har fått seg jobb i kommunen. Salten har mye å by på, vi har fått familiebolig ved Bodin leir og har allerede plassert

«MED EI DATTER I
BARNESKOLEN OG
VOKSNE SØNNER
KAN VI LIKE GODT
BYGGE RØTTER I
BODØ»

LASSE SANDØ

campingvogna i Sulis, sier en fornøyd 1/18. Det betyr at han er ansvarlig for personell og budsjett/økonomi på FOH.

Noe nytt. Det var overraskende god søkning til jobbene i nye FOH. 200 personer søkte de 80 utlyste stillingene, etter at noen var direkte innplassert.

– Bodø har alltid vært et attraktivt tjenestested, sier oberstløytnant John Espen Lien, som har røtter i hovedstaden. Han kom første gang til byen i 1979 og er en av veteranene på Reitan. I den nye organisasjonen er han senior pressetalsmann.

– Jeg merker godt at FOH er en større organisasjon. Landsdelskommandoen var ekspert på nordområdene, nå kommer det nasjonale og internasjonale inn. I det operative blir det en viss forskjell for oss alle, og vi lærer av hverandre. Husk at begge de gamle kommandoene er borte, og vi

bygger noe helt nytt. 80 av de nyansatte kommer ikke fra noe hovedkvarter, understreker Lien.

Positiv stemning. På Jåtta sitter fortsatt rundt 80 personer som har fått ett ekstra år på flyttingen. Når alle er på plass, vil det jobbe drøyt 500 mennesker på Reitan, medregnet de vernepliktige. Det såkalte Nordvernbygget er tatt i bruk igjen, men planen er å få de fleste plassert inne i fjellanlegget når ombyggingen er klar.

Da beslutningen om å satse på Reitan ble truffet, valgte et dusin Jåtta-ansatte å slutte i Forsvaret eller ta permisjon.

Oberst Sandø tror man i løpet av tre år vil se en stabilitet i personellmassen på FOH. Men det koster penger å flytte og å drifte på to steder i en overgangsperiode. Innsparingen kommer når Jåtta er avhendet og Forsvaret sitter igjen med bare ett hovedkvarter.

– Forskjellen som slår meg, er at det på Reitan er en god og positiv stemning. Det ble også lagt merke til at Salten-ordførerne kom til Jåtta for å orientere oss. Her betyr jo Forsvaret mye i lokalmiljøet, i Stavanger har Forsvaret liten betydning. Og på Jåtta ble det naturlig nok en slags nederlag-

Reitan

← **I ESKER:**
Med hus og mann i Sandnes blir Nina Sigurdsen ukependler til Reitan.

Foto: TORBJØRN LØVLAND

stemning det siste året. Men Jåtta var også et godt sted å tjenestegjøre, understreker oberst Sandø.

Premiere-pendler. Og en av dem som savner sitt gamle kontor, er Nina Sigurdsen. Hun var sivilansatt over 20 år på Jåtta og en av få sivile som fulgte med nordover. For første gang i sitt 57-årige liv skal hun prøve ukependling:

– Jeg har hus og en yrkesmilitær mann i Sandnes. Han synes jo det er på tide at jeg får prøve pendling, men jeg synes ikke det er så fristende når flyene ikke engang korresponderer på Gardermoen. Men vi sivile fikk de samme rettighetene som de militære, og er godt fulgt opp. Noen av ven-

nene mine rister på hodet – andre synes det er sporty gjort å ta jobb her oppe, vedgår Sigurdsen, som er førstekonsulent og skal jobbe med samhandling mellom de forskjellige etatene.

– Nå bor jeg i ett av de nye modulbyggene i Bodin. Spiser frokost og middag på messa og andre tar golvasken og sengetøyet. Det er nokså uvant, jeg har jo knapt bodd hjemmefra i lengre perioder etter at jeg ble voksen, sier Sigurdsen.

Hun vil prøve å jobbe inn lengre friperioder, for det kan nok bli lite å gjøre ut over å gå tur eller se fjernsyn på kveldene i Bodø.

TORBJØRN LØVLAND tl@fofo.no

Vi utfører oppgaver på vegne av hele det norske folket, skriver generalløytnant Bernt Iver Ferdinand Brovold.

Gratulerer, Forsvaret

Churchill sa at ingen kan garantere suksess i krig – man kan bare gjøre seg fortjent til det. Den gjelder også for vårt nye operative hovedkvarter i Bodø, som ble høytidelig åpnet av Hans Majestet Kongen 21. august. Vi skal gjøre oss fortjent til den suksess vi skal feire i Bodø ved hovedkvarterets tiårsjubileum i 2019. Hovedkvarteret bærer ansvaret for intet mindre enn å verne om Norge og norske interesser gjennom planlegging og ledelse av militære operasjoner i samarbeid med mange sivile etater. Det er en historisk begivenhet når vi for første gang har samlet alt ansvar for alle operasjoner og øvelser, hjemme og utenlands, i ett hovedkvarter. Man blir lett litt høytidsstemt når slike milepæler passerer: Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) utøver ikke sine oppgaver på egne vegne, men på vegne av regjeringen, folkets fremste tillitsvalgte, kort sagt på vegne av hele det norske folk.

En kortversjon av ansvarsområdet for Forsvarets operative hovedkvarter er dette:

- FOH er det sted hvor vi holder oversikt over krise og risikobildet i nordområdene
- FOH er det stedet hvor vi holder oversikt over situasjonen i 10 operasjonsområder internasjonalt og har oversikt over jobben som om lag 1000 av Forsvarets personell gjør i internasjonale operasjoner
- FOH fører kontroll med at norsk luftrom ikke krenkes, og at fly fra andre nasjoner ikke opererer i strid med internasjonal rett og provoserer norske interesser
- FOH leder ressurskontrollen til havs når Kystvakten og helikoptre gjennomfører inspeksjoner
- FOH samarbeider daglig med Hovedredningssentralen, Kystverket, politidistrikter og andre sivile myndigheter

«FOH SKAL VÆRE DET SPISSESTE OG VIKTIGSTE REDSKAPET VÅRE MYNDIG- HETER TRENGER»

- FOH samarbeider med våre naboland for å oppnå stabilitet og sikkerhet i nordområdene
- FOH leder Grensevakten i en viktig jobb med å passe grensen mot Russland, og sørger for at vi overholder våre Schengen-forpliktelser
- FOH leder Hans Majestet Kongens Gardes oppdrag – å sikre Kongehuset
- FOH leder all bruk av Land-, Sjø- og Luftstridskrefter.

FOH skal være det spisseste og viktigste redskapet våre myndigheter trenger for å håndtere vanskelige situasjoner – alt fra å sende soldater ut for å bistå med å lete opp en som er forsvunnet på fjellet, og å gi støtte ved sivile kriser, via håndheving av norsk myndighet og suverenitet i et enormt område, til å gjøre våre beste kvinner og menn klar til strid – når det blir krevet. Operasjoner – bruk av våre militære kapasiteter – er og blir det sentrale for Forsvaret. Og Forsvarets operative hovedkvarter i Bodø er og blir Forsvarets operative juvel.

BERNT IVER FERDINAND BROVOLD
GENERALLØYTNANT
SJEF FOR FORSVARETS OPERATIVE HOVEDKVARTER

nyttig fra

INI

Forsvarets

informasjonsinfrastruktur

KLARE: Øystein Limoseth (t.v.) og Jon Ragnar Krogstad har tyngden de trenger. I bakgrunnen ses noen av avdelingens høyt skattede luftforsvarsmennesker.

Foto: HILDE LINDBOE

Rekrutterer godt

For andre gang i historien stiller fire kvinner på startstreken for tre år ved Forsvarets ingeniørhøgskole (FIH) på Jørstadmoen.

Et nytt kull har kommet seg gjennom nåløyet og er klare for oppstart. Skolesjef, oberstløytnant, Roger Johnsen, gleder seg over rekordklassen på hele 38 elever, hvorav fire kvinner. Vanligvis er det ikke mange jenter som søker seg til FIH. Dette er imidlertid noe skolen jobber bevisst med å forbedre.

Blir gode befall. - Min erfaring er at de kvinnene vi har hatt som elever gjennom årene jobber hardt og blir gode befall. Vi ønsker oss de beste og da må vi

rekruttere i hele befolkningen, ikke bare fra den mannlige delen, sier skolesjefen. Han skulle gjerne hatt flere kvinner blant førsteårsstudentene.

- I kull to og tre har vi kun en kvinne på hvert kull, så utviklingen er positiv, legger han til.

Utdanning. Den ferske FIH-eren, Susanne Sørensen, begrunner valget av skole med kombinasjonen av lederutdanning og bachelorgrad.

- På FIH får jeg både utdanning som befall og en ingeniørutdanning innen telematikk. Det var avgjø-

Endelig matchvekt

– Nå har vi tyngden vi trenger. Gjennom tre år har Jon Ragnar Krogstad og Øystein Limoseth jobbet hardt for å komme opp i matchvekt.

Det er ikke magemålet, men avdelingene deres som det henvises til. Etter mange års hardt arbeid kan avdelingssjefen for CIS TG (Communication and Information Systems Task Group), oberstløytnant Øystein Limoseth, fryde seg over at målet om å oppbemanne fra 20 til 80 ansatte er nådd. Det betyr at den operative sambandsavdelingen han leder, har tilstrekkelig tyngde og kapasitet til å støtte Forsvarets operasjoner i inn- og utland.

Vinn-vinn situasjon. CIS TG, som er en del av Forsvarets kompetansesenter KKIS, har virkelig lyktes med rekrutteringen. Sjefen for kompetansesenteret, brigader Jon Ragnar Krogstad, er glad.

– Å få oppbemannet CIS TG betyr mye for vår evne til å yte tilstrekkelig INI-støtte i Forsvarets pågående operasjoner, sier Krogstad. Spesielt fornøyd er han med at CIS TG nå har rekruttert mer personell med luftforsvarsbakgrunn enn tidligere.

– Luftforsvaret har i en lengre periode hatt lite personell med sambandsbakgrunn i sine avdelinger. Det har for eksempel vært en utfordring for CIS TG å koordinere med skvadronene fordi det har manglet naturlige samarbeidspartnere med tilstrekkelig kompetanse. Ved at yngre personell tar en periode i CIS TG vil de opparbeide seg nyttig erfaring for senere å gå tilbake til relevante stillinger i Luftforsvaret, sier Limoseth.

Må kjenne kunden. Rotasjonen vil gi Luftforsvaret svært kompetent personell innenfor de ulike informasjonssystemer.

– Fordi kommunikasjon og systemer blir mer og mer komplekse når vi kommer nærmere et nettverksbasert forsvar, er dette en utvikling alle parter tjener på. Samtidig er det viktig at CIS TG får tilført personell som kjenner Luftforsvaret på pulsen og kan gi innspill til løsninger som kanskje ellers ikke vil blitt brukt.

«DETTE ER EN
UTVIKLING ALLE
PARTER TJENER
PÅ»

ØYSTEIN LIMOSETH,
OBERSTLØYTNANT

CIS TG

■ Communication and Information Systems Task Group (CIS TG) er en operativ, deployerbar sambandsavdeling ved Forsvarets Kompetansesenter for kommando og kontrollinformasjonssystemer (FK KKIS).

■ Avdelingen arbeider hovedsakelig opp mot internasjonale operasjoner for å understøtte nasjonal kommando og kontroll med norske styrkebidrag i utlandet.

Det samme gjelder selvsagt når vi skal støtte Hæren, Heimevernet, Sjøforsvaret eller fellesavdelingene, understreker Limoseth.

Fargerikt fellesskap ønskes. Brigader Jon Ragnar Krogstad er glad for utviklingen mot et mer fargerikt fellesskap.

– Etableringen av Sjef INI skal sørge for en helhetlig samling av fagområdet. Da må personell fra alle forsvarsgrener være representert i INI-organisasjonen, slik at vi har tilstrekkelig kunnskap om de ulike bidrag vi skal støtte. CIS TG har nå fire ansatte med bakgrunn fra Sjøforsvaret og 13 med bakgrunn fra Luftforsvaret. – Det er kanskje ikke så mange totalt sett, men når CIS TG skal øke ytterligere til 120 ansatte i løpet av 2 år håper jeg at enda flere med luft- og sjøforsvarsbakgrunn blir en del av vår organisasjon, uttaler Krogstad. ■

Skribenten

HILDE LINDBOE er kommunikasjonsrådgiver ved FK KKIS

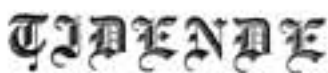
rende for meg da jeg søkte. Medelevene Charlotte Rikardsen og Anette Strøm Vollan har begge gjennomført førstegangstjeneste og hørte om skolen i den forbindelse. Alle fire trives foreløpig godt og ser fram til å komme ordentlig i gang selv om de vet det er mye slit som står foran dem.

– Vi gir elevene våre en solid utdanning. Det betyr spennende utfordringer men også mye svette, slit og lekser, sier skolesjef Johnsen.

Forsvarets ingeniørhøgskole (FIH) driver utdanning i telematikk og det kreves gode kunnskaper innen realfag, samt kanskje en noe over middels interesse for data.

NYTT KULL: Foran (f.v.) skolesjef Roger Johnsen, elevene Hege Torp (19), Susanne Sørensen (18), Charlotte Rikardsen (19) og Anette Strøm Vollan (20), samt kullsjef Bjørnar Sandstad. Bak står øvrige elever i kull 1 ved FIH. Foto: HILDE LINDBOE

Ansvarlig redaktør: **Frimand Pløsen**
Sportsredaksjon: **Melvind Snerken**

I nesten 50 år laget Kjell Aukrust Flåklypa Tidende i Mannskaps-avisa, senere Forsvarets forum. Her er det beste fra hver årgang. Denne gang: 1975

For mannfolk: Lag din egen ubåt!

(Flåklypa i går) Hvor ofte har De ikke ønsket å være en ubåteier, unngå kjerringmas og ungeskrik - og gå ned når det passer Dem. De fleste mannfolk deler denne lengsel, som manifesterte seg allerede gjennom barndommens lesning av JULES VERNES berømte bok, «Nautilus». Kort sagt, en lengsel etter være seg selv - og under vann!

Hvor ofte har man ikke stukket hodet ned i vaskvannsfatet med bomull i ørene - og gjennom flyktige sekunder følt spenningen og eventyret over å kunne beherske det våte element. Det sier seg selv at uten surstofftilførsel vil denne glede bli av kort varighet. Alle som ikke er fornøyd med disse korte og eventyrlige opplevelser for frokost, kan ved henvendelse til

Felgen-konsernet mot oppkrav få tilsendt et nytt byggesett for ubåten REODORUS II». Denne epokegjørende nyskaping er en videreføring av «REODORUS I», en prototyp som aldri er blitt gjenfunnet etter Det Norske Veritas' prøvedykking i Sognefjorden våren 1969. Enkelte spekulative hjerner vil ha det til at det var nettopp «Reodorus I» som ved flere anledninger senere har vaket ved fjæresteinene - og som er blitt sett av flere navngjetne hardingfelespillere innerst i Sognefjorden.

«Reodorus II» er bygget over de samme grunnprinsipper som «Reodorus I», blant annet har Felgen konstruert en luke som kan slås igjen når man dykker. Byggesettet kan av fingermemme eventyrere monteres i løpet av noen kveldstimer. For å illustrere hvor enkel denne konstruksjonen er, sakser vi hovedpunktene i bruksanvisningen:

- 1) Studer arbeidstegningen. Sett båten riktig sammen.
- 2) Velg med omhu bryggen som båten skal sjøsettes fra. Husk, den veier 287 tonn.
- 3) Vær spesielt oppmerksom på den sentrale blåkopi CB-2-H 24679-0 (baksiden), hvor det under korrekturlesningen har sneket seg

Sykkelreparatør Reodor Felgen, mannen bak «Reodorus II».

inn en liten trykkfeil. Dersom De nemlig kobler luftinntak C2 til det hydrauliske anlegg HB-256wx-z22 på babord side, vil Deres ubåt virke stikk imot sin hensikt! Denne bagatell kan lett oppveies hvis De raskt og uten nølen reverserer toalettskålens pumpesystem slik at De ikke griser til båten. Dermed får De tyngdeutjevning på styrbord side som vil rette båten opp igjen. Nedykkingen er latterlig enkel:

- 1) Åpne bunnventilen.
- 2) Garderobens tørkeskap vil effektivt serge for en luftlomme over skipskjeksken i hylle III. Her kan De ved å stå på tærne panikklost opprettholde livet i timevis. Selve oppdykkingen har Reodor Felgen viet mindre oppmerksomhet. I brosjyren heter det: Kjøperen ønsker en ubåt! Konsernet har gitt ham en ubåt! Ønsker han å komme opp igjen, blir det en sak mellom forbrukeren og skattemyndighetene. Lykke til!

Ubekreftet

Fra vår korrespondent på Otta. Det er en kjent sak at enkelte hørselsvekkede ikke kan få sterke nok batterier til sine høreapparater, slik at de ofte blir sittende isolert for seg selv, uten å kunne delta i den daglige diskusjon om regjeringens skattepolitikk. Den sterkt hørselsvekkede, men vitale hobbyjurist på Krokryggen Gamlehjem har tatt saken i egen hånd og koblet seg i går til et 12-volts bilbatteri. Dette førte til at han senere på dagen ble tatt av støykontrollen, heter det i en ubekreftet melding fra Gamlehjemmet.

NY ADRESSE: Hovedredaksjonen i Oslo har flyttet til nye lokaler. Ny besøksadresse er Grev Wedels plass 7. Postadressen og hovednummeret, tlf. 23 09 20 30, er som før. Merk likevel at direktenumrene til staben er endret.

HOVEDREDAKSJONEN

BESØKSADRESSE:

Grev Wedels plass 7

POSTADRESSE:

Oslo mil/Akershus, 0015 Oslo

TELEFON:

Sivilt: 23 09 20 30

Militært: 0510 2030

TELEFAKS: 23 09 20 31

E-POST: fofo@fofo.no

tips@fofo.no

annonser@fofo.no

NORD-NORGE-KONTORET

BESØKSADRESSE:

Istindportalen, Heggelia

POSTADRESSE:

Postboks 1103, 9326 Bardufoss

TELEFON:

Sivilt: 77 89 60 30

Militært: 0580 6030

Mobil: 906 25 318

E-POST: tl@fofo.no

TRYKK:

AKTIETRYKKERIET - OSLO

tappen- strek

Da var sommeren over for denne gang. Den varte i nøyaktig to uker. Kalenderen viste juli, men værgudene ville ikke knebles og lot regnet falle nådeløst over solhungrige nordmenn. Nordlendingene kom best ut av det. På nyhetene kunne vi se dem spise is og bade i varmen. Derfor sitter nok tusenvis av søringer foran datamaskinen og bestiller flybillett til Mallorca i høstferien. Frem til da kan vi kose oss med valgflesket fra politikere på desperat stemmejakt. Godt valg! (sa)

TELEFON

23 09 20 30

TIPS • DESK

23 09 20 40

LINJENUMMER I BLÅTT

Journalist

SVEIN ARSTAD

23 09 20 35

sa@fofo.no

Utgavesjef

OLE KÅRE EIDE

23 09 20 42

oke@fofo.no

Redaktør

ERLING EIKLI

23 09 20 33

ee@fofo.no

Fotosjef

ARNE FLAATEN

23 09 20 38

af@fofo.no

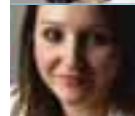

Journalist

GRO ANITA FURREVIK

23 09 20 37

gaf@fofo.no

Designer

NINA E. H. HAUGE

23 09 20 43

neh@fofo.no

Kontorleder/annonsesjef

GUNN-HILDE KOLSTAD

23 09 20 30

ghk@fofo.no

Kontorleder Nord-Norge

TORBJØRN LØVLAND

77 89 60 30

tl@fofo.no

Fotojournalist

CHRISTIAN NØRSTEBØ

23 09 20 39

cn@fofo.no

Journalist

ØVIND FØRLAND OLSEN

23 09 20 36

ofo@fofo.no

Utgavesjef

PAAL RAVNAAS

23 09 20 41

pr@fofo.no

Reportasjefleder

JAHN RØNNE

23 09 20 34

jr@fofo.no

Ansvarlig redaktør

TOR EIGIL STORDAHL

23 09 20 32

tes@fofo.no